

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΑΝΔΡΙΑΝΑ.

Α΄.

Ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς Βρετανίας, μεταξύ τῆς πόλεως Ἀγίου Βρισέκου καὶ τοῦ χωρίου Βιγνίκ, ὑψοῦται εἶδος κατοικητηρίου ὅπερ ἐν παντὶ καιρῷ καθωραΐζαν αἱ ἐν τῇ χώρᾳ διὰ τῆς ὀνομασίας τοῦ φρουρίου ἐκ τοῦ ὀδοντωτοῦ βεβαίως πύργου τοῦ καταπιέζοντος διὰ τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου του τὸ ἐπίλοιπον τῆς οἰκοδομῆς εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι πρὶν τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 89 τὸ Κοστ-δὸρ ἦν ἡ κατοικία τῶν ἀρχόντων τοῦ τόπου· ἀλλ' ἀφοῦ ἐγένετο ἰδιοκτησία ἐθνικὴ αἱ γλαυκὰς ἐτρερον ἐν αὐτῷ ἠτύχως τὰ νεογνά των ἄχρι τοῦ 1815, ὅτε ἡ οἰκογένεια Λεγὸρ τὸ ἠγόρασε καὶ ἀποκατέστη ἐν αὐτῷ ἡ ὄψις του εἶναι πένθιμος καὶ αἱ

προσβάσεις του ἐρημαῖαι. ἀφ' ἐνὸς μέρους δ' Ὀκεανὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου πεδιάδες ἔλαι σχοίνου καὶ ἐρίκης καθ' ὅσον ἐξικνεῖται ἡ ὄρασις· μεταξύ τῶν δύο τούτων θαλασσῶν ἐφ' ὧν κεῖται ὡς ἀκρωτήριον τὸ φρούριον φαίνεται σκυθρωπὸν καὶ μονῆρες καὶ ὁ πύργος αὐτοῦ ἴσταται ὡς φάρος.

Κατὰ τινὰ ἐσπέραν τοῦ χειμῶνος τοῦ ἔτους 1836 οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Λεγὸρ ἦσαν συνηγμένοι εἰς δωμάτιον κατώγειον ὅπερ μετεχειρίζοντο συνήθως ὡς αἰθουσα· ἦν δὲ τοῦτο αἰθουσα παριστώσα παράδοξον σύγγραμμα πολυτελείας, κομψότητος καὶ χωρικῆς ἀπλότητος. ἐν ᾧ πλοῦσιος τάπης ἐπεδείκνυεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀνηπειοικημένα διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων, ἡ ὄροφῃ ἐξέτεινεν ἄνωθεν τὰς ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ καπνοῦ μελανθείσας δοκούς της. οἱ τοῖχοι ἦσαν μὲν ἀπλῶς ἀσβεσταλειμένοι, ἀλλ' ἕκαστον τῶν παραθύρων εἶχε διπλὰ παραπετάσματα ἐκ μετᾶξης λευκῆς καὶ δαμασκηνοῦ ἐρυθροῦ. σκίμπαδες τινὲς ἐξ ἀχύρου ἀκατεργάστου συνώδειον ταπεινῶς θρανίων μεγαλοπρεπῆς ἐξ

όλοσηρικού εκπληττόμενον διότι εύρίσκετο μεταξύ τόσοσ κακῆς συνοδίας· μία καραβίνα, ξίφη, μάχαιραι, πελέκεις έμβολῆς, πυροβόλα κυνηγετικά περιεκελεισμένα εις τὰς δερματινας θήκας των περιεκότμουν τὸ έμπροσθεν τῆς εστίας. κύμβαλον εἰς εἰβένου έχον εγκολλημένα χαλκᾶ σημάτια έκειτο εις τὸ βᾶθος τοῦ δωματίου οὗ ὁ κυριώτερος καλλωπισμὸς ἦταν οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Λεγόφ.

Ὁ εὐειδέστερος τῶν τριῶν ἦν καὶ οὗτος δυσειδέστατος, ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι ἡ γλυκεία, νοήμων καὶ ἀρωσιωμένη μορφή τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωσήφ εἰδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς δυσειδής· ἐκ τοῦ νοσηροῦ καὶ σκεπτικῆς ἤθους του προκατελαμβάνοντο εὐθὺς κατὰ πρῶτον οἱ ὄρωντες, καὶ τέλος πάντων ἐφαίνετο ὠραιότατος· μετὰ τὸν μακρὸν, φαίόχρουν τοῦ ἐπενδύτην κομβωμένον μέχρι τοῦ πώγωνος, μετὰ τὴν κόμην του τὴν ξανθὴν καὶ χωρικομένην κατὰ τὸ μέσον τοῦ μετώπου καὶ πίπτουσαν ἀμελῶς ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ τῶν ὤμων του ὠμοίαζεν ὡς εἰς τῶν δοκιμῶν ἐκείνων οἱ τινες εἰς τὰς εὐσεβεῖς των μελέτας ἐμίγνουν ἐνίοτε καὶ τὰς σεμνὰς ἐμπνεύσεις τῆς μούσης· οἱ δὲ ἄλλοι, διὰ νὰ εἰπωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἦσαν ἀπαράλλακτοι ἄρκτοι. ὁ Χριστόφορος ἐφόρει, ὑποκάτωθεν σαίγου εἰς αἰγείων δερμάτων, στολὴν ναύτου τοῦ καιροῦ τῆς αὐτοκρατορίας. εἶχε κνήμας βραχείας, κοιλίαν μεγάλην, γένειον ἀπειριποίητον, ὄφρυς δασείας, κόμην μέλαιναν καὶ κεφαλὴν ὑπέρογκον· θὰ ἐφόνευε τὸν Ἰωσήφ δι' ἐνὸς σκινθαρισμοῦ καὶ βοῦν διὰ τῆς πυγμῆς· ὁ Ἰωάννης ὁ πρωτότοκος τῆς οἰκογενείας ἦν ὡς τεσσαράκοντα πέντε ἢ πενήτηκοντα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. ἦν δὲ οὗτος ὑψηλὸς καὶ ισχνός, καὶ πλησίον τοῦ Χριστοφόρου ὠμοίαζεν ἀρκετὰ τὸν Δὸν Κρισόστην πλησίον τοῦ Σάγγο Πάνσα. εἶχε μύστακας ἐρυθροὺς, ὠρθωμένους καὶ ἀπειλητικὸς ὡς τὰ κέντρα τοῦ ἀκανθοχοίρου. τὸ ἐπιφανέστερον μέρος τῆς ἐνδυμασίας του ἦν ἐπενδύτης λευκόφαιας δὲ ἐφόρει κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Αὐτοκράτορος· οἱ τρεῖς οὗτοι ἀδελφοὶ εἶχον εἰς τοὺς πόδας χονδρὰ κρούπεζα πιέζοντα ἀδιαφόρως γλιθίων ταλλήρων τάπητα.

Καθήμενοι περὶ τὴν εστίαν, ἐφαίνοντο καὶ οἱ τρεῖς παραδεδομένοι εἰς σφοδρὰν ἀνησυχίαν ἢ ἐξέφραζον διαφόρως ἕκαστος κατὰ τὸν χαρακτήρα του. ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Χριστόφορος ἐβλασφήμουν, ὁ δὲ Ἰωσήφ προσήχετο δι' ὑβριμένης φωνῆς, ἀκολουθῶν διὰ βλέμματος προκατελιγμένον τὰς ἀναδόσεις τῆς ἐκ τῆς ἀνημμένης πτελέας ἐμπροπομένης ὑποκυάνου φλογός. πότε καὶ πότε ὁ Χριστόφορος ἢ ὁ Ἰωάννης ἀμοιβαδὸν ἠγείρετο, ἐμισοάνοιγε τὸ παραπέτασμα ἐνὸς παραθύρου, εἴπειτα, ἀφ' οὗ ἔμνε παρατηρῶν δλίγας στιγμὰς, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν θέσιν του τεταραγμένος, ὁ δὲ Ἰωσήφ δὲν διέκοπτε τὰς προσευχὰς του εἰμὴ διὰ νὰ συμβουλευθῆ τὸν γνώμονα ἐνὸς ἐκείνων τῶν χωρικῶν ὠρολογίων ὅπερ κοινῶς ὠνομάζετο κοῦκος καὶ ἐμίγνυνεν τὸ μονότονον ἄσμα του μετὰ τῶν φωνῶν τοῦ γρύλλου καὶ τῶν συριγμῶν τοῦ βορέως. ἂν καὶ ἡ ἐσπέρα ἦν δλίγον προχωρημένη, ἦν νύξ σκοτεινὴ. τὸ δωμάτιον ἐφοτίζετο μόνον ὑπὸ τῆς λάμπειως τῆς εστίας· ὁ δὲ κλύδων ἐπνεεν ἔξω.

Τὸ ὠρολόγιον ἐσήμανεν ἐπτὰ ὥρας. εἰς τὴν τελευ-

ταίαν ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης ἠγέρθησαν μεθ' ὀρμῆς καὶ περιήρχοντο τὴν αἴθουσαν κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος καὶ μεγάλη ἀγωνία ἐξωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπόν των· ὁ δὲ Ἰωσήφ ἀκίνητος εἰς τὸν τόπον του ἐδιπλασίασε τὴν ζέσιν τῶν προσευχῶν του· ἠκούετο ἐν τούτοις ἡ κρούσις τῆς βρογχίτης μαστιζούσης τοὺς ὑέλους τῶν παραθύρων, καὶ ὁ τρομερὸς βρόμος τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ συντριβομένου κατὰ τῶν βράχων τῆς παραλίας.

— Κακὸς καιρὸς! εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Ὁλεθρία ἐπέτειος μνήμη! εἶπεν ὁ Χριστόφορος. ἰδοὺ δέκα ἐννέα ἐτῆ ἀφ' ὅτου εἰς παρομοίαν ἡμέραν καὶ διὰ παρομοίου καιροῦ ὁ γέρον πατήρ μας καὶ ὁ νέος ἀδελφὸς μας ἀπωλέσθησαν εἰς τὰ κύματα.

— Ὁ θεὸς νὰ παραλάβῃ τὴν ψυχὴν των! ἐψιθύρουν ὁ Ἰωσήφ, σταυρωνόμενος.

— Καὶ ἰδοὺ ἡμέρα κατ' ἡμέραν καὶ ὦραν δεκαεπτὰ ἐτῆ ἀφ' ὅτου ὁ Ἰερώνυμος ἀπέθανεν, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης κινῶν τὴν κεφαλὴν.

— Ναί, εἶπεν ὁ Χριστόφορος μετὰ αἰσθήματος ὀρθοσκαιτικῆς τρόμου.

— Θεέ μου! ἐκραξεν ὁ Ἰωσήφ μετὰ κατανύξεως, εὐδόκησον αὐτῇ ἡ ὀλεθρία ἡμέρα νὰ μὴ μᾶς φέρῃ νέον δυστύχημα!

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνεώχθη. καὶ τις ὑπηρετὴς ἐφάνη εἰς τὸ κατώφλιον· τὸ ὕδωρ ἔρρεε ποταμηδὸν διὰ τῆς κόμης του καὶ διὰ τῶν ἐνδυμάτων του.

— Λοιπὸν! Ὑθων, τί νέα; ἠρώτησαν ἐνταυτῶ καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοί.

— Αὐθένται μου, οὐδὲν νέον, ἀπεκρίθη ὁ Ὑθων τεταραγμένος· ἠκολούθησαμεν τὴν παραλίαν ἀπὸ τοῦ Βιγνίκι μέχρι τῆς Χερσιέρας, καὶ ἐκεῖ ἐχάσαμεν τὰ ἴχνη τῆς νέας κυρίας μας. σήμερον τὸ πρῶτ, εἰς Βιγνία τὴν εἶδαν διερχομένην ἐριππον. φαίνεται ὅτι μετὰ τῶν δύο χωρίων ἐρρίφθη εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς ξηρᾶς, εἰμὴ μόνον ἂν ὠφελουμένη ἐκ τῆς ἀμπώτιδος, ἀφῆκε τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐπορεύθη διὰ τῶν ὑράλων.

— Τούτου τοῦ ἐσχάτου δοθέντος, ἐχάθημεν ὅλον, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος μετ' ἀπελπισίας.

— Εἶναι πιθανώτερον, ἐπανέλαθεν ὁ Ὑθων, κατασχεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὄμβρου νὰ κατέφυγεν ὑπὸ τινὰ στέγην τῶν πέριξ.

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Ἰωάννης· δὲν φεύγει ἐκεῖνη τὸν κίνδυνον. ἂν ζῆ, εἶναι ἐριππος καὶ ἐρχεται ἀρομαίως πρὸς ἡμᾶς.

Πνεῦμα βίαιον ἀνέμου διέσεισε τὰς θύρας καὶ τὰ παραθύρα, καὶ ἠκούοντο αἱ κεραμίδες καταπετώσαι ἀπὸ τῆς στέγης.

— Ὁ θεὸς νὰ τὴν βοηθήσῃ! ἐκραξεν ὁ Ἰωσήφ γονυπετῶν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ὑθων ἀνεχώρησε, διένεξις ἀρκετὰ σφοδρὰ ἐξεβράγη μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Χριστοφόρου. κατ' ἀρχὰς ἐκατηγοροῦντο ἀμοιβαίως περὶ τὴν παραδόξου τρόπου δι' οὗ ἀνετράφη ἡ Ἰωάννα, καὶ ἐπὶ τέλους ἀνεγνώρισαν ὅτι οὔτε ὁ εἰς οὔτε ὁ ἄλλος δὲν ἦσαν ἀξιοκατηγόρητοι κατὰ τοῦτο, καὶ ὅτι ὅλος ὁ ἐλεγχος ἐπιπτε δικαιωματικῶς κατὰ

τοῦ Ἰωσήφ. τούτου ἅπαξ ἀποφασισθέντος, ἐφάνη πραγματοποιημένος ὁ μῦθος τοῦ λυκου καὶ τοῦ ἀρνίου πινόντων συνάμα εἰς βρέμα καθαροῦ ὕδατος, ἐπὶ τῇ μόνῃ διαφορᾷ ὅτι ἦδη ἀντὶ ἐνὸς λύκου εύρίσκοντο δύο.

— Τὸ βλέπεις, δυστυχή! ἐκραξεν ὁ Ἰωάννης, ῥίπτων τὸν κεραυνὸν τοῦ βλέμματός του ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἰδοὺ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς ἦν ἔδωκες εἰς αὐτὴν τὴν παιδα· ἰδοὺ ὁ καρπὸς τῶν οὐτιδανῶν σου συγκαταβάσεων καὶ τῆς τυρλῆς σου ἀγάπης!

— Ἀλλὰ, ἀδελφε Ἰωάννη, ἀπεκρίθη δειλῶς ὁ Ἰωσήφ...

— Ἀποκρίσου, ἐκραξεν ὁ Ἰωάννης, εἰς ποίαν ἄλλην οἰκογένειαν ἐκτός τῆς ἡμετέρας κοράσια δεκαεῖς ἐτῶν φεύγουν μόνα τὸ πρῶτ ἐριππα, τρέχουν τοὺς ἀγροὺς ὅπως τύχη, καὶ δὲν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν οἰκίαν μέχρι τοῦ ἐσπέρας;

— Εἶθε νὰ ἐπιστρέψῃ! εἶπεν ὁ Ἰωσήφ· ἀλλὰ, ἀδελφε μου Ἰωάννη, τὸν ἔπρον δὲ ἡ Ἰωάννα δοκιμάζει σήμερον σὺ τῇ τὸν ἔδωκες ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεώς μου.

— Ἀ! νὰ πάρῃ ὁ διάβολος! τὸ ἐλθσμὸν ἔκραξεν ὁ Ἰωάννης τυπτων τὸ μέτωπόν του. ζῶον ὄλω νέον, θερμοουργόν, φαντασιώδες, μόλις ἐσχάτως δαμασθὲν! ἂν πάθῃ τι ἡ κόρη, σέ, κακοῦργε, θὰ αἰτιώμαι.

— Ὅλ ἀποκριθῆς δι' αὐτὴν διὰ τῆς κεφαλῆς σου, ἐπρόσθετεν ὁ Χριστόφορος, τινάστων τὸν βραχιόνά του

— Ὅλ ἐδίδον εὐχαρίστως ὄλον τὸ αἷμά μου διὰ νὰ σᾶς τὴν διαφυλάξω, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ. ἀλλὰ, ἀδελφε μου Χριστόφορε, λησμονεῖς ὅτι σὺ ἐχάρισες εἰς τὴν Ἰωάνναν τὴν ἢ μεταχειρίζεται σήμερον ἀμαζόναν. δὲν εἶσαι σὺ ὠταύτως, Χριστόφορε, ὅστις τῇ ἐχάρισες ἐν Ἀγγλικὸν ἐρίππειον;

— Ναί, ἀχρεῖ! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, ἀλλὰ οὐ εἶσαι ὅστις τῇ ἐχάρισες τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ὄσας ἀμαυρῶνουν τὰ προτερήματά της ἀτελείας. σὺ τὴν ἐνεθάρρυνες εἰς ὄλας τῆς τὰς παρετροπὰς. εἰς σέ, εἰς τὴν δουλοπρέπειαν τῶν παρετρίδων σου, εἰς τὴν χαμέρπειαν τῶν συγκαταβάσεών σου ὀρείλομεν τὸ νὰ τὴν βλέπομεν τοιαύτην, ἰδιότροπον, δύσκολον καὶ ἀνάγων.

— Μὴ φέρουσιν σέβας πρὸς ἡμᾶς, εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Διάγουςαν κατὰ τὴν φαντασίαν της, ἐπανέλαθεν ὁ Χριστόφορος.

— Ἐμπαιζουσιν ἀνηλεῶς τὸ φίλτρον μας καὶ τὴν ἡσυχίαν μας.

— Ἐνα διάβολον, τέλος πάντων!

— Ἐν τέρας! εἶπεν ὁ Ἰωάννης, βυθίζων ἀποραεριστικῶς τὰς χεῖράς εἰς τοὺς κόλπους του.

— Βλέπεις λοιπὸν, κακοῦργε, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, ὅτι ἂν τῇ συμβῆ τι δυστύχημα, σέ πρέπει νὰ αἰτιώμεθα.

Ὁ Ἰωσήφ ὑπέμεινε τὴν διπλὴν ταύτην πυροκρότησιν δι' ἀφοσιώσεως μάρτυρος.

— Ἀδελφοί μου, ἀπεκρίθη δειλῶς, δὲν θέλω νὰ ἐξετάω κατὰ πόσον εἰς ἃς μοὶ ἐλέγγετε ἀδυναμίας εἶσθαι συνένοχοι. Ἐπιτρέψατέ μοι ἄλλ' ὅμως νὰ σᾶς

ἐνθυμήσω ὅτι ἂν ἐνίοτε φωνῆ τις ἐγείρεται ἐνταῦθα διὰ νὰ συμβουλευθῆ, νὰ διευθινη καὶ νὰ ἐλέγξῃ μάλιστα τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀγάπης μας, ἡ φωνὴ αὐτῆ οὐδέποτε ἦν ἄλλη εἰμὴ ἡ ἐμὴ· ἂν ἐζητεῖτο ἡ συμβουλή μου, ἂν με ἀφῆναν ἐλεύθερον, ἡ Ἰωάννα δὲν θὰ ἦν ὅ,τι εἶναι σήμερον, οὐδὲ ταύτην τὴν ὄραν θὰ ἐτρέμαμεν διὰ μίαν τόσοσ ἀγαπητὴν ὑπαρξιν. Ἐνθυμήθητε, ἀδελφοί μου, ὅτι πόντοτε ἐμὴ μὲν τὴν ὄραν τῶν βιαίων γυμνάσεων ἦν εὐηρεστήθητε νὰ ἀναπτύξετε ἐν αὐτῇ ποσάκις, θελήσας νὰ τὴν ἀποτρέψω ἀπ' αὐτῶν, δὲν ἐδοκίμασα τὸν θυμόν σας! θὰ με ἔτερπε νὰ βλέπω εἰς τὴν εστίαν μας κόρη εὐσεβῆ καὶ σεμνὴν, φύλλακα τῆς οἰκίας καὶ ἀρωσιωμένην εἰς τὴν λατρείαν τῶν οἰκιακῶν ἀρετῶν. ἂν ἐσφάλην εἰς τὴν ἐλπίδα μου, ὁ θεὸς γινώσκει ὅτι δὲν εἶναι σφάλμα μου. δὲν εἶσθε σεις ἀδελφοί μου, οἱ τινες τὴν ἀνεθρέψατε ὡς νέαν πολεμιστρίον; ἐγὼ τὴν ἐδίδαξα ἄλλο εἰμὴ τὸν ἔρωτα τῶν τεχνῶν καὶ τὸν πόθον τῶν ἱερῶν γνώσεων;

— Ἀληθῆ, κύριε ψευδοεὐλαθῆ, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης ἐγείρων τοὺς ὤμους, ἂν σὲ ἀφῆναμεν νὰ κάμης ὅπως ἤθελες, θὰ εἶχομεν εἰς τὴν οἰκίαν μας μίαν σεμνότυρον, ζυμωμένην μετὰ τὴν εὐλάβειαν καὶ ἤτις θὰ μᾶς ἐξάλιζεν ἀπὸ πρῶτας μέχρι ἐσπέρας διὰ τῶν διδαχῶν της καὶ τῶν Κύριε ἐλεῆσόν της.

— Ἀδελφε μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωσήφ, στοχάζεσαι ὅτι εἶναι προκριώτερον νὰ τρέμωμεν ἀπαύστως διὰ τὸ ἀγαπητότερον μέρος ἡμῶν αὐτῶν;

— Καλόν, καλόν, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, διὰ τόνου ἐξουσίας ἀγροίκου. ὡς τόσοσ, ὄλον αὐτὸ θὰ μεταβληθῆ· ἀπέκαμον νὰ βλέπω μίαν παιδίσκην νὰ διδῆ ἐνταῦθα νόμους καὶ νὰ μᾶς σύρῃ ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς βίβδος. ἀναλαμβάνω ἐγὼ νὰ τὴν ἐμιλήσω μετ' αὐστηρότητος.

— Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, νὰ τῇ δώσω ὄρους διαγωγῆς ὀλίγον διαφορετικῆς τῆς μέχρι τοῦδε.

— Ἀκούσατε! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ, ἐγερθεῖς μεθ' ὀρμητικῆς κινήσεως τρόμου.

Ὁ κλύδων ἦν ὅστις διπλασίως ἐμαίνετο· τὰ κύματα κατεδύοντο μετὰ τρομεροῦ κρότου εἰς τὰς ὑφῆρους καὶ εἰς τὰς κοιλότητας τῶν παρατῶν αἰγιαλῶν βράχων. ἂν καὶ κατὰ Φεβρουάριον, αἱ βρονταὶ ἐκρότου, καὶ διὰ τῆς λάμπειως τῶν ἀστραπῶν ἢ θαλάσσια ἐφαίνετο κυλίουσα ὄρη· οἱ τρεῖς Λεγόφ ἔμειναν ἀκίνητοι ἐκ τρόμου· τὸ ὠρολόγιον ἐσήμανεν ὀκτὼ ὥρας.

— Ἀδελφοί μου, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, πολὺν καιρὸν χάνομεν εἰς λέξεις· ἄς ἀνάψουν δᾶδας καὶ ὄλοι οἱ ὑπηρεταί μας ἄς ἐλθουν μεθ' ἡμῶν νὰ ἀναζητήσουν τὸν αἰγιαλὸν καὶ τὰ πέριξ.

Ἐν ᾧ ἠτοιμάζοντο νὰ ἐξέλθωσι, κρούσις ῥόπτρου σφοδρὰ διέσεισε τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, καὶ ταυτοχρόνως σχεδὸν τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς ἤχησεν ὑπὸ τὰ βήματα ἱππων, καὶ δλόκληρος ἡ οἰκία ἀντήχησεν ἐκ κραυγῶν χαρμωσύνων.

— Δεδοξασμένον τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ ἐν εὐσεβεῖ συκινήσει χαρᾶς καὶ ἐγνωμοσύνης.

Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Χριστόφορος ἐπνεξαν τὴν ὀρμὴν τῆς καρδίας των, καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ δεχθῶσι τὴν

νέαν κόρην κατά τὴν ἀξίαν τῆς ἐντρομῆς ἐκ τῆς ἐκφράσεως τῆς κατακτοαζούσης τὰ πρόσωπα των αὐστηρότητος,

— Ἀδελφοί μου, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ἄς φανώμεν συγκαταβατικοὶ ἀκόμι μίαν φοράν. ἄς μὴ μεταχειρισθώμεν αὐτὸ τὸ κοράσιον μετὰ τραχύτητος εἰς τὴν δὲν τὸ εὐνευσίσασμεν. ἡ ψυχὴ αὕτη εἶναι εὐαίσθητος καὶ τρυφερὰ ἦν πρέπει νὰ φοβώμεθα νὰ ἐξαγριώσωμεν

— Ὅτι ἰδῆς, εἶπεν ὁ Χριστόφορος πρὸς τὸν Ἰωάννην αὐτὸν τὸν σκυλακώδη νὰ λείψῃ τοὺς πόδας τῆς.

Ὁ Ἰωσήφ ἠθέλησε νὰ ἐπιμείνῃ. ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα δύο μεγάλοι κύνας λαγωνικοὶ ὤρμησαν εἰς τὴν αἶθουσαν, ἐπήδησαν ἐπὶ τῶν ἐπιπέλων, ἐκυλίσθησαν ἐπὶ τοῦ τᾶπητος, ἔπειτα ἔφυγον ὀρμητικῶς καὶ ἐπανήλθον σχεδὸν εὐθὺς, συνοδεύοντες διὰ τῶν διασκελισμῶν των τὴν εἰσοδὸν τῆς νέας κυρίας των.

Εἰσῆλθεν ἐκείνη. ἤτυχος καὶ μειδιῶσα καὶ ἔχουσα τὸ μαστίγιον εἰς τὴν πυγμὴν.

Ἦν ἐκείνη κόρη μεγάλη καὶ εὐειδῆς, ἔχουσα βλέμμα ὑπερήφανον, ἀνάστημα ὑψηλὸν, δέρμα μελάγχρουν, λεπτὸν καὶ διαφανές. δὲν εἶχε τὴν εὐθραυστον ἀσθένειαν ἐκείνων τῶν ἀνθῶν τῆς αἰθούσης ἀπερ πρέπει νὰ φυλάττωμεν μετὰ προσοχῆς ἀπὸ τῶν φιλημάτων τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ τῶν ἐπαφῶν τῆς αὔρας. μᾶλλον δὲ ἐδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀγρίων καὶ ζωσίμων φυτῶν τῶν ἀγαπόντων τὸν μέγαν ἀέρα καὶ ἀναπτυσσομένων εἰς τὸν πλήρη ἀνεμῶν. ἐν αὕτῃ δὲ ἡ ἀκμὴ δὲν ἀπέκλειε τὴν χάριν καὶ τὸ ὀλίγον μετὰ τῶν θελημάτων τῆς μιγνύμενον ἀρρενωπὸν ἐμετριάζετο ἐκ τῆς γλυκείας λάμπειας τῆς ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ προσώπου τῆς ἀκτινοβολούσης νεότητος. ἴτως ὑπεφαίνετο ἤδη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ἀνησυχία τις καὶ σκεπτικότης, πρώτη ταραχὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν εἰσέτι ἀγνωστῶν ἑαυτὰς αἰσθήσεων ἀλλ' εἶχεν ἐτι τὸ ροδόχροον καὶ ἀνάγωγον στόμα παιδίου ἰδιοτρόπου καὶ δυσπειθοῦς ἢ μέλαινα κόμη τῆς ἀνελιχθεῖσα ἐκ τῆς βροχῆς, ἐκρέματο κατὰ σπείρας ὑγρὰς ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιαδῖον ἐξ ὀλοσηρικοῦ (κατηρῆ), καὶ ἐσθῆς ἀμαζονικῆς περιετύλιζον αὐστηρικῶς ὀλόκληρον τὸ χαριέν, κομψὸν καὶ εὐλύγιστον σῶμά τῆς.

Ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸν ἠσπασθῆ, λέγουσα: Καλὴ ἑσπέρα, θεῖς μου Ἰωάννη! ἔπειτα ἠσπασθῆ τὸν Χριστόφορον, λέγουσα: καλὴ ἑσπέρα, θεῖς μου Χριστόφορε! τέλος ἠσπασθῆ καὶ τὸν Ἰωσήφ, λέγουσα: Καλὴ ἑσπέρα, θεῖς μου Ἰωσήφ. Μετὰ τοῦτο ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἐστίαν, καὶ προτεινούσα τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς δύο μικροὺς τῆς πόδας εἰς τὴν φλόγα,

— Τί τρέχει λοιπὸν, θεῖοι μου; ἠρώτησεν ἡ Ἰωάννα λέγοντας ὅτι ἦσαν ἀνήσυχτοι διὰ τὴν ἀνεψιάν σας. εἰς Βιγνίκα ὅλοι ὁμιλοῦν περὶ τῆς ταραχῆς ἣν ἡ ἀπουσία μου ἐπροξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν σας.

— Αὐτὸς ὁ ἀνανδρὸς Ἰωσήφ, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, φέρει πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του ἀνοήτους ιδέας. ἐφάντασθη ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ κλύδωνος ὁ αἰγιαλὸς δὲν ἦν ἀσφαλῆς καὶ ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ σου.

— Ὁ κλύδων! ἀνέκραξεν ἡ νέα κόρη. ὁ καιρὸς εἶναι ὠραῖος, Ἰωσήφ.

— Αὐτὸ ἔλεγον καὶ ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος. ἀλλὰ τὸν γνωρίζεις. εἶναι ἀτρόμητος ὡς δατύπους, καὶ ἀνδρείος ὡς ὄρνις. ὀλίγος ἀνεμῶς ἀν ἀκούσῃ νὰ ὑποκνῆ, νομίζει ὅτι εἶναι τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ ἔπειτα ἐτρόμαξε καὶ διὰ τοῦτον τὸν ἵππον ὃν σήμερον κατὰ πρῶτον ἐπέβαινες.

— Αὐτοὶ εἶναι ἀρνίον, ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα.

— Αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἔλεγον. ἐκράξεν ὁ Ἰωάννης, ἀρνίον, πτωχὸν πρόβατον χαλινωμένον! ἀλλ' ἀφ' ὅτου ὄνος τρέχων δρομαίως τὸν ἐρρίψε κατὰ γῆς, ὁ Κύριος Ἰωσήφ συνέλαβε μίτος ἀπιδόνον κατὰ τῶν ἵππων.

— Ἀγαπητὴ κόρη, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, εἶναι ἀληθῆς μᾶς ἐπροξένητες μεγάλην ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν. ἀν μᾶς ἀγαπᾶς, φιλότατῃ Ἰωάννα, εἰς τὸ ἐξῆς πρέπει νὰ λαμβάνῃς περισσοτέραν φροντίδα περὶ τῆς εὐτυχίας μας.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος τὸν βλάκα! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος μετὰ θυμοῦ. θέλει λοιπὸν νὰ κατηχησῇ αὐτὸ τὸ κοράσιον; ἀλλὰ εἰς ὅποιαν κατάστασιν εἶσαι Ἰωάννα μου! ἐπρόσθεσεν αὐτὸς, ἀνασηκῶνων τὰ ἐκ τῆς βροχῆς βεβαρυμένα διπλώματα τῆς ἀμαζονικῆς ἐσθῆτος τῆς.

— Αἱ χεῖρες σου εἶναι παγωμέναι, εἶπεν ὁ Ἰωάννης. οἱ πόδες σου ἀχνίζουσι ὡς ἐν καιρῷ θέρους οἱ ἀγροὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. ἀλλὰ, Ἰωάννα, μόλις κρατεῖσαι, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς μετὰ φρίκης. Ὁ χριῆς, τὸ γόνάτά σου κάμπτονται. Βλέπεις, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἰωσήφ, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀγροίκων σου ἐπιπλήξω.

Ὁ Χριστόφορος ἔφερε πλησίον τὸ μόνον θρανίον τῆς αἰθούσης. ὁ Ἰωάννης ἐκάθισεν εἰς αὐτὸ τὴν νέαν κόρην. ἔπειτα ἀμφότεροι, ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνεχώρησαν, ἕκαστος πρὸς τὸ μέρος του, καὶ ἀφῆκαν τὴν Ἰωάνναν μόνην μετὰ τοῦ Ἰωσήφ.

— Δὲν εἶναι τίποτε, καλέ μου Ἰωσήφ; εἶπεν αὐτῇ, τεινύουσα πρὸς ἐκεῖνον τὴν χεῖρα. ἡ ταραχὴ τοῦ δρόμου, ἰδοὺ τὸ πᾶν. ἐκεῖνος ὁ ἵππος τῷ ὄντι ἔτρεχεν ὡς κεραυνός! καὶ διὰ νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν καλὸς ἀνεμῶς πνέει παρὰ τὸν αἰγιαλόν.

— Ἀσπλαγχνε κόρη! εἶπεν ὁ Ἰωσήφ μετὰ τόνου εὐμενοῦς ἐπιπλήξω, φιλῶν περιπαθῶς τοὺς δακτύλους τῆς. δὲν ἠθελον νὰ σε βλέπω τοιαύτην, φιλότατῃ μου Ἰωάννα.

— Τί θέλεις, Ἰωσήφ; ἀνέκραξεν ἐκείνη μετὰ τινος χειρονομίας ἀνυπομονησίας. ἀπὸ τινος καιροῦ ἀγνωστὴ τί συμβαίνει ἐν ἐμοί. δύνασαι νὰ μὲ εἰπῆς τίς δαίμων μὲ ὠθεῖ καὶ μὲ ταραττεῖ; πόθεν προέρχεται οὗτος ὁ καταβιβρώσκων με πυρετός, αὕτη ἡ καταναλισκουσά με ἀνάγκη τῆς κινήσεως, αὕτη ἡ μέχρι τοῦδε ἀγνωστος θερμότης ἣτις μὲ κινεῖ εἰς τὸ νὰ ζητῶ τὸν κίνδυνον; σήμερον, παραδείγματος χάριν, σήμερον ἡμῆν παράφρων. πῶς εἰκοστάκις δὲν συνετρίβῃ ἡ κεφαλὴ μου; βεβαίως διότι προσήγχεσο ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. ἐρχονται στιγμαὶ καθ' ἃς θλίβομαι, χωρὶς νὰ γνωρίζω διατί, καὶ ἄλλαι, τὸ πιστεύεις; καθ' ἃς κλαίω ἐξαίρνης, χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ ἐνοήσω τὸ αἴτιον τῶν δακρῶν μου. ἀκουσον, πτωχέ μου

Ἰωσήφ, νομίζω ὅτι ἀνιώμαι. μὴ μὲ ἐπιπλήττης ὅ, τι δύνασαι νὰ μοὶ εἰπῆς περὶ τούτου τὸ εἶπον ἐγὼ ἡ ἴδια εἰς ἐμαυτὴν. μὲ ἀγαπᾶτε, εἰθε καλοὶ καὶ οἱ τρεῖς. ἡ μόνη φροντίς σας εἶναι τὸ νὰ μὲ εὐχαριστήσετε. τὸ πρῶτ' ἀμιλλᾶσθε μετὰ μου διὰ τὸ πρῶτον μου βλέμμα. καὶ τὸ ἑσπέρας διὰ τὸ ἔσχατόν μου μειδίημα. προλαμβάνετε τὰς παραλογίας μου. ἰχνηλατεῖτε τὰς ἰδιοτροπίας μου διὰ νὰ τὰς εὐχαριστήσετε. τέλος μὲ ἀγαπᾶτε τόσο ὥστε, αἰσχύνομαι νὰ τὸ εἰπῶ, ποτὲ δὲν μοὶ συνέβη νὰ κλαύσω τὴν μητέρα μου τὴν ὅποιαν δὲν ἐγνώρισα. καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἀνιώμαι, Ἰωσήφ. εἶμαι ἀγνώμων. τὸ γνωρίζω, τὸ αἰσθάνομαι ἀλλ' ἀνιώμαι καὶ τοῦτο ἰσχύει μᾶλλον ἐμοῦ αὐτῆς.

— Ἰωάννα, Ἰωάννα, πόσον μετεβλήθης! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ, ἀναστεναζών. Τί ἐγένετο ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἡ σπουδὴ ἐπλήρου τὰς ἡμέρας σου! τί ἔκαμες τὰς εὐτυχεῖς ἐκείνας ἡμέρας καθ' ἃς ἡ ἀνάγκη ἀγαπητοῦ τινός βιβλίου ἤρκει εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καρδίας σου καὶ τοῦ πνεύματός σου;

— Ἀνάθεμα εἰς τὰ ἀγαπητὰ βιβλία! ἀνέκραξεν ἡ νέα κόρη μετὰ τινος κινήματος θυμοῦ. διατί τὰ ἀφῆκες νὰ εἰσχωρήσουν ὑπὸ τὴν στέγην μας; ἐκεῖνα μὲ ἔμαθον ὅτι ὁ κόσμος δὲν τελειώνει εἰς τὸν ὀρίζοντά μας, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἐδημιουργήθη μόνον διὰ νὰ φωτίξῃ τὸ Βιγνίκα, καὶ τέλος ὅτι ὑπάρχει καὶ τι πέραν αὐτῆς τῆς θαλάσσης καὶ πέραν τῶν ἀγρῶν τούτων τῶν περιελιόντων ἡμᾶς πανταχῶθεν.

— Παιδίον, σιωπα! εἶπεν ὁ Ἰωσήφ. πρόσθεσε μὴν ἐκροβίσης τὸ φίλτρον τοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ἰωάννου. οἰκονόμει τὰς δύο ἐκείνας καρδίας. ἀρκεῖ ὅτι ἐτάραξες τὴν ἐμὴν.

— Ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν θὰ μὲ ἐνδύουν. ἐγὼ ἡ ἴδια δὲν ἐνοῶ ἐμαυτὴν. ἀν ταραττω τὴν καρδίαν σου, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ καρδία σου εἶναι ἡ μόνη ἣν δύναμαι νὰ συμβουλευθῶ. εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὧν μὲ πολιορκοῦσιν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων εἰς τίνα δύναμαι νὰ ἀποταθῶ ἐμὴ εἰς σέ, τὸν ὀδηγόν μου, τὸν σύμβουλόν μου, τὸν διδάσκαλόν μου εἰς πάντα, τὸν πλάσαντά με οἷα εἶμαι; ἐνόμισα ὅτι σὺ ὅστις γνωρίζεις τὰ πάντα ἐδύνασο νὰ μοὶ ἐξηγήσῃς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς μου. διατί εἶμαι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, Ἰωσήφ; ἰδοὺ, παραδείγματος χάριν, ἐγείρομαι πᾶσαν πρωίαν πλήρης θερμότητος καὶ ἐλπίδος. τί ἐλπίζω τὸ ἀγνωστὸν, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν ζωὴν πλημμυροῦσαν ἐν ἐμοί. νομίζω ὅτι ἡ ἀρχομένη ἡμέρα θὰ μοὶ ἀνακαλύψῃ δὲν ἤξεύρω τί ἀγνωστον ὅπερ περιμένω. αἱ ὠραι παρέρχονται εἰς αὐτὴν τὴν προσδοκίαν, καὶ φθάνω εἰς τὸ ἑσπέρας τεθλιμμένη, ἄθυμος καὶ παρωργισμένη διότι βλέπω ὅτι ἡ πρό μικροῦ παρελθούσα ἡμέρα οὐδὲν μοὶ ἔφερε νέον, καὶ ὅτι παρήλθεν ἀπαρράλλετος ὡς καὶ ἡ προλαβούσα. οὐδενὸς στεροῦμαι. οὐδὲ καιρὸν μοὶ δίδετε μάλιστα οὐδὲν νὰ ἐπιθυμήσω ἢ θέλησίς μου εἶναι ὁ νόμος σας. ὑπῆρξε ποτὲ παιδίον πλέον μαμμοθρεπτον ἐμοῦ εἰς τὸν ὑψήλιον; ἐρωτῶ ἐνίοτε ἐν ἐμαυτῇ ἀν δὲν κρατῆτε εἰς χεῖράς σας τὴν γεγοητευμένην βάρδον τῆς φανταστικῆς ἐκείνης νύμφης ἣς μοὶ ἐδιηγείσο τὴν ἱστορίαν διὰ νὰ μὲ ἀποκοιμίσῃς, ὅταν ἤμην εἰς τὸ λί-

νον. Λέγεμοι λοιπὸν, Ἰωσήφ, πόθεν προέρχεται, πόθεν δύναται νὰ προέρχεται αὕτη ἡ ἀόριστος προσδοκία ἀγαθοῦ ὅπερ δὲν γνωρίζω, αὕτη ἡ μυστηριώδης καὶ ἄσκοπος ἐλπίς ἢ πάντοτε ἐξαπατωμένη καὶ πάντοτε ἀνανεουμένη;

Λέγουσα ταῦτα, ἡ νέα κόρη προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ βλέμμα ἀνήσυχον καὶ περιέργον. ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ οὐδὲν ἀπεκρίθη. ἔμεινε σιωπηλός, ἔχον τοὺς πόδας ἐπὶ τῶν πυριστατῶν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς ἐστηριγμένους ἐπὶ τῆς ἀνθρακίης.

Ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰσῆλθον μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αἶθουσαν. ὁ Ἰωάννης ἔφερε σοβαρῶς ἕνα δίσκον ἔχοντα ἐπ' αὐτοῦ ποτήριον κρυστάλλινον καὶ βωκάλιον περιέχον οἶνον τῆς Ἰσπανίας. ὁ Χριστόφορος ἐκράτει διὰ τοῦ ἀκρου τῶν δακτύλων του δύο ἐμβάδας ἐκ μέλανος ὀλοσηρικοῦ ἐχοῦσας ὑπερβαρμένον πτίλον κύκνου. ὁ Ἰωσήφ ἔλαβε τὸν δίσκον ἀπὸ τῶν χεῖρῶν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἐν ᾧ ἡ Ἰωάννα ἔπινε εἰς μικρὰς δόσεις τὸ εὐώδες ὑγρὸν, ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης γονατίσαντες ἐμπροσθέν τῆς, ἐξεπόρπων τοὺς ἐμβάδας τῆς καὶ τὴν ἐβοήθουν εἰς τὸ νὰ ἐνδέσῃ τοὺς ἀπαλοὺς καὶ εὐλυγίστους πόδας τῆς εἰς τὸ λευκὸν καὶ μεταξῶδες πτίλον. ἀποπερατωθείσης τῆς ἐργασίας ταύτης, ἔμειναν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς ἐστραμμένους πρὸς τὸ εἰδωλόν των, καὶ ὁμοιάζοντες πολὺ δύο κύνας οἰτινες ἀνακαθήμενοι, ἐξαιτοῦνται ἐν βλέμμα τοῦ κυρίου των. ὁ χονδρὸς Χριστόφορος μετὰ τῆς ὑπερόγκου του κεφαλῆς, ὁ ὑψηλὸς καὶ λεπτὸς Ἰωάννης μετὰ τοῦ ὠρθωμένου του μύστακος ὁμοιάζον ὁ μὲν σφαιρικὸν κύνα, ὁ δὲ τὸν γρύφωνα τῆς Ἀγγλίας.

Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἡ νέα κόρη ἐδέχετο αὐτὰς τὰς ὑποκλίσεις ἐνοεῖτο εὐκόλως ὅτι πρὸ πολλοῦ ἦν συνειθισμένη εἰς αὐτὰς. ἀφ' οὗ ἐθέρμανεν ἀρκετὰ τοὺς πόδας τῆς καὶ τὰς χεῖράς τῆς εἰς τὴν φλόγα, ἡ Ἰωάννα ἀπεσῶρη εἰς τὸ οἰκίμα τῆς καὶ ἐπανήλθε μετὰ τινὰς στιγμᾶς, φοροῦσα κατοικίδιον ἱμάτιον ἐξ Ἰνδικοῦ σαλίου συσσιγόμενον περὶ τὴν μέσην τῆς διὰ στρεπτοῦ μεταξωτοῦ.

Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ μετεχειρίσθησαν τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τῆς εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάσωσι πλησίον τοῦ πυρὸς τὸ δεῖπνον τῆς κόρης. ἐκάθησεν ἐκείνη εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ μετὰ μεγάλης ὀρέξεως, οἱ δὲ τρεῖς θεοὶ τὴν ἐθεώρουν θαυμάζοντες, καὶ οἱ δύο κύνες ἀνεπήδων περὶ αὐτὴν, διὰ νὰ ἀρπάξωσι τὰ ψυχία τοῦ γεύματος, τότε καὶ τότε ἀπέτεινεν ἐκείνη πρὸς τοὺς μὲν λέξεις τινὰς εὐνοϊκάς, καὶ ἐρρίπτεν εἰς τοὺς δὲ ὁστᾶ τινὰ πέριδικος.

— Δὲν καπνίζετε, θεοὶ μου; ἠρώτησεν ἐκείνη τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Χριστόφορον.

— Δὲν ἔχω καπνόν. εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Συνέτριψα τὸν καπνοσούριγμά μου, εἶπεν ὁ Χριστόφορος.

Ἡ νέα κόρη ἐξέβαλε τοῦ κόλπου τῆς οὐγγίας τινὰς καπνοῦ τετυλιγμένους εἰς χαρτίον λευκόφατον ὅπερ ἔδωκε τῷ Ἰωάννη, ἔπειτα ἕνα καπνοσούριγμά πῆλινον περιεκεκλεισμένον εἰς θήκην ξυλίνην ἣν προσέφερε τῷ Χριστοφόρῳ.

— Σὺς ἐνθυμούμεθα, εἶπεν ἐκείνη μειδῶσα, διαβαίνουσα διὰ τοῦ Βιγνίκ, ἐνθυμήθη ὅτι ὁ θεὸς μου Χριστόφορος εἶχε συντρίψῃ τὸν καπνοσύριγγά του, καὶ ὅτι ὁ θεὸς μου Ἰωάννης ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέλος τῆς προμηθείας του· διὸ καὶ ἐκράτησα τὸν ἵππον μου ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ καπνοπωλείου, εἰς τὸ ἐντὸς εἶχον γάμον καὶ συμπόσιον· ἡ πωλήτρια εἶχε συζεύξῃ τὸ πρῶτὴν θυγατέρα τῆς Ὑβόννης μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀλιέως Θωμᾶ· μετ' ἐγνώρισε, καὶ ἐβιάσθη νὰ ἀφιππεύσω, διὰ νὰ συγχαρῶ τοὺς νυμφίους· ἀμφοτέροι εἰσὶ νεοὶ καὶ εὐεδαεῖς· καθήμενοι πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἔχοντες τὰς χειρὰς των συμπλεγμένας, οὐδεμίαν προέφερον λέξιν μεταξὺ των, ἀλλ' ἀμφοτέροι ἐφαίνοντο τόσον εὐτυχεῖς, ὥστε ἀνεχώρησα ἀπ' αὐτῶν, ἔχουσα, ἀγνοῶν διατί, τὴν καρδίαν ὅλως τεταραγμένην.

Εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἐβρίψαν βλέμματα λαθραῖα πρὸς ἀλλήλους.

— Δὲν ἀγαπῶ τοὺς νυμφευμένους ἀνθρώπους, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, συσπῶν τὰς ὀφρῦς.

— Διατί λοιπόν, θεε μου, δὲν τοὺς ἀγαπᾶς; ἠρώτησεν ἡ Ἰωάννα μετὰ περιεργείας.

— Διατί... διατί... ἐφέλλισεν ὁ Χριστόφορος στενοχωρούμενος.

— Ὁ λόγος εἶναι ἀπλούστατος, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης, ἐκπέμπων νέφος καπνοῦ. Διότι ἡ νύμφε εἶναι θεομοθεσία ἀντιτιθική.

— Ἀντιτιθική! ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα, ἡ νύμφε εἶναι θεομοθεσία ἀντιτιθική! τοῦτο δὲν εἶναι ὅπερ μετ' ἐδάδαζεν ὁ Ἰωσήφ.

— Ὁ Ἰωσήφ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης, εἶναι βλάξ, πλήρης προλήψεων βλαβερῶν.

— Ἄλλ' οὔτε ὁ ἐφημέριος τοῦ Βιγνίκ λέγει τοῦτο εἰς τὴν διδαχὴν του, κατ' αὐτὸν ἡ νύμφε εἶναι θεία θεομοθεσία.

— Οἱ ἐφημέριοι λέγουσιν ὅλοι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος· ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις ὅτι διόλου δὲν φρονοῦσι τὸ ὅπερ λέγουσιν εἶναι ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν νυμφεύεται.

— Καὶ τίς νυμφεύεται; ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης. οὐδεὶς. ἐνυμφεύθημεν ἡμεῖς; καὶ ὁμοῦ ἐδυνάμεθα νὰ τὸ κάμωμεν, νομίζω ὅπως οὐδὲν εὐαρέστως. εἴμεθα πλοῦσιοι! πρὸ οὐ πολλοῦ ἡμεῖς εἰσέτι, ὁ Χριστόφορος καὶ ἐγὼ οὐκ ὀλίγον χαριέντες. εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου μοὶ ἔτυχον πολλὰ ὠραία ἐπιθυμήσασαι, τολμῶ νὰ τὸ ὁμολογήσω, τὴν καρδίαν μου καὶ τὴν χεῖρα μου· ὁ Χριστόφορος, οὐδ' αὐτὸς ἔμεινε στερημένος τοιοῦτων συναντήσεων. ἡμεῖς καὶ οἱ δύο γεννάδαί! ἀλλ' ἐνόησαμεν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀγαμία εἶναι ἡ φυσικὴ κατάσταση τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός.

— Ἄλλ' ὁ πατὴρ μου ἐνυμφεύθη, εἶπεν ἡ Ἰωάννα.

— Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ καλῆτερον ἀπ' ὅσα ἔκαμεν, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος.

— Ὅπερ ἐστὶ, θεε μου, ἐγὼ εἶμαι βάρος εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἐπρόσθεσε ἡ νέα κόρη, ἐγειρομένη ἀπὸ τῆς τραπέζης μετὰ ἀδελφῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἀμὰ ἐπρόφερνεν ἐκείνη αὐτὰς τὰς λέξεις, τὰς περιεκυκλώσαν, ἔλαβον τὰς χειρὰς τῆς, τὰς κατεφίλησαν, τὴν ἐβεβαίωσαν ὅτι τὴν ἐθεώρουν ὡς εὐεργέτημα

καὶ ὡς εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ Χριστόφορος μανιακὸς καθ' ἑαυτοῦ, ἔσπα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του καὶ ὠμολόγηε ὅτι ἦν φονεὺς ἀνάξιος πάσης εὐπλαγχνίας. ἡ Ἰωάννα ἐβιάσθη νὰ τὸν πρᾶσθῃ, καὶ τὸν ἠσπᾶσθῃ μετὰ θελατικῆς χάριτος.

— Πῶς δὲν ἐνόησας, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ὅτι οἱ θεοὶ ἤσπειρον, καὶ ἤθελον μόνον νὰ σοὶ δείξωσιν ὅτι εἶσαι ἀκόμη πολὺ νεᾶ ὥστε νὰ καταγίνεσαι εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα.

— Πολὺ νεᾶ! ἀνέκραξεν ἡ Ἰωάννα. ἡ Ὑβόννη ἥτις ὑπανδρεύθη σήμερον εἶναι δεκαεὶ ἔτων καὶ ἐγὼ τὴν ἀνοιξὶν θὰ εἶμαι δέκα ἐπτὰ.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' αἱ καλοαναθρεμμένα κόρη δὲν ὑπανδρεύονται ποτὲ πρὶν τοῦ τριακοστοῦ ἔτους.

— Καὶ εἶμαι ἐγὼ καλοαναθρεμμένη; ἠρώτα ποιητῶς ἡ ἀσπλαγχνος κόρη.

— Ἡ μήτηρ σου, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ἦν τριάκοντα δύο ἔτων, ὅταν συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Ἰερωνύμου.

Ἡ συνομιλία διεκόπη ἐκ σφοδρᾶς ἐκρήξσεως κεραυνῶν ἥτις ἔστεισεν ὅλας τὰς ὕλους τῆς οἰκίας. ὁ κλύδων ἐξηκολούθει μετ' ἀπαρδειγματίστου μανίας.

— Βεβαίως, εἶπεν ἡ νέα κόρη, ἰδοὺ κακὸς καιρὸς διὰ τοὺς δυσυχεῖς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὑπῆρέτης τις εἰσῆλθε καὶ εἶπεν ὅτι ἐνόμιζον νὰ ἀκούωσι, πρὸ ἐνὸς περίπου τετάρτου ὥρας ἔκπυροσφοκρήσεις τηλεβόλων προερχομένης ἀναμφιβόλως ἀπὸ τινος πλοίου ἐν ναυαγίῳ. ἡ Ἰωάννα καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ προσεῖχον νὰ ἀκούσωνται, ἀλλὰ δὴν ἤκουον ἄλλο εἰμὴ τὸν κρότον τῶν βροντῶν καὶ τὸν ἦχον τῶν κυμάτων, ἀπερ ἐφαίνοντο τῷ ὄντι ὡς ὑπόκωφοι ἔκπυροσφοκρήσεις. ὁ Χριστόφορος διέταξε νὰ ἀνάψωσι τὸν φανὸν τοῦ πύργου.

Ἡ Ἰωάννα ἦν προφανῶς προκατελημμένη. οἱ θεοὶ τῆς τὴν παρετήρουν μετ' ἀγωνίας. ἐν τῷ λεπτῷ τῆς διοργανισμῶ εἶτε ὑποφέρουσα ἐκ τῆς θελλώδους ἐπιβροῆς τοῦ καιροῦ, εἶτε προαιθανομένη ἐν ἀγνοίᾳ καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας παράδοξόν τι μέλλον μετ' ὀλίγον νὰ φανερώσῃ τὴν τύχην τῆς, ἦν ἀνήσυχος καὶ συγκεκινμένη. ἐκάθησεν εἰς τὸ κύμβαλόν τῆς· περιέφερε τοὺς δακτύλους τῆς ἐπὶ τοῦ πληκτροφόρου, καὶ εὐθὺς πάλιν ἐγεγείσασα, ἐπλησίασεν εἰς ἐν παραθύρον ὅπου ἀπ' οὗ ἔμεινε ὀλίγας στιγμάς, ἔχουσα τὸ μέτωπον κολλημένον ἐπὶ τοῦ ὕλου καὶ θεωροῦσα τὰς διασχιζούσας τὸν ἐπενδύτην τῆς νυκτὸς ἀστράπας, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κύμβαλόν τῆς, ἐδοκίμασε νὰ τραγουδήσῃ συναδευομένη ὑπὸ τοῦ ὄργανου, ἔπαυσε διὰ μιᾶς μετὰ τινος τόνους, καὶ ἔμεινε σιωπηλῆ, ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς.

Ὁρθοὶ παρὰ τὴν ἐσπίαν, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ εἶχον τὰ βλέμματά των προσηλωμένα ἐπ' ἐκείνης.

— Κακὰ τρέχει, κκατὰ τρέγει! εἶπεν ὁ Ἰωάννης μυστηριωδῶς, κλίνας πρὸς τὸ εὐς τοῦ Χριστόφορου.

— Εἶναι ἀκόμη παιδίον, εἶπεν ὁ Χριστόφορος. ἀς δοκιμάσωμεν νὰ τὴν διασκεδάσωμεν, καὶ νὰ ἀλλάξωμεν τὸν δρομὸν τῶν ἰδεῶν τῆς.

Ἐπορεύθησαν καὶ οἱ τρεῖς πλησίον τῆς Ἰωάννης

καὶ συνεστάθησαν περὶ ἐκείνην, χωρὶς ἐκείνη νὰ φαίνεται ὅτι τοὺς παρατηρεῖ.

— Εἶται μελαγχολικῆ, φιλότατη μου Ἰωάννα; εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, θέτων ἐλαφρὰ τὴν χεῖρα του ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς.

— Μελαγχολικῆ! ἐγὼ, ἐκράξεν ἐκείνη, ἀνεγείρασα τὴν κεφαλὴν. Διατί νὰ εἶμαι μελαγχολικῆ; δὲν εἶμαι μελαγχολικῆ, Ἰωσήφ.

— Ἰωάννα, ἤξεύρεις, εἶπεν ὁ Χριστόφορος ὅτι πρὸ πολλοῦ δὲν ἐφαρνούσαμεν;

— Βαρύνομαι τὸ ψάρευμα, εἶπεν ἐκείνη.

— Καὶ τὸ κυνήγιον; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης. πότε θὰ κυνηγήσωμεν ὁμοῦ εἰς τοὺς ἀγρούς μας;

— Βαρύνομαι τὸ κυνήγιον, εἶπεν ἡ Ἰωάννα.

— Σήμερον τὸ πρῶτὸ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν σου ἐλάβομεν, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωσήφ, ἕνα φακέλλον βιβλίων καὶ τραγῳδίῶν.

— Τὸ κυνήγιον, τὸ ψάρευμα, τὰ βιβλία καὶ τὰ τραγῳδία, ὅλα αὐτὰ τὰ βαρύνομαι, ἐπανελάθειν ἡ Ἰωάννα.

Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἐβρίψαν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου βλέμματα ἄθυμίας.

— Ἄς ἴδωμεν, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, ἔχεις κάμμιν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν νὰ μὴν παρετήρησαμεν; κάμμιν θέλησιν τὴν ὁποίαν νὰ ἡμελήσαμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν, κάμμιν ἰδιοτροπίαν τὴν ὁποίαν νὰ μὴν ἐνόησαμεν;

— Ἰσως, ἐπανελάθειν ὁ Ἰωάννης, δὲν σὲ εὐχαριστοῦσι τὰ τελευταῖα ἐκ Παρισίων ἐλθόντα κοσμήματα;

— Ἄν τὸ ἐκ λευκοκίτιδος περιχειρίδιόν σου σὲ δυσχεροῖ, πρέπει νὰ μᾶς τὸ φανερώσῃς.

— Ἐγὼ στοιχηματίζω, ἐκράξεν ὁ Ἰωάννης τρίτων τὰς χεῖρας του, ὅτι ἐπιθυμεῖ ἐν νέον σάλιον τῆς Καχεμύρης.

— Ἐνα ἵππον Ἀραβικόν; εἶπεν ὁ Χριστόφορος.

— Ἐν διπλοῦν πυροβόλον, ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ἐν ζευγάριον πιστολίῳν;

Εἰς ἐκάστην τῶν ἐρωτήσεων τούτων ἡ Ἰωάννα ἔστει τὴν κεφαλὴν ὡς περιφρονούσα καὶ δυσχεραίνουσα.

— Λοιπόν, διὰ ὄνομα θεοῦ! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος ἐν ἀπελπισίᾳ τί σὲ χρειάζεται; τί ἐπιθυμεῖς; ὅτι καὶ ἂν ἦναι ὑπόσχομαι νὰ σοὶ τὸ δώσω, καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ ἐπιβῶ καὶ πάλιν τὸ βρῆσιον τὴν Ἀνδριάναν καὶ μόνος ἐγὼ νὰ πολεμήσω καθ' ὅλοκληρου τοῦ κόσμου! ἐμίλησε, διόρισε, πρόσταξε. θέλεις νὰ φέρω ὁλοῦς τοὺς θησαυροὺς τῶν Ἰνδιῶν εἰς τοὺς πόδας σου;

— Ἐπιθυμεῖς ἐν ἄστρον τοῦ στερεώματος; ἐκράξεν ὁ Ἰωάννης ὅστις δὲν ἤθελε νὰ φανῆ ὑποδέετος κατὰ τὴν γενναϊότητα. θὰ ὑπάγω νὰ τὸ ζητήσω παρὰ τοῦ αἰωνίου Πατρὸς, καὶ ἂν τὸ ἀποκοιθῇ, θὰ τὸ ἐκσπάσω διὰ τοῦ ἀκροῦ τοῦ ξίφους μου καὶ θὰ ἐπανεἰθῶ νὰ τὸ θέσω εἰς τὸ μέτωπόν σου.

Ὁ Ἰωσήφ ἐγκλίβων καὶ οὗτος πρὸς τὸν Ἰωάννην, εἶπεν.

— Ἄν ἐπιθυμῆς νὰ θέσῃς εἰς τὴν ζώνην σου ἐν τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν Ἄλπεων φυμένων φυτῶν, θὰ ὑπάγω, κόρη, νὰ τὸ ζητήσω.

Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἐρωτήσεις ἡ νέα κόρη εἶχε μείνη ἀφανὸς καὶ δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇ, ὅταν αἰφνης ἠγέρθη, ἔχουσα τὴν ὄψιν ὠχρὰν καὶ τὸ ὄμμα σπινθηροβόλον.

— Ἀκούετε! ἀκούετε! ἐκράξεν ἐκείνη.

Ἐδραμεν, ἤνοιξεν ἐν παραθύρον βλέπον πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ τέσσαρες ἔμειναν ἀκίνητοι, ἔχοντες τὸ βλέμμα βυθισμένον εἰς τὴν ἀβυσσον.

Μετὰ τινος στιγμᾶς πενήμιου σιωπῆς, λάμψις ὠχρὰ ἐλεύκανε τὴν ἐπιφάνειαν τῶν κυμάτων καὶ σχεδὸν ταυτοχρόνως ἤχησε πυροσφοκρήσεις τηλεβόλου.

B.

Πρὶν γίνωσκον ὅπερ εἰσὶ σήμερον, ἀργοντες τοῦ Κοετ-Δόρ, ἐν Βρετανικῇ χώρᾳ οἱ Λεγὸφ ἦσαν πτωχὴ οἰκογένεια ἀλιέων, ζῶσα ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ὅπως ἐδύνατο. Κατὰ τὸ ἔτος 1806 ἡ οἰκογένεια αὕτη συνέκειτο ἐκ τοῦ πατρὸς Λεγὸφ, τῆς γυναικός του καὶ τεσσάρων υἱῶν ἠρακλεοσώμων, ὕγιων καὶ πάντοτε πεινῶντων, πλην τοῦ νεωτάτου, ὃς εἶχεν ὡς ἐκ τῆς μητρὸς του κρασιν λεπτὴν ἦν οἱ ἄλλοι τρεῖς ἐσκωπτῶν εὐχαρίτως καὶ οἱ τρεῖς ὅμως τὸν ἠγάπων καὶ ἂν ἐνεπαιζόν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νέου ἀδελφοῦ των, τὴν ὑπερασπίζοντο χρεῖας τυχοῦσης, καὶ οἱ παῖδες τοῦ χωρίου δὲν ἐτόλμων νὰ ἐγγίσωσι τὸν μικρὸν Λεγὸφ ὅστις εἶχε πάντοτε εἰς ὑπεράσπισίν του τρεῖς φωμαλίου δὲν οἱ βραχιόνες δὲν ἐπαίζον. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1806 ὁ πρωτότοκος ἀνεχώρησε διὰ τὸν στρατόν. καὶ κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφάνη τὸ ψήφισμα τοῦ χερσαίου ἀποκλεισμοῦ χρονολογημένον ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοπέδου τοῦ Βερολίνου· ἀμὰ διεδόθη ἡ εἰδησις αὕτη, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας συνεκινήθη· ἦν ἐκεῖνος ἀνδρῆος, ἐπιχειρηματίας καὶ ἐξοικειωμένος μετὰ τῆς θαλάσσης· οἱ δύο μένοντες παρ' αὐτῶν υἱοὶ, (εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο τὸν τελευταῖον,) εἶχον τὴν τυχοδιωκτικὴν θερμότητα τῆς ἡλικίας των· βοηθούμενος ὑπὸ τινος ἐφοπιστοῦ τοῦ ἀγίου Βριεύκου, κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἔγγραφον ἄδειαν θαλασσοπολείας, ἐνώπιον τὸ πειρατικὸν πλοῖον τὴν Ἀνδριάναν καὶ ἤρρισε νὰ διατρέχῃ τὸν Ὄκεανόν, συναδευμένος ὑπὸ τῶν δύο του υἱῶν καὶ τινῶν ἀνθρώπων καλῆς διαθέσεως ὃς συνέλεξε ἀπὸ τοῦ Βιγνίκ καὶ τῶν περὶ· ἡ τέχνη ἦν καλή· οἱ Λεγὸφ τὴν μετῆλθεν ἐν συνειδῆσει, δηλαδὴ ἀνευ οὐδεμιᾶς συνειδῆσεως· ἐνθυμοῦνται ἀκόμη εἰς τὸν τόπον ἐν δυστυχῆς δανικὸν βρῆσιον ὅπερ ἐκεῖνοι οἱ λυσσώδεις συνέλαβον καὶ ἐκήρυξαν νόμιμον λείαν ἐπὶ προφάσει ὅτι εὐρίσκοντο ἐν αὐτῷ ἐν ἄκρᾳ ἀθωότητι δώδεκα ἐξ Ἀγγλικῶν ἀργίλων πινακία· ἀλλὰ τότε δὲν ἐθεώρουν τὰ πράγματα τόσον ἐκ τοῦ πλησίον, ἢ μάλλον τὰ ἐθεώρουν ἐκ τοῦ πολλὰ πλησίον.

Ἐκ τῆς εὐσυνειδήτου τιμιότητος τῆς διαγωγῆς των οἱ Λεγὸφ εἰς ὀλίγους μῆνας ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἐφοπιστοῦ τοῦ ἀγίου Βριεύκου καὶ ἐπειράτευσαν ἀπ' ἑαυτῶν. Ἐν τούτοις ὁ μικρὸς Λεγὸφ ὅστις ἐκαλεῖτο Ἰωσήφ ἤδανε πλησίον τῆς μητρὸς του, γυναικός εὐσεβοῦς, πνεύματος ἀπλοῦ καὶ καρδίας τιμίης ἥτις τὸν

ἀνέτρεψεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ἔθιμα τῆς ἐκκλησίας. ἀφ' ἑτέρου μέρους ὁ ἐφημέριος τοῦ Βιγνίκου ὅστις ὑπεραγάπησε τὸν Ἰωσήφ διὰ τὸ γλυκὺ καὶ εὐάγωγον ἦθος του ἠγάπα νὰ τὸν ἔλκη εἰς τὴν ἐφημερίαν, καὶ νὰ ἀναπτύσῃ ἄς παρετήρησεν ἐν αὐτῷ φυσικὰς ιδιότητας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ μικρὸς Λεγὸφ ἔγινεν ὁ φοῖνιξ τοῦ τόπου του· οὐ μόνον ἔμαθε νὰ ἀναγιώσκῃ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἀρθρῶν, ἀλλ' ἔτι ἤξευρε καὶ ὀλίγα λατινικά, ἐσπούδαζε τὰ γράμματα καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν θεολογίαν· ἐφαλλεν εἰς τὸ ἀναλόγιον, καὶ ἔλεγον εἰς τὸ Βιγνίκον ὅτι εἶχε μέρος εἰς ὅσα καλὰ πράγματα ὁ ἐφημέριος ἐδίδασκε τὴν κυριακὴν· ἡ μυστικὴ ἐπιθυμία τῆς μητρὸς του ἦν νὰ γίνῃ ἱερεὺς, καὶ μάλιστα ἀνέφερε καὶ τι περὶ τούτου εἰς τὸν ἀνδρὰ τῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πατὴρ Λεγὸφ δὲ καὶ τοὶ Βρετανὸς εἶχε πάντοτε τάσεις τινὰς βολταιρικὰς ἀπεράνθη ἀποτόμως ὅτι δὲν ἤθελε πιλίδιον εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ἡ καλὴ γυνὴ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τῆς φιλιότητος τῶν φιλοτιμιῶν τῆς.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ.

(Ἐκ τῆς ὑπὸ P. van Limburg Brouwer συγγραφείσης Ἱστορίας τοῦ ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.)

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 35.)

Αἱ γυναῖκες ἦσαν κατάκλειστοι ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν καὶ πάσης ἐλευθέρως μετὰ τοῦ ἄλλου φύλου κοινωνίας ἀποκεκωλυμένα. Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν γυναικῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις (διότι ὁ περιορισμὸς οὗτος δὲν ἦτο παντοῦ ἐξίσου αὐστηρὸς, ὡς θέλομεν μετ' ὀλίγον ἰδεῖν) δὲν ἐφαρμόζονται εἰμὴ εἰς τὰς γυναῖκας ὅσοι ἔζων με ἀνεσί τινα, διότι αἱ ἦσαν εὐρύχωροι καὶ ἦσαν ἀναπαυτικαὶ κατοικίαι, ἔτι δὲ καὶ αἱ ἀπαραίτητοι τῶν γυναικῶν τοῦ πλήθους ἀσχολίαι παρενέβαλλον κωλύματα ἀνυπερβλήτα εἰς τὸν τοιοῦτον τῶν δύο φύλων χωρισμὸν καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαζτικῶν διατάξεων ὅσας ἠδύνατο ἐνίοτε νὰ ἐπιβάλλωσιν οἱ σύζυγοι τῆς ἀνωτέρας τάξεως, διὰ νὰ προφυλάττωσιν ἀπὸ πάσης προσβολῆς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἐντιῦθεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὅτι γυναικονόμος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν δημοκρατίᾳ, διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀπαγορευθῆ εἰς τὰς γυναῖκας τῶν πενήτων ἢ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐξόδος· ἐν Ἀθήναις δὲ, ὁ νόμος ῥητῶς ἀπηγόρευε τοῦ νὰ θεωρηθῆται ὡς μοιχὸς ὁ εὐρεθείς μετὰ γυναικὸς πωλούσης ἐμπορεύματα ἐν τῇ ἀγορᾷ. Καὶ εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλκίφρωνος, αἰτινες περιτῶσιν ἀκριβῶς τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εὐρίσκομεν χωρικὸν

προσκαλοῦντ' ἀ γείτονα νὰ ἔλθῃ νὰ συνεορτάσῃ μετ' αὐτοῦ ἀγροτικὴν τινα ἑορτὴν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων. Τελευταῖον, διὰ νὰ πεισθῶμεν, ὅτι αἱ νέαι τῆς Ἑλλάδος χωρικαὶ παντάπασι δὲν ἦσαν περιωρισμένα, ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσωμεν εἰς τὸν Ἀθήναϊον τὴν περίφημον ἐκείνην μεταξὺ δύο ἀδελφῶν φιλονεικίαν, περὶ τοῦ ποτέρου ἐξ αὐτῶν εἶχεν ὠραιότερον μέρος τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἡ εὐστρημοσύνη δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὀνομάσωμεν· αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐπικαλοῦνται ἐπὶ τέλους τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν, ὅπερ οὐδεὶς βεβαίως τῶν σημερινῶν πατέρων ἠθέληεν ἐπιτρέψῃ εἰς τὰς κόρας αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅλα ταῦτα εἶναι ἐξαιρέσεις, ὁ κανὼν ἦτο ὅτι αἱ γυναῖκες, καὶ μάλιστα αἱ νέαι κόραι, αἱ παῖδες, ἦσαν ὅλως κατάκλειστοι. Γνωστὴ εἶναι ἡ διαίρεσις τῆς οἰκίας εἰς δύο μέρη, τὸν τὸ ἐν ἦτο προσδιορισμένον διὰ τὰς γυναῖκας, τὸ δὲ διὰ τοὺς ἀνδρας. Ὁ Αὐστίας τὴν περιγράφει ἀκριβέστατα εἰς ἓνα τῶν λόγων αὐτοῦ, περιέχοντα καὶ ἄλλας ἀξιολόγους, περὶ τοῦ οἰκιακοῦ τῶν Ἀθηναίων βίου, εἰδήσεις. Εἰς ἄλλον δὲ λόγον, ὁ αὐτὸς ῥητῶρ ὁμιλεῖ περὶ κορῶν, αἰτινες ἔζων τοσοῦτον μεμονωμένα, ὥστε ἀπέφευγον καὶ αὐτῶν τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τὴν κοινωνίαν. Τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν παρθένων κατεχόμενον μέρος τῆς οἰκίας ἐθεωρεῖτο ἡ ἀναιδεστάτη τῶν πράξεων· καὶ πολλάκις αὐταὶ ἐθαλαμεύοντο αὐτόθι (δηλαδὴ ἐκάθητο κεκλεισμέναι εἰς τοὺς θαλάμους αὐτῶν), φρουρούμεναι, κατασκοπεύμεναι καὶ μὲν ἐκ διαλειμμάτων, ὑπὸ φύλαξιν, προκύπτουσαι τῆς οἰκίας.

Αἱ πρεσβύτεραι κόραι καὶ αἱ ἐγγαμοὶ κυραὶ ἦσαν ὅπως οὐ μάλλον ἐλεύθεραι, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον. Ναὶ μὲν πολλαχοῦ οἱ νόμοι περιορίζον καὶ ταύτας, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ νόμοι μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ ἐλευθερία αὐτῶν δὲν ἦτο μικρά. Ὁ Σόλων ὥρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὸ ποσὸν τῶν τροφίμων τὰ ὅποια ἡ γυνὴ ὤφειλε νὰ παραλαμβάνῃ μετ' ἑαυτῆς ἐξερχόμενη, ἀπηγόρευε δὲ εἰς αὐτὰς νὰ ἐξέρχωνται διὰ νυκτὸς, ἀλλως εἰμὴ ἐν συνοδίᾳ δούλου, φέροντος φανόν. Αἱ γυναῖκες δὲν ἦσαν λοιπὸν πολλὰ περιορισμένα εἰς τὰς ἐπισκέψεις αὐτῶν, ἀφοῦ τοιοῦτος νόμος ἐθεωρήθη ἀναγκαῖος, ὁ δὲ ὅρος αὐτοῦ ὁ ἐπιτρέπων εἰς αὐτὰς νὰ συμπαραλαμβάνωσιν ἐνδύματα καὶ τροφὴν, ὑποδεικνύει σαφῶς, ὅτι προέκειτο λόγος περὶ ὀδοιπορίας, ἢ τοῦλάχιστον περὶ ἀπουσίας τινὸς ἐκ τῆς πόλεως. Ὁ Ζάλευκος μάλιστα ἠναγκάσθη νὰ ἀπαγορευθῆ εἰς τὰς συμπολιτίδας αὐτοῦ τοῦ νὰ ἐξέρχωνται τῆς πόλεως πεζαὶ διὰ νυκτὸς. Ὁ δὲ Φύλαρχος ἀναφέρει νόμον τῶν Συρακουσίων, καθ' ὃν ἀπαγορευέτο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ἐξέρχωνται μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μάλιστα, ἀνευ τῆς ἀδείας τῶν ἀρχόντων.

Ἡ κοινὴ γνώμη ἦτο καθ' ὅλα σύμφωνος μετὰ τὰς νομοθετικὰς ταύτας διατάξεις. Ἡ αὐλὸς θύρα, λέγεται ἐν τινι τῶν τοῦ Μενάνδρου κωμωδιῶν, θεωρεῖται ὡς τὸ πέραν τὸ ὁποῖον γυνὴ ἐλευθερά, ἦτοι χρηστὴ, δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίῃ. Πυθαγορὸς δὲ τις γυνὴ, περὶ σωφροσύνης ὁμιλοῦσα, συμβουλεύει ὡς

πρέπει εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μὴ ἐξέρχωνται εἰμὴ ἐν ἡμέρᾳ καθαρᾷ, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῷ ῥητῶ μὲν σκοπῶ τοῦ ν' ἀγορεύωσι τι ἢ νὰ μεταβῶσιν εἰς τόπον ὠρισμένον, ἐν συνοδίᾳ δὲ μίᾳς ἢ δύο θεραπεινίδων. Τῶνόντι, φαίνεται, ὅτι πᾶσα κυρία, κηδομένη ὅπως οὐδὲν περὶ τῆς ὑπολήψεως αὐτῆς, ὑπεβάλλετο ἐκουσίως εἰς τινὰς κανόνας περὶ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῶν περιδιαβάσεων αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ συγχέεται μετὰ αἰτχροβίων γυναικῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, ἀπέφευγον πάνταν ἐπιτετηθευμένην διακόσμησιν καὶ κατεβίβαζον τὸ κάλυμμα αὐτῶν, ἅμα κατενόουν, ὅτι ἐπέστησαν τὰ βλέμματα ἢ ἔτι παρετηροῦντο μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Καθ' ὅσον ὁμοῦ ἀφορᾷ τὸ κάλυμμα, τὸ ἔθος τοῦ νὰ σκεπάζωνται δι' αὐτοῦ ἐξ ὀλοκλήρου αἱ γυναῖκες δὲν ἦτον, ὡς φαίνεται, πάγκοινον, τοῦλάχιστον καθὼς ἐξάγεται ἀπὸ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁμιλεῖ περὶ τῶν Θηβαίων γυναικῶν ὁ Δικαίταρχος, διότι ἀναφέρει ὡς ἀξιοσημείωτον αὐτῶν ἰδίωμα, ὅτι ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον τοιοῦτοτρόπως, ὡς τε δὲν ἐφαίνοντο αὐτοῦ εἰμὴ οἱ ὀφθαλμοί, ἐπαινῶν αὐτὰς καὶ διὰ τὸ σεμνὸν αὐτῶν ἔθιμα καὶ σχῆμα, δι' ὃ ὑπερείχον, κατ' αὐτὸν, ὅλων τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος γυναικῶν· τοῦτο δὲ συμφωνεῖ ἐντελῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, ὁμιλοῦντος περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀλώσεως τῶν Θηβῶν, γενομένην ἐν παρόδῳ παρατήρησιν, ὅτι αἱ γυναῖκες, λητμονίτασαι, κίρας στιγμῆν τὰ πάτρια ἔθη, ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ ἠρώτησαν τοὺς διαβάτας περὶ τοῦ πρακτέου, μηδενὸς κωλύοντος· ὥστε ἐκίνησαν πάντων τὴν συμπάθειαν καὶ ὑπόληψιν. Τελευταῖον ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ Δημοσθένης ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐν Θήβαις διατριβῆς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων, μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὅτι οἱ Θηβαῖοι εἶχον πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν γυναικῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι αἱ γυναῖκες ἦσαν ἀξίαι τῆς ἐμπιστοσύνης ταύτης, ἀξιοὶ δὲ καὶ οἱ ξένοι τοὺς ὁποῖους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐδέχθησαν.

Ὁ νόμος ἀπηγόρευεν εἰς τὰς ἐγγάμους γυναῖκας νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰ Ὀλύμπια ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ μεταβαίνωσι πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀγώνων, ἐπὶ ποινῇ τοῦ νὰ ῥίπτωνται ἀπὸ ἀποκρήνου τινὸς βράχου, μεταξὺ Ὀλυμπίας καὶ Σκυλλοῦντος κειμένου. Ὁ νόμος οὗτος ἐτηρεῖτο πάντοτε αὐστηρῶς, καὶ ἐγένετο μὲν ὑπὲρ τῆς Καλ λιπατείας ἐξαιρέσις αὐτοῦ, ὡς προείπομεν, ἀλλὰ συγχρόνως διετάχθη τότε, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς οἱ ἀλείπται, δηλαδὴ οἱ διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς, θέλουν παρουσιάζωνται γυμνοί, ὡς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, ἐνώπιον τῶν Ἑλλανοδικῶν, διότι, ἐν σχήματι ἀλείπτου μετρηφισμένη, ἡ Καλλιπατεῖρα συνώδευσεν τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ἐπαναλαμβάνομεν ὁμοῦ, ὅτι ὁ αὐστηρὸς οὗτος νόμος δὲν ἀπέβλεπεν εἰμὴ τὰς ἐγγάμους γυναῖκας, διότι ὁ μνημονεύων αὐτοῦ Πausanias λέγει ἀλλαχοῦ ποῦ, ὅτι, οὐ μόνον ἡ τῆς Δήμητρος ἱερεῖα διετέλει παρούσα ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ εἶχε μάλιστα ἐν αὐτοῖς θέσιν διακεκριμένην, ἀλλ' ὅτι ἐν γένει πᾶσα παρθένος ἠδύνατο νὰ παρευρεθῆ, ὅθεν ἐξάγεται, νομίζομεν, ἀποκρώντως, ὅτι αἴτιον τοῦ νόμου

δὲν ἦτο, ὡς τινες ἐφρόνησαν, μήπως προσβληθῆ ἡ αἰδώς τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνδρῶν γυμνώσεως.

Παρεκτός τούτου, ἡ τοῦ Πausanias βεβαίωσις ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθους καθ' ὃ, ἐπὶ τῶν Ἑβραίων, νέαι κόραι, περὶ δρόμου, πρὸς ἀλλήλας συνηγωνίζοντο. Ὅθεν ἐπετρέπετο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ πεμψοσιν εἰς Ὀλυμπίαν τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν, τῶν ὁποίων νικησάντων, αὐταὶ ἀνεκηρύσσοντο μετὰ τῶν αὐτῶν τελετῶν καὶ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι νικηταί. Ὅτι δὲ εἰς τὰ Πύθια ἡ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεῖα ἐβράβευσέ ποτε τὸν νικητὴν, ὅστις τοσοῦτον ἐπλησίασαν ὥστε ἠδυνήθη νὰ ἀσπασθῆ τὴν δεξιὰν αὐτῆς, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Ἡλιόδωρος, τοῦτο, ἂν τῶνόντι συνέβη ποτὲ, συνέβη βεβαίως εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν.

Φαίνεται δὲ, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν εἶχον τὴν ἀδειαν νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, τοῦλάχιστον εἰς τὰς κωμωδίας διότι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς τραγωδίας οὐ μόνον δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῆ ἡ ἀπαγόρευσις, ἀλλ' ἐξεναντίας ἀπὸ τινων χωρίων πιθανώτατον καθίσταται ὅτι ἦσαν παρούσαι, ἂν καὶ πάντοτε κεχωρισμένα, ὡς νομίζομεν, ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. Ὡς πρὸς τὴν κωμωδίαν ὁμοῦ, τὸ ἄσπεμον ἀντικείμενον πολλῶν ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸ τοῦ λόγου αἰσχρὸν, ἠθέληεν ἤδη καταστήσει βέβαιον ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἀκρόασις εἰς γυναῖκας καὶ εἰς κόρας χρηστὰς, καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε χωρίον τι τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξ ὁδυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ εἰσοδος ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς πάσας τὰς γυναῖκας ἀδιακρίτως, τὰς τε σωφρονούσας καὶ τὰς μὴ. Βραδύτερον δὲ οἱ Ἕλληνες εἰδείχθησαν ἐπεικείστεροι κατὰ τοῦτο, μνημηθέντες τὰ Ῥωμαίων ἦθη.

Τελευταῖον ἡ συνήθεια ἀπέκλειε τὰς γυναῖκας ἀπὸ τῶν ἀνδρικῶν συμποσίων. Ὁ Βασίλειος τῆς Μακεδονίας τὸ λέγει, παρ' Ἡροδότῳ, ῥητῶς εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐστιωμένους πρέσβεις τῶν Περσῶν. Ὁ Θεόπομπος ἀναφέρει μὲ πολλὴν ἀπορίαν, ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἐπέτρεπον εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς εὐωχίας. Τὸ δὲ ὅτι οἱ Συβαρῖται ἐκάλουν τὰς γυναῖκας εἰς τὰ συμπόσια αὐτῶν, θεωρεῖται ὡς ἀπόδειξις τρανωτάτης τῆς ἠθικῆς διαστροφῆς ἧτις ἐπεκράτησεν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ αὐτοὶ οἱ Συβαρῖται, αἰσθανθέντες, ὡς φαίνεται, ὅποσον ἡ ἀκολασία αὐτῆ ἀντέκειτο εἰς τὰ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰθισμένα, ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτὴν διὰ νόμου. Οὐδεὶς ποτὲ, λέγει ὁ Ἰσαῖος, θέλει κωμάσει (καμειπατινάδα) περὶ τὴν οἰκίαν χρηστῆς γυναικὸς, οὐδὲ εἰς δεῖπνον, οὐδὲ δεχθῆ ξένους εἰς τὴν τράπεζαν αὐτῆς. Τοῦτο ἄλλως ἐπιμαρτυρεῖται ἀφ' ὅσας τὰς σωζομένας περιγραφὰς τῶν εὐωχιῶν, ἐν αἷς, ἐκτὸς ἐταιρῶν καὶ αὐλητρίδων, γυναῖκες ἄλλαι οὐδέποτε μνημονεύονται.

Εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιφέρωμεν, ὅτι αἱ γυναῖκες ἀπλεκείοντο τῶν πολιτικῶν ἐκκλησιῶν ὅθεν, ἀφοῦ ἐξεθέσαμεν τοὺς περιορισμοὺς εἰς οὓς ὑπέβαλλον οἱ προπάτορες ἡμῶν, ἡ τοῦλάχιστον ἤξιον νὰ ὑποβάλ-

λωσι, τὰς γυναῖκας, θέλομεν ἤδη ἐξετάσει πάλιν τὴν ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν, καὶ ἀναζητήσει, πρῶτον μὲν, ποίας ἀφορμὰς ἐλάμβανον αἱ γυναῖκες νὰ φαίνωνται εἰς τὸ δημόσιον καὶ μέχρι τίνος οἱ ἄνδρες παρέβλεπον τὴν τήρησιν τῶν περὶ τοῦτο πρεσβευμένων γενικῶν κανόνων, δεύτερον δὲ, μέχρι τίνος αἱ γυναῖκες αὐταὶ κατώρθουν ἢ ἀπαλλάττονται τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὸν ὅποιον οἱ ἄνδρες ἤθελον νὰ τὰς υποβάλλωσιν.

Ἐν Σπάρτῃ, αἱ νέαι κόραι ἐγυμνάζοντο δημοσίᾳ εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν πάλην, φέρονται ἐνδομα τὸ ὅποιον αἱ σημεριναὶ κυριαὶ ἤθελον θεωρήσει ὡς παντάπασιν ἄσεμον· οἱ ὑπανδρῶν γυναῖκες ἦσαν ἐξ ἐναντίας μᾶλλον συνεσταλμένα, καὶ κατὰ τοῦτο ἡ πόλις ἐκείνη διέφερον οὐσιωδῶς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Καὶ ὅμως αὐταὶ αἱ ὑπανδρῶν γυναῖκες παρευρίσκοντο εἰς τὴν τῶν γερόντων ἐγκαθίδρυσιν, παρεκλήθησαν αὐτοὺς ἐν παρατάξει, ἄδουται τὸ ἐγκώμιον αὐτῶν, εἰς τοὺς ναοὺς ὅπου προσήρχοντο οὗτοι ἵνα εὐχρηθῶσιν εἰς τὰς διαφορὰς θεότητος, καὶ ἐπειτα ἤρχοντο πάλιν μετ' αὐτῶν μέχρι τῆς πύλης τοῦ ἐστιατορίου ἐν ᾧ ἐκτελείτο τὸ δεῖπνον τῆς υποδοχῆς. Ἐκτὸς τούτων βλέπομεν καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς περιπτώσεις τὰς Σπαρτιατίδας παρισταμένας εἰς τὸ δημόσιον.

Ἄλλα καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πολιτείας, αἱ γυναῖκες παρευρίσκοντο πολλάκις ἐνταῦθα πανηγύρεις. Δὲν θέλομεν ἐπισημῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῶν ἰδίως ὑπὸ γυναικῶν τελουμένων ἱερῶν, οἷα ἦσαν τὰ Θεσμοφόρια, παρατηρούμεν ὅμως ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ ἄνδρες, καὶ τοὶ ἀποκλειόμενοι ἀπὸ τῶν πανηγύρεων τούτων, εὗρισκον τρόπον νὰ ἀπαντῶνται εἰς αὐτὰς μετὰ τὰς κυρίας. Εἰς τὰς Θεσμοφοριαζούσας τοῦ Ἀριστοφάνους λ. γ. ὁ Κλεισθένης καὶ ὁ Εὐριπίδης πλησιάζουσι τὰς γυναῖκας, χωρὶς παντάπασιν νὰ κατὰκρίνωσιν διὰ τοῦτο, ὁ δὲ Μνησίλοχος δὲν κατηγορεῖται εἰμὴ διότι μετημερίσθη εἰς γυναῖκα, ὅστε παρευρέθη ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, εἰς τὰς μυστηριώδεις ἐκείνας τελετάς. Παρεκτὸς τούτου, οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀργαίου προσήρχοντο σωρηδὸν εἰς Δῆλον, μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων, ἵνα τελέτωσιν αὐτόθι ἀπὸ κοινοῦ τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες παρευρίσκοντο ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὰς δημοσίας πανηγύρεις καὶ θυσίας, ἐν αἷς ἐχόρευον ἐξίσου καὶ νέοι καὶ νέαι. Εἰς Χίον, αἱ κόραι μετεῖχον τῶν νεανικῶν γυμνασίων, ὅπερ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, οὐδόλως ἐβλάψεν τὴν τῶν ἡθῶν καθαρότητα. Αἱ δὲ τοῦ Μουσῶντος γυναῖκες προσήρχοντο εἰς Μίλητον, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου, ἵνα τελέτωσιν τὰς εἰς Ἀρτεμιν θυσίας· καὶ, ὡς φαίνεται, συναπηντῶντο αὐτόθι ὑπ' ἀνδρῶν. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὰς κηδείας παρευρίσκοντο αἱ γυναῖκες, ἐξάγεται ἀπὸ τοῦ πανηγυρικοῦ τὸν ὅποιον, κατὰ Θουκυδίδην, ἐξεφώνησεν ὁ Περικλῆς, ἀπευθύνων τὸν λόγον πρὸς αὐτάς, αἰτινες καὶ τὸν ἐστερῶσαν, μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου, ὡς ἐπιφέρει ὁ Πλουτάρχος.

Εἰς τὸν Ἡλιόδωρον, ἡ Χαρίκλεια παρίσταται, ἀνευστολῆς μηδεμιᾶς, εἰς τὸ δημόσιον, εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τοὺς δημοσίους περιπάτους, χο-

ρὸς δὲ παρθένων ἐρχεται εἰς προὔπαντησιν αὐτῆς· καὶ παρ' Ἀχιλλεῖ Τατίῳ, βλέπομεν ἐλευθέρως ἐξερχομένας, οὐ μόνον γυναῖκας ἠλικιωμένας ὅπως οὖν, ἀλλὰ καὶ νέας, ὥστε ἡ σύζυγος ἀνδρός ἦτο, ἀρκιτὰ ζηλοτύπου, κατώρθωσε νὰ ἐπιτελεθῇ τὸν ἐραστὴν τῆς ἐν τῇ φυλακῇ αὐτοῦ.

Ὁ δὲ δισταζὼν νὰ παραδεχθῇ τὰ πλάσματα ταῦτα συγγραφέων μεταγενεστέρων, ἃς ἀνοιξήναι τῶν ἀρχαιότερων ποιητῶν, τὸν Σιμωνίδην, καὶ θέλει εὖρει, ὅτι, ἐπὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τούτου, ὑπῆρχον γυναῖκες, ὑποδεχόμεναι τοὺς φίλους αὐτῶν μετὰ τρόπον, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι πολλὰ εὐχάριστος εἰς τοὺς συζύγους· ἃς σπουδάζει προστούτοις τί συμβαίνει εἰς τὰς κωμωμίας, τὰς τοσεῦτον πιστῶς εἰκονίζουσας τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ θέλει εὖρει, ὅτι αἱ γυναῖκες οὐ μόνον ἐλευθέρως ἐκύτταζον εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐφαίνοντο εἰς τοὺς διαβάτας, ἀν καὶ τοῦτο παντάπασιν δὲν ἀρέσκη τοῖς συζύγοις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐξήρχοντο ἀκωλύτως, καὶ τὰς φίλας αὐτῶν ἐπεσκέπτοντο, καὶ διενεχτέρευον μάλιστα ἐκτὸς τῆς οἰκίας.

Ἄλλ' οὐ μόνον αἱ μυθιστορίαι καὶ αἱ κωμωδίαί, ἡ ἱστορία αὐτῆ μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ κόραι καὶ αἱ γυναῖκες ἀπελάμβανον ἐλευθερίαν πλείονα τῆς ἐν τοῖς νόμοις ἐμφαινόμενης καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ταῖς ὑπὸ γονέων ὑπόπτων καὶ συζύγων ζηλοτύπων πρεσβευόμεναι. Ἡ σύζυγος καὶ ἡ κόρη τοῦ Πεισιστράτου ἐξήρχοντο τοσεῦτον ἐλευθέρως, ὥστε ἡ μὲν πρώτη καὶ ὑβρίζετο δημοσίᾳ, τὴν δὲ δευτέραν ὁ ἐραστὴς καθ' ὅδον ἠττάζετο· καὶ ἠγανάκτησε μὲν ἡ μήτηρ διὰ τὸ θράσος τοῦτο, ἀλλ' ὁ Πεισίστρατος, ὅστις ἄλλως ἦτο ἀρκιτὰ ἐπιεικὴς, π. γ. πρὸς τὴν ἀτακτον διαγωγὴν τῆς μητρὸς του, ἤρκεσθη εἰς τὸ ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι ἂν μισήσωμεν τοὺς ἀσπαζομένους ἡμᾶς, τί πρὸς τοὺς μισοῦντας ποιήσωμεν; Αἱ Κυριαὶ τῶν Ἀθηναίων ὄχι μόνον προσέρχονται διὰ νὰ ἴδωσιν τὰς ἐργασίας τῶν Προπυλαίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ὀδηγοῦνται εἰς τὴν Ἀσπασίαν, ἣτις, ἐν τούτοις, πρόστατο τότε καταστήματος τὸ ὅποιον ἄτοπον ἤθελον εἶσθαι ἐνταῦθα καὶ νὰ ὀνομάσωμεν. Ἡ μήτηρ δὲ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ἀλεξάνδρου σύζυγος δὲν ἐπεσκέπτετο τὸν Πελοπίδαν ἐν τῇ φυλακῇ αὐτοῦ; Αὐτὴ δ' ἡ σώφρων καὶ σοβαρὰ Θεανῶ, ἣτις δὲν ἀνείχετο νὰ ἐπαινεῖται τὸ κάλλος τοῦ βραχιονόσ της, δὲν ἐπισκέπτετο φίλον αὐτῆς τινα, θραύσαντα τὸν μηρόν του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ πῶς ἔχει;

Ἐν γένει δὲ μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι ὁ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον πολὺς περιορισμὸς εἰς τὸν ὅποιον ὑπεβάλλοντο αἱ γυναῖκες ἐξηρτάτο κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν δυσκολίαν ἢ τὴν εὐκολίαν τοῦ χαρακτῆρος τῶν γονέων ἢ τῶν συζύγων. Εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας ὑπῆρχον, ὡς καὶ εἰς τὰς νεωτέρας, σύζυγοι ζηλοτύποι· οἱ τοιοῦτοι ἀπηγόρευον εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν τοῦ νὰ ἐξέρχωνται καὶ ἐφρούρουσαν τὰς πύλας τῶν δωματίων αὐτῶν διὰ μολοσσῶν, ἵνα ἐκφοβίσωσι τοὺς τολμητὰς ὅσοι ἤθελον τολμήσει νὰ πλησιάσωσιν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ σύζυγοι ἀποδοκιμαζόντες τὴν τοιαύτην αὐστηρότητα, ἂν ὄχι δι' ἄλλο τοῦλάχιστον διὰ τὴν πεποίθησιν ἢν εἶχον, ὅτι ἡ γυνὴ, τῆς ὁποίας ὁ ἀνὴρ δὲν κατώρθωσε νὰ δεσμεύσῃ τὴν καρδίαν διὰ τῆς ἀγαθότη-

τος καὶ τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ, ἢ τῆς ὁποίας ὁ ἄσπαστος χαρακτῆρ προτιμᾷ τὴν λατρείαν τῶν ἀφρόνων νέων ἀπὸ τὴν σώφρονα τοῦ συζύγου αὐτῆς ἀγάπην, ἢ τοιαύτη γυνὴ δὲν ἀναγκάζεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος διὰ μοχλῶν καὶ κλειθρῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀστραπὴ, διαφεύγει τοὺς πυκνοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἀργου αὐτῆς· τοῦτο τοῦλάχιστον βεβαίον, παρὰ Μενάνδρῳ, κυρία τις, ἣτις φαίνεται ἐν γνόσει ὀμιλοῦσα·

Ὅστις δὲ μοχλοῖς καὶ διὰ σφραγιμάτων

Σώζει δάμαρτα, κἂν ἀνὴρ δεκῶν σοφός,

Μάταιός ἐστι καὶ φρονῶν οὐδὲν φρονεῖ.

Ἢτις γὰρ ἡμῶν καρδίαν θύραζ' ἔχει,

Θᾶσσον μὲν οἷτόου καὶ πτεροῦ χωρίζεται,

Λάθοι δ' ἂν Ἀργου τὰς πυκνοφθαλμοὺς κόρας.

Ἐξεστῶμεν ἤδη μέχρι τίνος αἱ γυναῖκες αὐταὶ κατώρθουν νὰ διαφεύγωσι τὸν περιορισμὸν εἰς τὸν ὅποιον ἤθελον νὰ τὰς καθυποτάξωσι. Πρὸ πάντων παρατηρούμεν ἐνταῦθα, ὅτι οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἄνδρες διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλληνι βίου τῶν γυναικῶν. Οἱ μὲν πρεσβεύουσι, ὅτι, ἐπὶ τῶν ἠρωϊκῶν χρόνων, αἱ γυναῖκες ἀπελάμβανον ἐνταῦθα τὴν παρὰ τοῖς δυτικοῖς ἐν γένει ἔθνεσιν ἐπικρατούσαν ἐλευθερίαν καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἰσηγορίαν καὶ ὅτι μετέπειτα διεφύλαξαν τὴν τοιαύτην προνομίαν παρὰ τοῖς Δωριεῦσι καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς Σπαρτιαταῖς, οἵτινες διέτωσαν ἀκραϊφνέστερον τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, οἱ δ' ἐπικρατήσαντες παρὰ τοῖς Ἰωσιν ὅλως ἀνατολικοὶ περιορισμοὶ, εἰσέκηθησαν ὡς ἐκ τῆς μετὰ τῶν Ἀσιανῶν ἐπιμιξίας τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου φύλου. Ταῦτα ἰδίως ἐπρέσβευσε ὁ περιώνυμος τῶν Δωριέων ἱστοριογράφος Μύλλερσος. Οἱ δὲ ἀξιοῦσιν, ὅτι ἐξεναντίας, ἐπὶ τῶν ἠρωϊκῶν χρόνων, ἡ αὐστηρότης τῶν γονέων καὶ τῶν συζύγων ἦτο πολὺ μεγαλητέρα ἢ βραδυτέρα, ὅτι ἡ πολλὴ ἐλευθερία τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες εἰς τὸ μετέπειτα ἀπῆλυσαν, ἀντὶ νὰ ἦναι λείψανον τῶν ἀρχαίων νομίμων καὶ ἐθίμων, προῆλθεν ἐξεναντίας ἀπὸ τῆς αὐξήσεως τῆς πολυτελείας καὶ τῆς τῶν ἡθῶν διαφθορᾶς, καὶ ὅτι ἡ τύχη τοῦ καλοῦ φύλου παρὰ τοῖς Ἰωσιν διέφερε πάντοτε οὐσιωδῶς τῆς παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς αὐτοῦ τύχης, καθότι, κατ' αὐτὴν τοῦ Πλουτάρχου τὴν μαρτυρίαν, αἰετοῦσι οἱ Ἕλληνες προσηγήθησαν πρὸς τὰς γυναῖκας εὐγενέστερον καὶ ἐπιεικέστερον τῶν βαρβάρων, καὶ ἰδίως τῶν Περσῶν. Τοιαῦτα μάλιστα ἐδόξασεν ὁ Ὀλλανδὸς Brouwer, ἐπὶ τῇ βράσει τῆς συγγραφῆς τοῦ ὁποίου συνηρηολογήσαμεν τὴν παρούσαν ἐκθεσιν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ, ἀπέχοντες τοῦ νὰ λύσωμεν ἐνταῦθα τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, παρατηρούμεν ἀπλῶς, ὅτι καὶ νόμοι, καὶ ἀξιώματα, καὶ ἐθίμα παριστῶσι τὸν βίον τῶν γυναικῶν ὡς ταμᾶστα περιωρισμένον παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἐν τούτοις πολλὰ, πλείσται ἀνθρωπίνου τῶν περιορισμῶν τούτων ἀπανταχοῦ ἐξαίρεσις, καὶ ὅτι ἡ ἠθικὴ διαφθορὰ συνετέλεσε βεβαίως τὰ μέγιστα εἰς τὴν μᾶλλον ἀνειμένῃ ταύτῃν διαίταν.

Κατὰ δυστυχίαν δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ παρακολουθῶμεν τὸν δρόμον τῆς διαφθορᾶς ταύτης, οὐδὲ νὰ ὑποδείξωμεν τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, διότι τὰ ἔχρη τῆς ἀ-

νατρέχουσιν εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους. Οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ, οἱ ὀμιλοῦντες, ὅτι οἱ ἄνδρες διεκρίνοντο τὸ πάλαι ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ, παριστῶσι τὰς γυναῖκας ὡς ἀνέκαθεν ἀνώτους καὶ διεφθαρμένας· ὁ δὲ Σιμωνίδης, ποιητὴς ἀρχαῖος, εἰκονίζει μετὰ χρώματα ζωηρότατα, ἂν καὶ ἴσως ὀλίγον ὑπερβολικὰ, τὴν ἀργίαν, τὴν πολυτέλειαν, τὴν ἀκολασίαν τῶν γυναικῶν τῆς ἐποχῆς του, καὶ μνημονεύει τῶν ἀσεμῶν λόγων τοὺς ὁποίους ἔλεγον εἰς τὰς συναστροφὰς τῶν. Τὸ πιθανὸν ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ ἠθικὴ τῶν γυναικῶν διαφθορὰ συνεπρόσδρασε μετὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ πλούτου, τῆς πολυτελείας καὶ τῶν παρεπομένων αὐτῇ συνήθως κωμικῶν.

Βεβαίον τοῦλάχιστον εἶναι, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ἀκμῆς, καθ' ἣν ἤρχισεν ἡδὴ πλείστη τῶν ἡθῶν ἀκολασία, αἱ γυναῖκες μετέχουσιν ἐν γένει τῆς ἀκολασίας ταύτης. Οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ καταπτῶντι ἀναμφιβόλως εἰς ὑπερβολὰς, καὶ ἡ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ὁ Εὐριπίδης, κατηγορούμενος ὡς παριστῶν αἰετοῦσι Φαίδρας καὶ Σθενοβοίας, Πηνελόπιδας δὲ ποτὲ, δίδει παρ' Ἀριστοφάνει, ὅτι δυσκόλως ἤθελον εὐρεθῆ Πηνελόπη μετὰ τῶν κυριῶν τῆς ἐποχῆς του, εἶναι σκῶμμα σατυρικόν, τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν κατὰ γράμμα. Ἄλλ' ὅταν αἱ κατηγορίαι αὐταὶ ἐπαναλαμβάνωνται καθ' ἑκάστην, ὅταν συνεχῶς ἀκούωμεν μνημονευόμενας ἐρωτικὰς σχέσεις, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν Ἀθηναίων γυναικῶν εἰς τὸ νὰ ἀπατώσι τοὺς συζύγους αὐτῶν, εἰσάγουται τοὺς ἐραστὰς εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας, καὶ θεραπευίδας διασφειρομένας διὰ νὰ συντρέχωσιν εἰς τὰ τοιαῦτα σχέδια, καὶ ἄλλας μυρίας ὅσας κακίας καὶ αἰσχροουργίας, ἀνάγκη νὰ ὑποπτεύσωμεν, ὅτι ὀλίγα ἦσαν ἐν Ἑλλάδι αἱ γυναῖκες αἱ ἔχουσαι τὴν ἀφέλειαν τῆς συζύγου ἐκείνης τοῦ ἱέρωνος τῶν Συρακουσῶν, ἣτις, ἐπιπληγθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου, διότι οὐδέποτε εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι δόξοτομος, ὥστε παρ' ἄλλου ἔμαθε τοῦτο, ἀπήνησεν, ὅτι ἐνόμιζε τὸ ἴδιωμα τοῦτο κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ἄνδρας.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΣΟΥΛΟΥΚ.

Κατὰ τινὰ γωνίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, πρὸς τὴν νότιον Ἀμερικὴν, κεῖται ἡ νῆσος Ἀϊτή. Ὑποκειμένη πρὸ πενήκοντα περίπου ἐτῶν, μέρος μὲν εἰς τοὺς Γάλλους, ὑπ' ὧν καὶ νῆσος τοῦ ἁγίου Δομνίκου ἐκαλεῖτο, μέρος δὲ εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς, ἀπεσπάθη αὐτῶν κατὰ τὸ 1791, ὅτε, ἐκτραχίσθη τρουερὰς ἐπαναστάσεως, κατεσφάγη καὶ ἀπεδιώχθη ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ φυλὴ τῶν λευκῶν μεταναστῶν. Σήμερον κατοικεῖται ὑπὸ δύο κυρίως φυλῶν, τῆς τῶν Αἰθιοπίων, ἣτις σύγκειται ἐκ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐκ δούλων ἀφρικανῶν, καὶ τῆς τῶν μιγάδων, ἢ τῶν γεννηθέντων ἐκ γονέων λευκῶν καὶ μαύρων. Μετὰ πολλὰς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀ-

ναστατώσεις, και αίματοχυσίας και μεταβολάς πολιτικές, ποτέ μὲν ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον, ποτέ δὲ ἐπὶ τὸ δεσποτικώτερον γενομένης, ἡ Αἴτη, συγχωνεύσασα τὰ 1822 τὰ πολιτεύματα αὐτῆς, συνεκροτήθη ἀνεξάρτητος, διαιρηθεῖσα εἰς δύο Κράτη ἐπίσης δημοκρατούμενα, τὸ τῆς κυρίως Αἴτης, καὶ τὸ Δομινικανόν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει 575,000 κατοίκων, καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων μαύρων, τὸ δὲ ἄλλο, 125,000, καὶ ἔχει ἄρχοντας ἐκ τῆς Ἰσπανικῆς φυλῆς. Ἴδου διὰ τί θεωροῦμεν ἀπίθανον τὴν ἐξ ἀμοιβίας συγκαταθέσεως συνένωσιν τῶν δύο Ἐπικρατειῶν.

Ἡ ἐπικρατεία τῆς Αἴτης ἐκυβερνᾶτο δημοκρατικῶς μέχρι τοῦ 1849 ἔτους, ὅτε, τοῦ τετραετοῦς αὐτῆς προέδρου Σουλοῦκ χειροτονήσαντος ἑαυτὸν αὐτοκράτορα, συνεχειροτονήθη καὶ αὐτὴ αὐτοκρατορία δημοκρατικὴ, διότι ὁ νέος ἡγεμὼν, ἐπιθυμῶν νὰ μιμηταί τοὺς Γάλλους, ἐνόμισεν ὅτι ἡ λέξις δημοκρατικὴ αἰ τῆς ἐξαπατητικῆς οὗτοι τὴν πολιτείαν αὐτῶν, ἐδύνατο ἀπαισίστως νὰ προσκολληθῆ εἰς παντὸς εἶδους πολιτευσ.

Οὐδεὶς ὑπάρχει ἴσως μὴ ἀναγκῶς ἢ μὴ ἀκούσας ἀπὸ τριῶν ἐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ Σουλοῦκ· διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτε αὐτὸς κολυμβῶν ἐντὸς ὠκεανοῦ αἵματος καὶ πατῶν ἐπὶ πτωμάτων, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τῆς εὐτελοῦς ἐδρας προέδρου εἰς τὸν ὑψηλὸν θρόνον αὐτοκράτορος, οὐδ' ἡμέρα ἴσως παρήλαε καθ' ἣν ὁ τύπος τῆς Εὐρώπης δὲν ἐβρήθησεν, ἢ μᾶλλον δὲν διεβρήθη γελῶν ἐπὶ τῇ ἰδιορρυθμίᾳ, θηριώδη τε συνάμα καὶ πεπολιτισμένη τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Κρατῶν σύνταγμα ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὑπὸ βουλῆς, καὶ γερουσίας, καὶ ἀνεξαρτήτου δικαστικῆς ἐξουσίας περιτοιοχούμενος, δικάζει, καταδικάζει, καὶ σφάζει διὰ στρατοδικεῖων καὶ τοὺς ἀπλοῦς πολίτας, καὶ ἐν τοσοῦτῳ σεμνύνεται ἐπὶ μακροθυμίᾳ καὶ γενναϊότητι, καὶ ἀπληστος ἐπιζητεῖ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ ἀρχαίου ἡμισφαιρίου! Καὶ ὅμως, πρᾶγμα ἀπίστευτον! ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ ἐστεμμένου τούτου δημίου εὐρέθησαν ὑπουργοὶ οἵτινες, ἀπαξιούντες νὰ μολύνωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν διὰ τῆς εὐθύνης τοιαύτης παραδόξου συνταγματικῆς κυβερνήσεως, ἐλάττισαν ἀνδρικός τὰς ἐδρας αὐτῶν, καὶ ἄλλοι οἵτινες, ὀνομασθέντες πρέσβεις, ἐβρίψαν κατὰ πρόσωπον τοῦ αἰμοδόρου αὐτοκράτορος τὴν ἀβρενωπὸν ταύτην ἀπάντησιν· « δὲν ἐδώκαμεν εἰς » κἀνένα τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσῃ ὅτι συγκατατιθέμεθα ν' ἀντιπροσωπεύσωμεν εἰς τὴν ξένην, κυβερνήσιν τοσοῦτῳ ἐξηχραιωμένην. » (1) Καὶ οἱ ἀπαντήσαντες οὕτως ἦσαν αἰθίορες!

Ὁ Αὐτοκράτωρ Σουλοῦκ, ἡ Φαῦστος ὁ Α', ὡς μετωνομάσθη κατὰ μίμησιν τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης,

(1) « Je n'ai donné à personne le droit de proposer que je pourrais jamais consentir à représenter à l'extérieur un gouvernement aussi avili. » Ἀπόκρισις ἀξιωματημῶν τοῦ David Troy, πρώτου ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐν Αἴτῃ. Σημειώτερον ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἐκεῖ γλώσσα, εἶναι ἡ Γαλλικὴ.

ὑπῆρξεν ἀληθῶς τέκνον τῆς τύχης. Ἐν αὐτῷ ἐπαλήθευσεν ἀκέραιον τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο ἀξίωμα τὸ λέγον, « Θέλω τύχης σταλαγμὸν καὶ οὐ φρενῶν πίθον. » διότι, ἄνευ φρενῶν, ἄνευ ἐπιβροχῆς, ἄνευ ὑπερησιῶν πρὸς τὴν πατρίδα, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἱκανότητος, εὐρέθη κυβερνῶν, συνταγματικῶς μὲν τὸ φαινόμενον, τυραννικῶς δὲ τὸ πρᾶγμα, ἐξακοσίας περίπου χιλιάδας λαοῦ, καὶ περιφρουρούμενος ὑπὸ φλαγγος δουκῶν, καὶ πριγκήπων, καὶ κομητῶν, καὶ βαρόνων, καὶ στραταρχῶν, πρὸς οὓς ἄλλος, προκάτοχος αὐτοῦ, εἶχεν ἐπιδαφιεύσει τίτλους Τασκολάτας, Λειμονάτας, Σαλάτας, καὶ Ρετοελλοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Σουλοῦκ, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν αἰθίοπων, ἦτο τὸ 1804 ὑπῆρξεν στρατηγὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι, προχειρισθεὶς μετὰ ταῦτα καὶ ἀξιωματικὸς, οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἀλλὰ κατ' εὐνοίαν. Ἐκτοτε ἐξῆν ἐν γωνίᾳ καὶ παραθύρῳ μέχρι τοῦ 1843, ὅτε, τῆς μιᾶς ἐπαναστάσεως διεδεχομένης τὴν ἄλλην, προήγεται καὶ αὐτὸς, κατὰ τὴν ἀπ' αἰῶνος ἐπικρατοῦσαν φορὰν τῆς τύχης, καθ' ἣν ἐν καιρῷ διχοστασιῶν καὶ οἱ ἔσχατοι λαγχάνουσι τιμῆς.

Τὸ 1847 ἐπρόκειτο νὰ πληρωθῆ ἡ χρεῦσασα θέσις τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως· ἐπειδὴ δὲ ὑποψήφιοι ἦσαν δύο στρατηγοὶ μαῦροι, ἐπίσης ἱκανοὶ, ἐπίσης ἐπιθυμοῦντες νὰ κρατήσωσι τοῦ πηδαλίου τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ἐπίσης διαμερίζοντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς ψήφους τῆς ἐκλεγούσης τὸν πρόεδρον γερουσίας, προτέθη τρίτος ἄλλος, ἀσημος μὲν καὶ ἀγροίκος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὴ διαιρῶν τὰς γνώμας τῶν ἐκλογέων. Οὗτος δὲ ἦτο ὁ Σουλοῦκ, ὅστις καὶ ἐξελέχθη.

Ὁ νέος πρόεδρος ἦτο τότε ἐξηκονταετής· ἀλλὰ, διὰ τὸ ἀκτινοβόλον τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ στιλπνὸν τοῦ δέρματος, καὶ τὸ μέλαν τῆς κόμης, ὠμοίωζε τεσσαρακοντούτην. Ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ φαίνεται μᾶλλον συγγενεῦσασα πρὸς τὴν τῶν εὐρωπαϊῶν· διότι ἔχει φαλάκρωμα σύμμετρον καὶ τακτικόν, εὐθύτητα ῥινός, χεῖλη δὲ καὶ μῆλα παρειῶν μετρίως ἐξέχοντα. Ἄγνωστὸν καὶ τὸ ἀναγινώσκων καὶ τὸ γράφειν, δὲν ἔγνωσεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πιστεύει ὅτι ἡ συνθηκὴ (concordat), τὴν ὁποίαν διαπραγματεύεται μετὰ τοῦ Πάπα, εἶναι ἄνθρωπος, ἴσως δὲ καὶ καρδιναλίως φορῶν στολὴν ἀρχιερατικὴν. Ὁμοιάζει δὲ κατὰ τοῦτο ἄλλον προκάτοχον αὐτοῦ, ὅστις, ὀργισθεὶς διότι κατεδικάσθη τις προστατευόμενος ἰδίως ὑπ' αὐτοῦ εἰς τριμηναίαν φυλάκισιν, καὶ ἐνθυμηθεὶς ὅτι ὁ ἀρχηγὸς παντὸς Κράτους ἔχει τὸ προνόμιον τοῦ μεταβάλλειν πὰς ποινὰς, ἔσπευσε χαίρων νὰ μεταβάλῃ τὴν ποινὴν ταύτην τῆς φυλάκισως εἰς καταδίκην θανάτου! Φοβεῖται εἰς ἄκρον τὰ σκώμματα· καὶ ὅμως καθίσταται αἰωνίως γελοῖος διὰ τῶν τρόπων, καὶ μάλιστα διὰ τῶν στολισμῶν αὐτοῦ. Εἶναι φιλόποπος, αἰμοχαρὴς, ἀρπαξ, πλεονέκτης, καὶ θιασώτης τῆς μαγείας εἰ καὶ χριστιανός.

Ὅτε, ἀναγορευθεὶς πρόεδρος, μετέβη εἰς τὸν ναὸν ὅπου ἐμελλε νὰ ψαλῆ, κατὰ τὸ ἔθος, δοξολογία, ἀπεποιήθη νὰ καθῆσθαι ἐπὶ τοῦ συνήθους τῶν προέδρων θρανίου, καίτοι πολλαχῆς προσφερόμενος πρὸς αὐτὸν

ἀλλ' οὐδὲ νὰ κατοικήσῃ θῆέλυσεν εἰς τὸ καλύτιον αὐτῶν· διότι ἡ Κυρία Σουλοῦκ, συμβουλευθεῖσα περίφημόν τινα πυθίαν, ἥτις ἐβρίσκετο, ὡς λέγομεν, τὰ χαρτία, εἶδε φωνὴν εἰς τοὺς λίθους καὶ τοὺς ὄρεις, διετήρει τὰ βρέφη ἀπὸ τοῦ βηχός, καὶ ἐξασφάλισεν ἐπ' ὄρου ζωῆς ἢ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον τὰς γυναίκας κατὰ τῆς ἀπιστίας τῶν ἐραστῶν ἢ τῶν συζύγων αὐτῶν, εἶχε μάθει ὅτι πρόεδρος τις, ἐκ τῶν κυβερνητῶν τὴν Αἴτην πρὸ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτῆς συμβίου, εἶχε κρύψει ἐντὸς τοῦ κήπου τοῦ καλατίου μικρὸν νευρόσπαστον, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ὄλοι οἱ οἱ διαδόχοι αὐτοῦ ἀπέθνησκον ἢ ἐδιώκοντο πρὸ τοῦ δεκάτου τρίτου μηνός τῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Προσάκις, ὅπως εὐρέθη καὶ καταττραπῆ τὸ ἐπικαταρατὸν ἐκεῖνο εἰδώλιον, ἐσκάφη καὶ ἀνεσκάφη ὁ κήπος! Ἀλλὰ τὸ νευρόσπαστον δὲν εὐρίσκετο, καὶ ὁ δεισιδαίμων πρόεδρος ἔτρεμεν ὡς ὁ Κάιν καθόσον ἐπλησίαζεν ὁ 13 μῆν. Ἀλλ' ἀνεκαλύφθη τέλος πάντων τὸ ζητούμενον; Τούτο μὲν ἀγνωστον μέχρι τῆς σήμερον· γνωρίζομεν μόνον ὅτι ὁ πρόεδρος μίαν τῶν ἡμερῶν, σκιερῶν, οὐχὶ πλέον ὑπὸ φόβου, ἀλλ' ὑπὸ ἀγαλλιάσεως, ἀπεφάσισε νὰ ἀναγορευθῆ αὐτοκράτωρ. Γνωρίζομεν προσεῖτι ὅτι καὶ μίαν ἄλλην ἡμέραν ἢ αὐτόχθων τῶν αἰθίοπων φυλῆ, παρκαλουθούσα τὸν πρόεδρον ἐπανερχόμενον εἰς τὸ καλύτιον μετὰ στρατιωτικὴν τινα ἐπιθεώρησιν, ἐκράυαζε ζητοῦσα ν' ἀποβληθῶσι τῶν δημοσίων θέσεων ὄλοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μιγάδα φυλὴν, καθὸ καταγόμενοι ἐξ ἑτεροχθόνων. Σημειώτερον δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη φυλὴ περιεῖχε τοὺς ἱκανωτέρους ἄμα δὲ καὶ τοὺς ἀναρετωτέρους τῶν κατοίκων τῆς Αἴτης. Καὶ εἰσῆκουσεν ὁ μαῦρος Σουλοῦκ τοὺς κράζοντας, « ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτοὺς », καὶ ἀπέβαλε, καὶ κατέσφαξεν ἔλους σχεδὸν τοὺς μιγάδας, καὶ πατήσας, ὡς προείπομεν, ἐπὶ τῶν πτωμάτων αὐτῶν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορος!

Τὴν 9/21 Αὐγούστου 1849, περιεβρέτο εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Αἴτης, ἀπὸ αἰκίας εἰς οἰκίαν, ἀπὸ

ἐργαστηρίου εἰς ἐργαστήριον, ἀπαρράλλακτος ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἀναφορὰ πρὸς τὰς Βουλὰς, δὲ ἦς ὁ λαός, ἐπιθυμῶν νὰ διατηρηθῶσιν ἀκέραιαι αἱ ἱεραὶ ἀρχαὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ... ἐκτιμῶν τὰς ἀνεκγράστοις εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἡ Αὐτοῦ Ἐξουχότης ἐπιδαφιεύσεν εἰς τὴν πατρίδα... καὶ ὁμολογῶν τοὺς ἀτρύτους καὶ ἀνηκούστους ἀγῶνας ὅσους κατέβαλε πρὸς παγίωσιν τῶν νόμων, ἀπένειμε πρὸς αὐτὸν τὸν τίτλον αὐτοκράτορος. Τίς, καταφρονῶν τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐτόλμα νὰ μὴ ὑπογράψῃ; Ἡ ἀναφορὰ, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν βουλήν, ἐγένετο προθύμως δεκτή, χάρις εἰς τὸν πέλεκυν τοῦ νέου αὐτοκράτορος, ἢ δὲ γερούσια ἔσπευσε νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ θέσπισμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετέβησαν οἱ γερούσιασται εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ πρόεδρος αὐτῶν, κρατῶν στέμμα ἐκ χάρτου χρυσοῦ, ἐπέθηκεν αὐτοεὐλαβῶς ἐπὶ τῆς τρισεβάστου κεφαλῆς τοῦ ἡγεμόνος, στολίσας καὶ τὸ στήθος αὐτοῦ δι' ἀγνώστου τιμῶν παρασήμου, καὶ βαλὼν συγχρόνως περὶ τὸν τράχηλον τῆς αὐτοκρατείας ἀλυσίν. Προσεφώνησε δὲ καὶ λόγον, εἰς ὃν ἀπήντησεν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀνακράζασα ἐντόνως, « Ζήτη ἢ ἐλευθερία! Ζήτη ἢ ἰσότης! » Ἐκείθεν μεταβάντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παιανίζουσας τῆς ὠποκόπου αἰτείου μουσικῆς, παρε-

Αὐτοκράτωρ Σουλοῦκ.

στάθησαν εἰς δοξολογίαν, μεθ' ἣν περιήλθον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν βασιλεύουσάν ἐν παρατάξει καὶ πομπῇ, ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν, καὶ πυροβολισμῶν, καὶ ἀψίδων, καὶ ἄλλων ἐμβλημάτων παριστάντων τὴν ἐκ διαταγῆς ἀγαλλίαν τοῦ λαοῦ.

Ὅκτω ἡμέρας διήρκεσαν αἱ φωτοχυσίαι καὶ ἡ εὐθυμία.

Ἐν τοσοῦτῳ Φαῦστος ὁ Α', κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ αὐτοῦ δωματίου, ἐθαύμαζε χαίρων ἀριθμὸν τινα εἰκόνων, ἐπ' ὧν ἦσαν ἐξωγραφημέναι αἱ τελεταὶ τῆς στέψεως τοῦ Ναπολέοντος. Καὶ καλέσας τὸν πρῶτον ἐμπορον τῆς πόλεως, διέταξεν

αὐτὸν νὰ φέρῃ ἀμέσως ἐκ Παρισίων ἐνδύμα ἀπαρά-
λακτον ὡς τὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας. Πα-
ρήγγειλε δὲ καὶ στέμματα δύο, ἐν δὲ ἑαυτὸν καὶ ἐν
διὰ τὴν αὐτοκράτειραν, σφαίραν, χεῖρα

Ἡ Αὐτοκράτειρα Σουλοῦκ.

δικαιοσύνης, θρόνον, καὶ ἄλλα ἐπιπλα ὅμοια ἐκείνων
τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ὁ Ναπολέων κατὰ τὴν τελετὴν
τῆς στέψης.

Πρὸς τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ μεγα-
λειστάτου, Φιδῆτος ὁ Α΄. λαμβάνει καὶ τὸν τοῦ μεγα-
θύμου ἤρωος, ἐνδύξεν μεγάλου ἡγεμόνος καὶ τὸν τοῦ
χριστιανικωτάτου. Ἐκάστου νόμου καὶ διατάγματος
προηγείται ὁ τύπος οὗτος: « Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐθνους
ἡμεῖς Φιδῆτος Α΄ αὐτοκράτωρ ἐλεῖφ Θεοῦ καὶ θυ-
νάμει τοῦ συντάγματος τῆς αὐτοκρατορίας. » Ὡς
δὲ αὐτοῦ ὁ εὐρύθης αὐτοκράτωρ εὐχαριστεῖ καὶ τοὺς
δημοκράτας, καὶ τοὺς συνταγματικούς, καὶ τοὺς νο-
μιμόφρονας βασιλικούς. Ἀπορῶ δὲ διὰ τί καὶ ὁ πρό-
εδρος τῆς Γαλλίας, ὅπως συμβιβάσῃ τὰς τρεῖς ταύτας
μερίδας, δὲν παρεδέχθη καὶ αὐτὸς τὸν τύπον τοῦτον.
Τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπα-
ράβιαστον, ἢ δὲ κυριαρχία πηγάζει ἐκ τῆς ἀλότητος

τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ, ποίων πολιτῶν, ἀγνωσθ' διότι
δυσάκεις ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης καθαίρει τινὰ τῶν εὐγε-
νῶν, ὀνομάζει αὐτὸν πρὸς καταφρόνησιν, πολίτην!
Τὸ Αἴτιον σύνταγμα ἐγγυᾶται, ὡς ὅλα τὰ συντά-
γματα, καὶ τὸ ἀπαράβιαστον τῶν συνειδήσεων καὶ τὸ
ἐλεύθερον τῶν συζητήσεων. Ἀλλὰ, κατὰ τινὰ νομο-
λογίαν τοῦ αὐτοκράτορος Σουλοῦκ, ὅστις γερουσια-
στῆς ἢ βουλευτῆς τολμητῆ νὰ ἐκφράσῃ γνώμην διά-
φορον τῆς τοῦ Μεγαλειστάτου, στέλλεται ἀμέσως,
πρὸς ἀμοιβὴν βεβαίως τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ, εἰς τὰς
οὐρανίους μονάς. Ὅσῳ δὲ διὰ τοὺς κυβερνωμένους, τὰ
ἀτυκὰ καὶ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα ἤθελον εἶσθαι
πλήρη, ἐν τῷ σύνταγμα ἐδύνατο νὰ ἐξατραλίτῃ ἐν
καὶ μόνον δικαίωμα, τὸ ν' ἀπονήσκωσι θάνατον φυ-
σικόν.

Ἐκαστον μέλος ἀμοιτέρων τῶν βουλῶν μισθοῦ-
ται διὰ χιλίων δραχμῶν κατ' ἔτος. Ἐπειδὴ δὲ τινες
αὐτῶν, ἐτόλμησαν ποτε νὰ παραστήσωσι τὸ εὐτελὲς
τοῦ μισθοῦ τούτου, ἢ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὀργισθεὶς
ἤτοίμασθ' ν' ἀπαγγόνισθ' τοὺς τολμητῆς.

Ὁ μισθὸς ὁμοῦ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος δὲν εἶναι
ἐπίσης εὐτελής· διότι ὁ μὲν αὐτοκράτωρ λαμβάνει ἐν
ἑκατομμύριον δραχμῶν κατ' ἔτος, ἢ δὲ αὐτοκράτει-
ρα ἐπέκεινα τῶν 300,000, καὶ διακόσται ἄλλαι πε-
ρίπου χιλιάδες διανεμόνται πρὸς τοὺς πλησιεστέρους
συγγενεῖς τοῦ βασιλικῆς ζεύγους. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ
ἀριθμὸς τῶν συγγενῶν τούτων δὲν ὠρίσθη εἰστέτι· διότι
ὁ περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας νόμος ἄρχε-
ται οὕτω πως. . . « Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια σύγκει-
ται ἐπὶ τοῦ παρόντος. . . » Ἀλλὰ μήπως καὶ αὐτοὶ
οἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ὀλίγοι; Εἰκοσιοκτὼ ἡγεμόνες
καὶ ἡγεμονίδες ἐξ αἵματος, καὶ θεοὶ καὶ θεῖαι, καὶ
ἀδελφοὶ καὶ ἐξάδελφοι, καὶ ἀδελφίδες, καὶ τόσοι
ἄλλοι.

Καὶ οἱ μὲν γονεῖς τοῦ αὐτοκράτορος λαμβάνουσι
τίτλον γα.ληνοστάτης ὑψηλότητος, αἱ δὲ δύο θυγατέρες
ὦν τὴν μίαν παρὶστῆ ἢ παρούσα εἰκῶν, (ἐπειδὴ δὲν ἔ-

Ἡ Βασίλισσα Βικτωρία.

χει υἱούς), τὸν τῶν αὐτοκρατορικῶν ἡγεμονίδων,
καὶ ὁ λοιπὸς συρφετὸς τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀνεψιῶν, κ.λ.
τὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑψηλότητος.

Τοιαύτη ἐκλαμπρὸς αὐτὴ δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπάρξῃ καὶ
ἀνευ τάξεως εὐγενῶν, ἐχόντων τίτλους πριγκίπων,
δουκῶν, κομήτων, βαρόνων καὶ μαρκιόνων. Ἐπλάσθη-
σαν ἄρα καὶ πλῆθος τοιούτων, προστεθέντων εἰς τοὺς
τῆς Λεμονάδας καὶ τοῦ Ρεισελίου, καὶ ἄλλων πολ-
λῶ κωμικωτέρων. Ὑπάρχει δούξ τῆς Τρύπας, δούξ
τοῦ Κλυστηρίου, κόμης τοῦ Μεγάλου Λάρνγγος, κό-
μης τοῦ Ἀριθμοῦ δύο, καὶ τὰ παρόμοια.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας εἶχον ἄλλοτε, μεταξὺ
τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ παλατιοῦ, καὶ τινὰ grand-
panetier ἢ μέγαν ἀρτοδότην καλούμενον, καθῆκον
τοῦ ὁποῖου ἦτο νὰ διανέμῃ ἄρτον πρὸς τοὺς ἐν τοῖς
ἀνακτόροις καὶ νὰ ἐφορεύῃ τὰ ἀρτοπωλεῖα. Ἀπένειμε
λοιπὸν καὶ ὁ Σουλοῦκ, κατὰ μίμησιν ἐκείνων, τὸν τίτλον
τοῦτον εἰς τὸν δοῦκα τῆς Λεμονάδας. Ἄλλ' ἔταν ὁ
δούξ, μὴ δυνήθεις νὰ μάθῃ ὅποια ἦσαν τὰ καθήκοντα
τοῦ νέου τούτου ὑπουργήματος, ἀπετάθη πρὸς τὸν
αὐτοκράτορα ἐξαιτούμενος ἀδείας, ἢ Αὐτοῦ Μεγα-
λειότης, ἀγνωστὰ ἐπίσης αὐτῷ, ἀπεκρίθη, « κατὶ κα-
λὸν πρᾶγμα θὰ εἶναι. » Συνέστησε δὲ καὶ τάγματα
παραστήμων καὶ λεγεῶνα τῆς τιμῆς, τὴν ὁποῖαν πολ-
λοὶ Γάλλοι δημοκράται, ὡς τοῦλάχιστον βεβαίως τις
συμπολίτης αὐτῶν, ἔλαβον μετὰ πολλὰς καὶ θερμὰς
παρακλήσεις, ἔτι δὲ καὶ χρηματικὰς προσφορὰς.

Μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς πολυαριθμοῦ καὶ πομ-
πώδους ταύτης αὐτῆς, μία μόνη ἐπιθυμία κατατέθηκε
νυχθημερῶν τὴν καρδίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ ἐπιθυ-
μία τοῦ νὰ στεφθῇ ὡς ὁ Ναπολέων, λειτουργούντος
τοῦλάχιστον ἐπισκόπου. Ἰδοὺ διὰ τί πραγματεύεται, ὡς
εἶπομεν, συνθήκην ἐκκλησιαστικὴν μετὰ τῆς Ῥώμης, καὶ
διὰ τί παρεσκευάσεν αἰθουσαν μεγαλοπρεπεστάτην, καὶ
μανδύαν μετὰ μελισσῶν χρυσοῦράντων ὡς τὸν τοῦ αὐ-
τοκράτορος τῆς Γαλλίας. Δι' ἐν μόνον ἱμάτιον κατα-
σκευασθὲν ἐν Παρισίοις ἐδαπάνησε 35,000 δραχμῶν!
Ἀγαπᾷ δὲ τοσοῦτον νὰ στολίζεται, ὥστε πολλακίς
περιήλθε τὴν πρωτεύουσαν φέρων, τὴν αὐτὴν ἡμέραν,
διάφορον ἐνδύμα λαμπρότερον τοῦ προτέρου.

Ἐχει δὲ καὶ στρατὸν συγκείμενον ἐξ 25,000 ἀν-
δρῶν, πρὸς ἕκαστον τῶν ὁποίων δίδεται μισθὸς μη-
νιαῖος δραχμῶν δύο. Σημειωτέον ὅτι, διὰ τῆς ποσό-
τητος ταύτης, καὶ τρέφονται, καὶ ἐνδύονται, καὶ προ-
μηθεύονται καὶ καταλύματα! ἢ λειποταξία ἄρα εἶναι
διηκενῆς. Πολλάκις πυροβόλα κείμενα ἐντὸς σκοπιῶν,
φυλάττουσι μόνα τὴν ἐπικράτειαν!

Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Σουλοῦκ καταφλέγεται καὶ ὑπὸ
ἄλλης τινὸς ἐπιθυμίας· θέλει νὰ κατακτήσῃ τὸ μικρὸν
Κράτος τοῦ Ἀγίου Δομνίκου· οἱ κάτοικοι ὁμοῦ αὐ-
τοῦ, ὅλοι σχεδὸν ποιμένες, καὶ τοὶ ὀλίγοι πρὸς πολ-
λοῦς ζωογονούμενοι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἠθικῆς
αὐτῶν ὑπεροχῆς, ἀντιτάσσουσιν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς αὐ-
τοῦ ἀκατανόητον ἀντίστασιν, καὶ κατατρέφουσι τὸν
αὐτοκρατορικὸν στρατὸν. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο τούτων
ἐπικρατειῶν πόλεμος ἐπανέληθη ἐσγάτως· ὁ δὲ φι-
λόποτος Φιδῆτος ὁ Α΄, ἐπὶ τῆ ὑποθέσει ὅτι συνεννο-

οῦνται μετὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ ὑπῆκοι
στέλλει αὐτοὺς καθ' ἑκάστην σωρηδὸν εἰς τὸν θάνατον.
Αἱ τελευταῖαι ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης βεβαιοῦσιν ὅτι
δὲν ἐρείσθη οὐδ' αὐτῶν τῶν ὑπουργῶν τοῦ στέμματος.

N. Δ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Πραγματεία περὶ παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ
πλούτου, συνταχθεῖσα ὑπὸ I. A. Σούτσου, τακτικοῦ
καθηγητοῦ τῆς οἰκονομίας ἐν τῷ Ὁθωνεῖω πανεπι-
στημίῳ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου
Κορομηλᾶ. Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ, ἀριθ 215.—
1851. Τιμᾶται δρ. 6.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι μετὰ δισταγμοῦ τινος ἐλάβομεν
ἀνὰ χεῖρας τὴν πραγματείαν ταύτην, διότι, ἀμα ἐκ-
δοθέντος παρ' ἡμῖν νέου τινὸς βιβλίου, ἐξετάζομεν
πρὸ πάντων τὸ χερίσμον αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ προκει-
μένου ἐρωτήσαμεν, ἄραγε ἢ Ἑλλὰς λειπανδροῦσα,
καὶ ἀχρηματοῦσα, καὶ πάσης τεχνουργικῆς ἀμοιροῦ-
σα βιομηχανίας, δὲν εἶναι ἀλλοτρία ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον τῶν μεγάλων τῆς οἰκονομικῆς
ἐπιστήμης ζητημάτων; Καὶ ὁ ὁμιλῶν περὶ
πλούτου εἰς ἀνθρώπους κένητας, δὲν ὁμοιάζει ὀ-
λίγον μὲ τὸν παρασκευάζοντα τράπεζαν, διακρινό-
μένην μᾶλλον ἐπὶ τῆ πολυτελείᾳ τῶν σκευῶν ἢ ἐ-
πὶ τῆ τῆς τροφῆς ἀφθονίᾳ; Ἀλλὰ καθ' ὅσον προε-
βαίνομεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὁ δισταγμὸς ἐκείνος
διελύθητο, διότι, ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς, τῆς πολιτικῆς, τῆς
κοινωνικῆς διδασκαλίας, οὐκ ὀλίγα εὑρομεν ἐν τῇ
συγγραφῇ ταύτῃ καὶ οἰκονομικὰ ζητήματα, τῶν ὁ-
ποίων ἢ ὀρθὴ λύσις πρακτικωτάτην δύναται νὰ ἔχῃ
ἀπὸ τοῦδε παρ' ἡμῖν τὴν ὠφέλειαν.

Πολλοὶ λ. χ. ἄνθρωποι ἐπίστευσαν, ὅτι ἢ ἀπὸ τῆς
ἐγκαθιδρύσεως τῆς βασιλείας συμβᾶσα ὑπερτιμῆσις
τῶν προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων προήλθεν ἀπὸ τῆς
μεγάλης μονάδος ἢ ἔλαβεν ὡς βάσιν ἢ νομισματικὴ
μεταρρύθμισις, ἀπὸ τῆς ἀντικαταστάσεως, δηλαδὴ, τὰς
δραχμῆς ἀντὶ τοῦ γροσίου. Ὁ συγγραφεὺς λαμβάνει
ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ μακρῶν
(σελ. 261 — 266) καὶ ἀποδεικνύει ἐναργέστατα, ὅτι
αἰτία τῆς ὑπερτιμήσεως ταύτης δὲν ὑπῆρξεν ἢ νομι-
σματικὴ μεταρρύθμισις, ἀλλ' ἀπ' ἐνὸς μὲν ὁ σχετικὸς
τῶν νομισμάτων πολυπλασιασμός, ἢτοι ἢ τότε γενο-
μένη ἐπισώρευσις μεταλλικῶν κεφαλαίων ἀνωτέρων
τῆς τῶν ἀνταλλαγῶν ἀνάγκης, ἢ ἐπαγαγούσα φυσικῶ
τῷ λόγῳ, τὴν ἐκπτώσιν τῆς ἀξίας τοῦ νοσίσματος.
ἀπ' ἑτέρου δὲ τοῦτο, ὅτι ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὴν ἐ-
ποχὴν ἐκείνην διὰ μιᾶς, ὡς ἐκ τῆς ἀνορθώσεως τῆς
εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας, καὶ τῆς ἀνεγέρσεως βασιλικοῦ
θρόνου, νέαι χρεῖαι καὶ ἀνάγκαι, εἰς ἃς ἦτον ἀδύνα-
τον νὰ ἐπαρκέσωσιν ἀντικρυς αἱ ὑπάρχουσαι παραγω-

γικαί δυνάμεις, ὥστε παρήχθη ἐντεῦθεν ἀνισορροπία προσφοράς καὶ ζήτησεως, ἐπαγαγούσα ἀναγκαίως τὴν ὑπερτίμησιν τῶν ἐμπορευμάτων ἐν γένει.

Ἡ μήπως δὲν ὑπεβλήθη καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ συστάσεως τραπεζῆς ἀναργύρου, τῆς ὁποίας τὸ κεφάλαιον ἤθελε σύγκειται ἐκ 10,000,000 δρ. εἰς χαρτονομίσμα, ἔχον ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, καὶ δανειζόμενον μὲν εἰς τοὺς ἰδιοκτητὰς ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ 1|3 τῆς ἀξίας τῶν κτημάτων αὐτῶν, καὶ τῆ πρώτῃ αὐτῶν ὑποθήκῃ, ἀποδιδόμενον δὲ διὰ χρεωλυσίου 3 καὶ 4 0|0 καὶ τόκον 3 0|0, καὶ δὲν προετίθη ἡ ἀξίωσις, ὅτι, διὰ τοῦ συστήματος τούτου, ἡ Ἑλλάς ἐμελλε νὰ ἀποβῇ ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι γρόνου, ἀντὶ ἀπόρου καὶ ἐνδεοῦς, εὐπορος καὶ πλουσία; Ἐν σελίτι 297—309 ὁ συγγραφεὺς, μετὰ εὐγλωττίας τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλομεν νομίσει συμβιβασμένη, μὲ τὸ θετικώτατον τοῦ ἀντικείμενον, ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἀληθῶς χάρτινον ἐκεῖνο οἰκοδόμημα ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἀμμου διότι ἡ μὲν ἀξία τῶν χαρτονομισμάτων τούτων, μὴ ἐξαργυρούμενων προχείρως, ὡς τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια, τὰ ἐρειδόμενα ἐπὶ χρηματικῷ κεφαλαίῳ ἀξιολόγου καὶ ἄλλων βραχυπροθέσμων καὶ ἀσφαλῶν ἀξιών, θέλει ἀπαραίτητος ἐκπέσει, διὰ δὲ τὴν ἐκπτώσιν ταύτην θέλουσιν καιρίως ζημιωθῆ καὶ οἱ προηγούμενοι τῶν ἰδιοκτητῶν δανεισταί, καὶ ἡ Κυβέρνησις, καὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, καὶ πάντες οἱ συναλλάττομενοι, μόνοι δὲ θείλουσιν ὠρεθῆθαι οἱ ἰδιοκτῆται ὅσοι πληρώσωσι διὰ τοῦ χαρτονομίσματος ἐκείνου τὰς προηγούμενας αὐτῶν πραγματικὰς δευτέρας· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὠφέλεια ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν ληστειάν.

Ἐν γένει δὲ τὰ περὶ ὑποθηκικῶν καὶ προεξορλητικῶν τραπεζῶν (§ 3 τοῦ Κεφ. Θ. τοῦ μέρους Α.) παροῦσαν ἔχουσι τὴν ὠφέλειαν, διότι, ἂν καὶ ἡ τράπεζα ἡμῶν, ἀφ' ἧς τὸσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐξαρτῶνται ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ συμφέροντα, διοικῆται συνειδητῶς καὶ ἐπιτηδεύει, κατὰ δυστυχεῖαν ὅμως πολλοῦ, ἔχει καὶ φοβεροὺς τοὺς ἀντιπάλους, ἀγωνιζομένους, διὰ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ συκοφαντίας, νὰ διατείσωσι τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς· ὥστε ἡ ἐκθεσις τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν ὑφ' ὧν χειραγωγούμενον τὸ κατὰστημα τοῦτο ὑπηρετεῖ μὲν τὰς ἀληθεῖς τοῦ ἔθνους ἀνάγκας, ἐξασφαλίζει δὲ τοὺς τε μεριδούχους καὶ τὸ κοινόν, συνεισφέρει τὰ μέγιστα εἰς τὴν κραταιώσιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Βεβαίως δ' ἐκ τῶν συντελεστικωτάτων εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πίστεως καὶ ἐνεργείας ταύτης δὲν ἠθέλει ἀπαξιώσει ὁ συγγραφεὺς νὰ θεωρήσῃ καὶ τὴν τεχνικώτεραν καὶ ἐντελεστέραν τῶν γραμματίων κατασκευὴν, ἐὰν ἔγραφε τὴν πραγματείαν αὐτοῦ μετὰ τὴν πρὸ μικροῦ γενομένην μεταμπίεσιν τῶν δεκαδράμων γραμματίων εἰς πεντηκοντάδραγμα, τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην παραποίησιν, τῆς ὁποίας ὁμοία ἄλλη δὲν ἀναφέρεται, καθ' ὅσον ἐνθυμούμεθα, εἰς τὰ χρονικὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν τραπεζῶν.

Πολλοῦ λόγου ἀξίον δι' ἡμᾶς εἶναι καὶ τὸ περὶ γεωργίας Κεφαλ. Β. τοῦ Α. μέρους, ἰδίως δὲ οἱ § 1. καὶ 4 αὐτοῦ. οἱ περὶ τῆς ἐπικρατεστάτης σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα πατριαρχικῆς καὶ ἐπιμόρτου καλλιερ-

γείας πραγματευόμενοι. Τὰ κατὰ διαφόρους χώρας καὶ περιστάσεις ποικίλα καὶ πολλακίς ἀντίθετα ἀποτελέσματα τῶν διαφορῶν τῆς καλλιεργείας τρόπων ἀντιπαραβάλλοντα πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι βεβαιωθέντα γεγονότα καὶ δίδουσι πολλακίς ἀφορμὴν εἰς διδακτικώτατα διὰ τὴν γεωργίαν ἡμῶν συμπεράσματα. Παράτηρητέον δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι, ἐν τῷ περὶ ἐπιμόρτου καλλιεργείας παραγράφῳ, εὐρομεν καὶ περιεργόν τινα ἐρμηνείαν τοῦ περιφήμου χωρίου, ἐν ᾧ ὁ Πλούταρχος, περιγράφων τὴν πρὸ τοῦ Σόλωνος οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν πνευστέρων τῆς Ἀττικῆς γεωργῶν, τῶν καλουμένων γεωμόρων ἢ διακρίων, λέγει, ὅτι, γεωργοῦντες, ἐτέλουσιν εἰς τοὺς πλουσίους ἔκτα τῶν γινομένων, ἐκτημόριοι τοῦτου ἕνεκα προταγορευόμενοι. Κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων γενομένην ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου, οἱ γεωργοὶ ἐπλήρωσαν εἰς τοὺς κυρίους τῶν 1|6 τῶν καρπῶν· ἀλλ' εἶναι πρόδηλον, ὅτι, τούτου δοθέντος, ἡ κατάστασις τοῦ μορτίτου δὲν ἦτελεν εἶθαι τοσοῦτον ἐλασινῆ ὅσον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου παρίσταται, διότι ἐν ἔκτον σήμερι 17 περὶ τοῖς 0|0, σήμερον δὲ ὁ μορτίτης πληρῶναι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος πλείονα, μὴ θεωρούμενος διὰ τοῦτο ἄπορος. Ὡστε ὁ Κ. Σούτσος φρονεῖ, ὅτι οἱ γεωργοὶ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐπλήρωσαν τὰ 5|6 τῶν καρπῶν, τούτου ἕνεκα καλούμενοι ἐκτημόριοι καὶ νομίζομεν, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ὀρθότερα.

Ὁ περὶ διαμετακομιστικῆς ἐμπορίας παράγραφος (§ 3 τοῦ κεφ. Ζ τοῦ μέρους Α.) ἐκτίθησιν τὰ αἷτια τὰ συντελέσαντα, πρὸ τῆς ἐκναυστάσεως, εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς Ἑλλάδος ναυτικοῦ, τοὺς τρόπους δ' ὧν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Ἕλληνες, καὶ τοὶ ὑποκείμενοι εἰς τὴν δεινότεραν αὐθαιρεσίαν, κατάρθρωσαν νὰ ὑποστήσωσι τὸν θαλάσσιον συναγωνισμόν μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ἀπολαυθάνοντων ἐν Τουρκίᾳ προστασίας κραταιᾶς, καὶ τοὺς δρους τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ἐφ' οἷς δυνάμεθα καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ φοβηθῶμεν τὸν συναγωνισμόν τοῦτον, παραπέμπων εἰς τὴν περὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως πραγματείαν τὴν ἐρευνᾶν τοῦ ζητήματος, διὰ ποίων θεσμῶν καὶ διατάξεων δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὰς οὐσιωδέστερας ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ.

Ἄλλ' ἀρκοῦσι, νομίζομεν, ταῦτα, εἰς πίστωσιν τοῦ ὅτι οὐδὲ περὶ θεωρίας ψιλῆς πρόκειται, οὐδὲ περὶ ἀντικειμένων ἀλλοτριῶν τῆ σημερινῆ Ἑλλάδι. Περιλαμβάνει δὲ ἡ πραγματεία αὕτη, μετὰ τὰ προλεγομένα, μακρὰν πρῶτον εἰσαγωγὴν, διαγράφουσαν τὴν σχέσιν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας, παριστῶσαν τὴν ἀνάγκην τῆς σπουδῆς τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ἐξετάζουσαν τὸ περὶ τῆς ἀμείσου καὶ ἐμμέσου τῶν πραγμάτων χρησιμότητος, ὀρίζουσαν τί ἐστὶ πλοῦτος καὶ τί παραγωγή, καὶ κατατάσσουσαν τὴν ὕλην τῆς πολιτικῆς Οἰκονομίας. Ἐπειτα τὸ περὶ παραγωγῆς πλούτου Μέρος Α. ἐνδιαλαμβάνει περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν θηρευτικῶν καὶ τῶν ποιμενικῶν λαδῶν, περὶ τῆς γεωργίας, περὶ τῶν παραγωγικῶν ἐν γένει ὀργάνων καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐργασίας, περὶ κεφαλαίων, περὶ γῆς, πῶς διήρηται ἡ γεωπονία καὶ τί ἐστὶ μεγάλη

καὶ μικρὰ καλλιέργεια, ὀπότερον τῶν δύο συστημάτων, τῆς μεγάλης καὶ μικρᾶς καλλιεργείας, παρῆται, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκτάσεως καὶ διὰ τῆς αὐτῆς δαπάνης, μείζονα καθαρὰν πρόσοδον, περὶ ἀνταλλαγῶν καὶ ἰδίως περὶ ἐμπορίας, περὶ ἀνταλλακτικῶν ὀργάνων καὶ ἰδίως περὶ τοῦ νομίσματος, περὶ τῆς βιομηχανικῆς πίστεως καὶ τῶν πιστωτικῶν ὀργάνων καὶ καταστημάτων, ἀντικειμένου σπουδαιότου, τοῦ ὁποίου διάφορα μέρη, διὰ πολλῶν καὶ σωρωτάτων διευκρινήθησαν ἀλλαχοῦ ἐιδικῶν πραγματειῶν, οὐδαμοῦ ὅμως εὐρίσκονται, νομίζομεν, συνηρηολογημένα πληρέστερον καὶ συστηματικώτερον ἢ ἐν τῇ παρότρῃ συγγραφῇ· τελευταίον, ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐκτίθεται τὸ ζήτημα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀναπτύσσεται ἡ τοῦ Μάλθου θεωρία, καὶ καταδεικνύονται τὰ ἐλλιπῆ ταύτης μέρη. Τὸ δὲ περὶ διανομῆς τοῦ πλούτου ἢ περὶ προσοδονομίας Μέρος Βον πραγματεύεται περὶ τῶν ἐργατικῶν μισθῶν, καὶ τῆς ἐγγείου προσόδου, καὶ τῶν κερδῶν τῶν κεφαλαίων, καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως, ἐν ἧ ὁ πλοῦτος διανέμεται δικαιοτέρον καὶ λυσιτελεστέρον.

Περιλαμβάνει λοιπὸν ἡ πραγματεία αὕτη τὸν ἕνα τῶν δύο μεγάλων κλάδων τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἰδιωτικὴν ἢ ἐθνικὴν οἰκονομίαν δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν, διότι πραγματεύεται περὶ τῶν ἀγῶνων, ὅσους καταβάλλουσιν οἱ ἰδιῶται, εἴτε εἰς ἕκαστος, εἴτε ἐν κοινῷ, πρὸς παραγωγὴν τοῦ πλούτου, καὶ περὶ τῶν νόμων, καθ' οὓς ὁ παραχθεὶς οὗτος πλοῦτος διανέμεται εἰς τὰ κατ' ἰδίαν τῆς κοινωνίας μέλη· τὸν δὲ ἕτερον κλάδον, τὸν ὁποῖον κυβερνητικὴν οἰκονομίαν ὀνομάζομεν, διότι ἀσχολεῖται περὶ τὴν συντελεστικώτεραν τῆς πολιτείας ἐνεργίαν εἰς τὴν τοῦ πλούτου παραγωγὴν καὶ περὶ τὴν τῶν δημοσίων πόρων διοίκησιν, θέλει πραγματευθῆ ὁ συγγραφεὺς ἰδίᾳ, συμπληρῶν οὕτω ὁλόκληρον τὴν σειράν τῆς ἐπιστήμης, ἣν ἐκάλεσαν οἱ Εὐρωπαῖοι πολιτικὴν οἰκονομίαν. Ἀπῆρξεν δὲ τὴν ὕλην τῆς ἡδὲ ἐκδοθείσης, οὐχί, ὡς ἄλλοι τινὲς τῆς ἐπιστήμης διδάσκαλοι, εἰς τρία μέρη, τὴν παραγωγὴν, τὴν διανομὴν, τὴν καταναλώσιν, ἀλλ' εἰς δύο μόνον, τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν διανομὴν· εὐλόγως, νομίζομεν. Διότι ἡ καταναλώσις ἢ εἶναι παραγωγικὴ ἢ εἶναι ἄγονος· καὶ ἡ μὲν παραγωγικὴ περιλαμβάνεται εἰς τὴν περὶ παραγωγῆς θεωρίαν, ἡ δὲ ἄγονος οὐδὲν ἀνήκει εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτῆς κανονίζονται μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς, τῆς φυσιολογίας, τῆς ὑγιεινῆς, τῆς ἠθικῆς. Αἱ δὲ ἐν ταῖς καταναλώσεσι καταταχθεῖσαι ὑπὸ τῶν εἰρημῶν οἰκονομολόγων δημόσια δαπάναι ὑπάγονται εἰς τὴν κυβερνητικὴν οἰκονομίαν.

Διδακτικώτατα, καὶ μάλιστα καλῶς νενοημένα καὶ ἐκπερασμένα εἶναι τὰ προλεγομένα, ἐν οἷς ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτάτων. Ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ πλούτου καὶ ἡ δικαία, ἢ πρόσφορος αὐτοῦ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῆς κοινωνίας διανομή. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἡγεμονεύοντι τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἔθνει τῶν Ἑλλήνων, ἡ μὲν δημιουργία τοῦ πλούτου ὑ-

πῆρξεν ἀτελής, διὰ τὸ ἐλλιπὲς τῶν περὶ φυσικῆς καὶ ἀνοργάνου καὶ ἐνοργάνου χημείας γνώσεων, ἡ δὲ διανομή τοῦ πλούτου ἀδικος, διὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς δουλείας, ἐξ ἧς πλείστον τῆς ἀνθρωπότητος μέρος εἰς διηνεκῆ κατεδικάζετο θητεία. Βεβαίως οἱ μεγαλοφρεῖς τῆς ἀρχαιότητος ἄνδρες, καὶ ἰδίως ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπέσβευσαν, περὶ πολλῶν ζητημάτων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, δόξας ὀρθοτάτας. Ὁ Ἀριστοτέλης λ. χ. πρώτος διέκρινε τὴν διττὴν τῶν πραγμάτων χρήσιν, τὴν ἄμεσον καὶ ἐμμεσον, ἐθεώρησε δὲ ἀπαραίτητον τὴν γνησιότητα τοῦ σταθμοῦ τῶν νομισμάτων, καὶ, περὶ πληθυσμοῦ ὁμιλῶν, συνειδητῶς ἐδογματίσεν, ὅτι, ὅσῳ δικαίως καὶ ἂν διανεμηθῇ ὁ πλοῦτος, ἡ περὶ τὴν τεκνοποιίαν ἐγκράτεια καὶ σωφροσύνη εἶναι ἀπαραίτητος, διότι ἡ δυναμικὴ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἀνωτέρα τῆς τῶν τροφίμων. Ἐπίσης δὲ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν πρώτοι ἀνεγνώρισαν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων. Ὁ συγγραφεὺς ἀπονέμει καθ' ἕνα ταῦτα πλεονεκτήματα δικαιοσύνην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν εὐφυίαν (σελ. 27, 164 κ. ἐπ. 252, 386). Ἄλλ' οὐδὲν ἤττον ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι ἐν γένει ἡ ἐπιστήμη τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλούτου ἀπέβη ἀτελής παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τε τὸν πλημμελῆ κοινωνικὸν ὀργανισμόν, ὡς προείπομεν καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῶν περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας γνώσεων. Ἐπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ὁ χριστιανισμὸς, ὁ κηρύξας καὶ ἐπαγαγὼν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἰσότητα, ἐπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τοσοῦτον ἐξαισία ἀναδειχθεῖσα πρόσοδος καὶ ἀνάπτυξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διὰ νὰ κατορθωθῇ μὲν ἡ καταπληκτικὴ ἐκείνη παραγωγικὴ δύναμις, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀκμὴν θαυμάζει σήμερον ὁ κόσμος ἐν τοῖς κρυσταλλίνοις τοῦ Λοιδίνου βασιλείοις, νὰ προαχθῇ δὲ καὶ καθεκᾶσθῃ νὰ προάγεται ἡ δικαιοτέρα τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου διανομή κατὰ πάσας τὰς κοινωνίας. Ἀπασαί αἱ ἀναμφισβήτηται αὐταὶ ἀλήθειαι ἐκτίθενται μετὰ πλείστης κριτικῆς, ἱστορικῆς καὶ φιλοσοφικῆς πολυμαθείας.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἐκείνη πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς βροπὴ ἀφ' ἐνός καὶ ἡ δικαία ἀφ' ἐτέρου ἀξίωσις τῆς κοινωνίας τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὅσον ἐνδέχεται πλείονα τῆς εὐπορίας ταύτης διάδοσιν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἔλθωσιν ἐπὶ τέλος εἰς σύγκρουσιν. Καὶ τῶνόντι, εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους δύο ἀντίθετοι παρήχθησαν οἰκονομικαὶ σχολαί. Ἡ μὲν, κύριον τῆς ἐπιστήμης σκοπὸν καταστήσασα τὴν διὰ τῶν οἰκονομικωτέρων μεθόδων ὅσον ἐνδέχεται μείζονα παραγωγὴν, ἐσύστησε πᾶν τὸ εἰς τὴν πρυετώδη ἐκείνην παραγωγὴν συντελοῦν, ἀδιαφοροῦσα ἂν ὡς ἐκ τοῦ παροξυσμοῦ τούτου τῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας, ἐν μέρει μὲν αὕτη δύναται ν' αὐξήσῃ ἐπ' ἄπειρον τοὺς πόρους αὐτῆς, ἐν μέρει δὲ νὰ στερεθῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσιοῦ ἄρτου ἐσύστησε τὴν μεγαλοκτημοσύνην ὡς πρυεωτέρω γοτέρω, ἀδιαφοροῦσα ἂν τὰ μεγάλα κτήματα συνεπάγεται τὴν ἀπεριόριστον τῆς τεχνουργικῆς βιομηχανίας ἀνάπτυξιν, ἀδιαφοροῦσα ἂν διὰ τῆς συρροῆς μυριάδων ἔργων εἰς τὰ τεχνουργεῖα, ἢ παραγωγήν πολλαπλα-

σιάζεται πέραν τοῦ δέοντος καὶ ἐνεργουμένη ἤδη κυρίως διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ἀγορὰς, συνεπάγεται, ὡς ἐκ τοῦ καθολικοῦ καὶ παγκοσμίου συναγωνισμοῦ, τὴν περιοδικὴν ἀμνηχανίαν καὶ τὴν ἐσχάτην πέναν τῶν βιομηχανῶν, τῶν ἀκτινῶν, τῶν ἡμεροβίων ἐργατῶν. Αὕτη εἶναι ἡ πλουτολογικὴ σχολή, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς μὲν ἀνεδείχθη ὁ Σμιθ, τύπος δὲ καὶ ὑπογραμμὸς εἶναι ἡ μεγάλη Βρετανία. Ἡ δὲ, εἰς τὴν ἀντίπεραν καταντήσασα ὑπερβολὴν καὶ ὀνειρευομένη ἰσότητα περὶουσιῶν, ἀπεστράφη οὐ μόνον τὰ μεγάλα κτήματα, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο κτήμα, ὅθεν προέτεινε τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας· ἐθεώρησε τὴν ἔλλειψιν τῆς ἰδιοκτησίας ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν ὑπαρξίν τῶν οἰκονομικῶν θεσμῶν, ὅθεν ἐζήτησε νὰ διαρρήξῃ τοὺς θεσμοὺς τούτους· ἐν δὲ τῇ ἀποστροφῇ αὐτῆς κατὰ τῶν ἀτοπημάτων τῆς ἀπεριορίστου τεχνουργικῆς βιομηχανίας, ἠξίωσε νὰ καταργήσῃ πᾶσαν ἐλευθερίαν ἐργασίας καὶ νὰ μεταμορφώσῃ τοὺς βιομηχάνους εἰς ὑπαλλήλους μισθοφόρους ἢ συνταξιούχους· ἠθέλησεν, ἐνὶ λόγῳ, νὰ καταλύσῃ καὶ κτήσιν, καὶ οἶκον, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρεπίων τῶν ἱερωτάτων τούτων θάθρων τῆς κοινωνίας, νὰ βουκολήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἀγέλην ἀνδραπόδων, κτηνῶν δικῆν ἀγομένων καὶ δικαιομένων. Αὕτη εἶναι ἡ ἀνατρεπτικὴ σχολὴ τῶν νεωτέρων κοινωνιολόγων. Ἄλλ' ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων, τάξις ἐπιστημόνων μέσῃ, ἡ πρεσβύουσα τὸν συμβιβασμὸν τῆς ὅσον ἐνδέχεται πλείονος τεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως μετὰ τῆς ὅσον ἐνδέχεται κοινοτέρας τοῦ πλούτου διανομῆς, καὶ τὴν συμφορῶσιν τῶν γενικωτέρων κοινωνικῶν συμφερόντων μὲ τὸ καθαρῶς χρηματικὸν συμφέρον. Ταύτης τῆς σχολῆς ὁπαδὸς ἀναδείκνυται ὁ ἀνὰ χεῖρας συγγραφεὺς, ἐκ τῆς πρώτης ἀφορητικῆς καὶ δι' ὅλης τῆς πραγματείας αὐτοῦ, ἀνακεφαλαίων δὲ ἐπὶ τέλους τὰ διὰ πολλῶν βηθέντα, ἐν Κερ. Δ' τοῦ Β'. Μέρους, ἐξέτασεν ἐν μέσῳ τίνος κοινωνικῆς καταστάσεως ὁ πλοῦτος διανέμεται δικαιοτέρων καὶ λιτωτέρων, ποῖα τὰ κυριώτερα αἴτια τοῦ νεωτέρου θητισμοῦ, ὑπὸ ποίους ὄρους τὰ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ἐμπορίας πηγαζόμενα δυστυχήματα ἐλαττοῦνται καὶ θεραπεύονται καὶ ἐρθάσεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι «τὰ δυστυχήματα ταῦτα ἐλαττοῦνται, ὅταν ἡ μὲν ἰδιοκτησία ἀπηλλαγμένη ἀριστοκρατικῶν καὶ φυλετικῶν προνομίων καὶ κυκλίου φοροῦσα ἀνεμποδίστως, δὲν ὑπάρχει ὁ κληρὸς ὀλιγῶν τινῶν, οἱ δὲ φόροι, μέτριοι ὄντες, δικαίως διανεμοῦνται· ἕκαστος δὲ κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ ἐξασκεῖν ἐλευθέρως τὴν βιομηχανίαν του, συγκοινωνῶν μετὰ τῶν ἄλλων, ἀνταλλάττων, πωλῶν καὶ ἀγοράζων, κατὰ τὸν συμφερότερον τρόπον. Προσέτι δὲ τὰ δυστυχήματα ταῦτα προλαμβάνονται ἢ ἐλαττοῦνται, καθ' ὅσον ἡ μὲν ἐκπαίδευσίς διαχεύεται, τὰ δὲ δημόσια κτῆθη βελτιοῦνται, ἢ δ' ἀρχὴ τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τὸ δόγμα τῆς ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων, κρατῶνται καὶ διαδίδεται· ὁ δὲ δημόσιος πλοῦτος, καυξάνων πρεπόντος τοῦ χρόνου διὰ τῆς φιλοπονίας, καὶ ἀποταμιεύσεως, καὶ πολλὰ πλεονάζομενος ταχύ-

τερον τοῦ πλοῦτος, δαπανᾷται πρὸς θεραπείαν μόνον τῶν πραγματικῶν τοῦ ἔθνους ἀναγκῶν, καὶ πρὸς ἀνάρθρωσιν τῶν ἀναποδράστων δυστυχημάτων, αἵτινα παρέπονται εἰς πᾶσαν κοινωνίαν ἀνθρώπων.» Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τὴν ἀρίστην ἠσπάζατο μερίδα. Ἄλλ' ἀν' εὐκολον ἦναι νὰ τεθῇ τὸ ζήτημα τῆς μεγάλης τοῦ πλοῦτος παραγωγῆς συνδυαζομένης μετὰ τῆς δικαίας αὐτοῦ διανομῆς, ἢ ὅπως αὐτοῦ, ἀν' δὲν ἀπατώμεθα, εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἡ θεία πρόνοια δὲν φαίνεται ἐπιτρέψασα ἐτι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σύνεσιν. Βλέπω ὅτι ἡ μεγαλοκτημοσύνη τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ ὑπερβάλλουσα ἀνάπτυξις τῆς ἐν αὐτῇ βιομηχανίας, ἐπήγαγεν ἀπευκαίτως κοινωνικὰς συμφορὰς· ἐλέπω ὁμοῦς συγχρόνως τὴν χώραν ἐκείνην συγκροτήσασαν πολιτεύμα δι' οὗ πλείστην μὲν ἰσονομίαν καὶ ἐλευθερίαν, πλείστην δὲ ἀσφάλειαν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν δύναμιν νέμεται. Βλέπω ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀν' ὅχι ὄλους, πλείστους ὁμοῦς τῶν ὄρων, ὅτους ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ εὐλόγως ὡς ἐλαττοῦντας καὶ θεραπεύοντας τὰ δυστυχήματα τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς ἀκμῆς τῶν τεχνουργικῶν καὶ βιομηχανικῶν δυνάμεων· ἐλέπω δὲ συγχρόνως τὴν χώραν ταύτην ἀδυνατοῦσαν νὰ συγκροτήσῃ πολιτεύμα πάγιον καὶ δριστικόν. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι παράλογον νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ὁ οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς δὲν ἐπιφέρει εἰς τὸν πολιτικόν, ἐρωτῶ ἰσά γε ἡ μεγαλοκτημοσύνη τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συνδεσμένη ἀριστοκρατία, δὲν συντέλεσαν εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ θαυμασίου ἐκείνου πολιτεύματος; Ἄρα γε ὁ κατακερματισμὸς ἐκεῖνος τῆς ἰδιοκτησίας, ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀναπολιτεύσεως ἐπισυμβάς, καὶ ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα ὀμαλότης τῶν περὶουσιῶν, εἶναι ὅπως ἀσχετος πρὸς τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἐρείσματος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ πολιτεία ἐγκατελείφθη εἰς τὴν ἀλεπάλληλον φορᾶν τῆς ὀχλαγωγίας καὶ τῆς δεσποτίας;

«Ὅτι δὲν λύει βεβαίως τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλὰ δύναται νὰ παραμυθῆσῃ ἡμᾶς μέχρι τινὸς ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ αὐτῇ, εἶναι, ὅτι πολλὴ μὲν ὑπάρχει τῶν ὀλιγῶν καὶ ἡ ἀκτινῶν ἐν ταῖς βιομηχανικωτέραις καὶ ἐμπορικωτέραις τῶν νεωτέρων πολιτειῶν, ἀλλ' οὐχὶ μεγαλύτερα ἢ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῇ, ὡς πολλοὶ ἐπρέσβυσαν· ἐξεναντίας, εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μικροτέρα, διότι εἰς τὰς ἀρχαίας πολιτείας, αὐτοῦ τοῦ ἐλευθέρου πλήθους ἀξιόλογος μοῖρα ὑπήγατο εἰς τὸ θετικόν, ἅπαντες δὲ οἱ πολυάριθμοι δοῦλοι, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἦσαν καὶ τῶν θητῶν χείρονες, ὡστε ἐν Ἀττικῇ λ. γ. ἡ ἀναλογία τῶν πτωχῶν πρὸς τοὺς κατοίκους ἦσαν ὡς 6 πρὸς 1, ὅπερ ὑπερβαίνει πολὺ τὸν ἀνώτατον τῆς ἀναλογίας τῶν πτωχῶν ὄρον τοῦ 1 πρὸς 3, τοῦ ἐν ταῖς βιομηχανικωτέραις ἐπαρχίας τοῦ Βελγίου ἐπικρατοῦντα· ἢ δὲ θλιβερά κατὰστασις τῆς Ἰρλανδίας, τῆς κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἀποβαλοῦσης δύο ἀνθρώπων ἑκατομμύρια, διὰ μεταναστάσεως τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἀμερικὴν, εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐτυχιστάτη, παραβαλομένη μὲ τὴν φοβεράν τῆς Ἰταλίας, διὰ τὴν κακοῦχίαν τοῦ γεωργικοῦ πλήθους, ἐρήμωσιν ἐπὶ τῆς βωμικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ἡ ὀμολογουμένη αὕτη βελ-

τιώσις περὶ τὴν τύχην τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις, ἐν αἷς φαίνεται αὕτη ταμάλιστα σήμερον πάσχουσα, οὐ μόνον εὐγνωμοσύνης ἐμπλήθει τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀγαθότητα τῆς προνοίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρίστους παρίστην ἡμῖν περὶ τοῦ μέλλοντος οἰωνούς.

Τὸ ὕψος τοῦ λόγου τῆς προκειμένης πραγματείας εἶναι γοργόν, εἰκονικόν καὶ ἀκριβὲς συνάμα. Ἰσως φαῖν ἔνιοτε ὀγκῶδες μέχρι τινός· ὅπερ προέκυψε κυρίως ἐκ τούτου, ὅτι ἡ πραγματεία συνετάχθη ἐξ ἀρχῆς διὰ τὴν ἀπὸ καθέδρας ἀπαγγελίαν. Δὲν λέγομεν προστούτοις, ὅτι ἐξουσιάζων τις τὰς διαφόρους αὐτῆς σελίδας, δὲν δύναται ἐπὶ τέλους νὰ εὕρῃ ποῦ καὶ ποῦ καὶ φράσιν τινὰ μὴ καθαρῶς ἐλληνίζουσαν, καὶ λέξιν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἄλλη προσφρεστέρα. Ἄλλὰ περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ὕψους, ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὸν ξηρὸν, τὸν νεκρὸν, τὸν ἀψυχον οὕτως εἰπεῖν λόγον, ἀπὸ τὸν ζωηρὸν λόγον τὸν παριστῶντα ἡμῖν τὴν ἐνοσίαν δορυφορουμένην ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς φαντασίας τοῦ γράφοντος. Οὐδὲν εὐχερέστερον τῆς ἰχνογραφίας ἐκείνης τοῦ νοήματος, τῆς ἀπὸ τοῦ καλῶς ἀποφρεούσης, μάλιστα ὅταν πρόκηται περὶ ἀντικειμένου περὶ οὗ ἐπραγματεύθη ἤδη ἡ ἀρχαία γλῶσσα καὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ κείμενον· οὐδὲν δυσχερέστερον τοῦ ζωγραφικοῦ καὶ χρωματικῶν λόγου, τοῦ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκπηγάζοντος, μάλιστα ὅταν πρόκηται περὶ ἀντικειμένου νέου, ἀπαιτοῦντος δημιουργίαν ὄρων καὶ τρόπων ἐκφράσεως. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ὑπάρχει εἰς πᾶσαν γλῶσσαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν, διότι ὁ ζωηρὸς καὶ ἐμψυχὸς ἐκεῖνος λόγος εἶναι ἀπεικόνισμα τοῦ προφορικοῦ, παρ' ἡμῖν δὲ ὁ προφορικὸς λόγος διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ γραπτοῦ, καὶ αὐτὸς δ' ὑπὸ τῶν λογικωτέρων ἀνδρῶν ὀμιλούμενος, καὶ αὐτὸς ὁ περὶ τῶν σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων πραγματευόμενος. Ναι μὲν εἰς πολλὰ ἤδη ἐταυτίσθη μετὰ τοῦ γραπτοῦ, εἰς πολλὰ ὁμοῦς διστάζει· ἐτι. Ἐκ τούτου πλείστη παρ' αὐτῶν ὑπάρχει ἐτι ἀνωμαλία καὶ ἔλλειψις ἀκριβείας· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τούτο, ὅτι ὅταν ὁ γραπτὸς λόγος ἐνδύεται τὴν ζωηρότητα τοῦ προφορικοῦ, ἀναγκαιῶς μετέχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τῆς ἀνωμαλίας ἐκείνης καὶ περὶ τὴν ἀκριβείαν ἐλλείψεως. Παρατηρήσατέ τον Κ. Ἀσώπιον· ὁ Κ. Ἀσώπιος, εἶναι βέβαια ἐλληνιστὴς ἀριστος, καὶ ὁμοῦς τὸ ὕψος τοῦ λόγου τῆς πέρυσιν ἐκδοθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἱστορίας τῶν γραμμάτων, πολὺ ἀπέχει βεβαίως τοῦ νὰ ἦναι ὅπως ὀμαλὸν καὶ ἀκριβὲς· δὲν λέγομεν τοῦτο ἡμεῖς, ἀλλ' ὀμολόγησεν αὐτὸς, ἐν τοῖς προλεγόμενοις, ὡς γνωστόν. Ἔστιν ἄρα γε ἄξιον καταδίκης ὁ σοφὸς διδάσκαλος; Ἀπαγε! Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι ἀνώμαλον, διότι εἶναι ζωηρὸν, διότι ἔχει ψυχὴν, διότι ἔχει χάριν, διότι γράσων ἐνόμισε πολλάκις ὅτι ὀμιλεῖ. Ἐὰν καλὸν δὲ εἶναι· ἀνυψοῦται ὁ προφορικὸς λόγος προσλαμβάνων ὅσον οἶόν τε τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ γραπτοῦ, καλὸν εἶναι νὰ ἐμψυγοῦται ὁ γραπτὸς προσλαμβάνων τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ προφορικοῦ. Διὰ μόνης τῆς ἀμοιβαίας ταύτης δράσεως καὶ ἀντιδράσεως θέλει μορφωθῆ ἐπὶ τέλους ἡ δριστικὴ ἡμῶν γλῶσσα, καὶ νομίζομεν ὅτι ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο ἐκείνων σσι-

χίων μετὰ πλείστης ἐγένετο ἐπιτυχίας ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ Κ. Σούτσου.

ΠΕΡΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΜΙΚΡΑ.

Προχθές, ὀφελούμενος ἀπὸ τὴν ἐπελθοῦσαν ἡμῖν ὄρσον, ἀνέβην εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετὰ ἀγαθοῦ τινος νέου, υἱοῦ Χίου φίλου μου, ὅστις, κατοικῶν πρὸ πολλοῦ εἰς μίαν τῶν παραλίω πόλεων τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, διὰ τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἀσχολίας, ἀλλὰ μηδέποτε λησμονῶν τὸ πατριῶν ἔδαφος, πέμπτει ἐκ διαλειμάτων τὸν νέον ἐκεῖνον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ αὐτῆν τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου, ἵνα σπασοῖ τὸ φιλογενὲς αὐτοῦ καὶ φιλόπατρι, καὶ ὑποθάλλει τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πρὸς τὴν πατρίδα αἰσθημα, τὸ ὁποῖον πολλὰκις κατὰ δυστυχίαν, διὰ μακρᾶς ἀπουσίας, μαραινεταὶ καὶ ἐκλείπει. Ἄρα δὲ, διὰ δεκάτην ἰσως φορᾶν, ἐθαυμάσαμεν τὴν μεγαλοπρεπίαν τῶν προπυλαίων, καὶ τὰς ἀναλογίας τοῦ Παρθενῶνος, καὶ τὴν χάριν τῆς ἀπτέρου Νίκης, περιδιεβάσαμεν παρὰ τὴν βύρσιν τοῦ βράχου κλιτῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων εἰς νεωτέρας μετενεγκόντες τὴν διάνοιαν, ἐλεεινολογήσαμεν τὴν μοιραίαν βολὴν, τὴν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Καραϊσκού, ἀκρωτηριάσαν τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, καθὼς ἡ ἄλλη ἐκείνη τοῦ Μοροζίνη βολὴ ἠκρωτηρίασε τὸ κάλλιστον τῶν προπατόρων ἡμῶν κληρονόμημα, ὅτε ὁ συντροφός μου, συγκινηθεὶς καὶ θέλων, ὡς φαίνεται, νὰ δώσῃ ἑτέραν τινὰ βοήθησιν εἰς τὰς ιδέας του, ἐστάθη καὶ ἀπέβλεψεν εἰς τὴν πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐξαπλουμένην πόλιν. Ὁ πρὸς δυσμὰς ἤδη καταπερόμενος ἥλιος ἔθιγε μαλακῶς τὸ περίχρυσον μέτωπον τοῦ λαμπροῦ ἐνδιατήματος τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς εἰς τὰς Μούσας ἢ ἐλευθεριότης τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Ἑλλήνων· οὐ μακρὰν δὲ αὐτοῦ, ἐφαίνοντο τὰ νῶτα τοῦ κολοσσαίου οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς ὄντως ἡγεμονικῆς τοῦ Ἀράσκου δωρεᾶς, θέλει μετ' οὐ πολὺ δεχθῆ τὴν σχολὴν, ἐν ἣ, διὰ τῆς συνδρομῆς ἐπίσης τοῦ ὄλου γένους, παρασκευάζεται ἡ ἠθικὴ τῶν ἐλληνίδων κορῶν καὶ γυναικῶν καὶ μητέρων ἀναμόρφωσις· πρὸς δὲ τὸ νητιοδικόν, ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν νυμφῶν, ἐστίλθεν ἡ τοῦ ἀνερέλου τῆς Ἑλλάδος οὐρανοῦ σκοπιά, ἣν ἐστήσεν ἡ χεὶρ ἑτέρου τινός Ἑλλήνος, ὅστις ἕνα μόνον ἔχει ἐπὶ γῆς τὸν ἐπὶ πλοῦτον ἐνάμιλλον, κρεῖσσονα δὲ οὐδένα.

— Παράδοξον πρᾶγμα, μὲ εἶπεν ὁ νέος, μετὰ τινος στιγμῆς ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐσεβάσθη τὴν σκεπτικὴν αὐτοῦ σιωπὴν· τὰ κυριώτερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα τῆς πόλεως ταύτης κτίρια ἀνηγέρθησαν ὑπὸ ἀνθρώπων μακρὰν αὐτῆς, μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ζώντων!

— Παράδοξον λέγεις; Παράδοξον ἤθελα νομίσαι ἐγὼ, εἰάν οὐδὲν ἐπραττον ὑπὲρ τῆς πρωτεύουσας ταύτης τοῦ ὄλου Ἑλληνικοῦ φύλου.

— Ἄλλα οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων τούτων οὐδὲ εἶδον, οὐδὲ θέλουσιν ἴσως ἰδεῖν τὴν πόλιν ταύτην.

— Ναί. Ὑπάρχουσι ὅμως εἰς τὸν ἀνθρώπον αἰσθημάτων, τὰ ποῖα, διὰ τὴν παραχρῆσιν καὶ τὴν συντηρηθῶσιν, οὐδὲ δράσεως δέονται, οὐδὲ ἀφῆς. Ἀγαπῶμεν λ. χ. καὶ εὐλαβούμεθα τοὺς γονεῖς ἡμῶν καὶ ἀνῆλικήσμεν τὴν μὴν ἰδωμένον ποτέ, ζῶμεν δὲ παραμυθούμενοι, ὅτι ἀξιούμεθα τῆς ἰσχύος αὐτῶν εὐλογίας, καὶ ἐλπίζοντες ὅτι θέλομεν ποτέ ἰδεῖν αὐτοὺς εἰς βίον ἄλλον, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι χωρισμός. Ἄλλα: τί λέγω, περὶ υἱῆς στοργῆς; Αὐτὴ ἡ μέλλουσα ζωὴ, πρὸς τὴν ἀφορῶν ὁ ἀνθρώπος ἐγκαρτερεῖ εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ προσκαίρου τούτου βίου, αὐτὴ ἡ θρησκεία ἴδεν εἶναι παραδείγματα ἰσχυρότατα τῶν ἐμφύτων εἰς τὸν ἀνθρώπον ἰδανικῶν αἰσθημάτων; Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ. Ἀγαπῶμεν αὐτὴν καὶ ἀνδρῶν τὴν εἶδομεν, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη οἰκία ἧς ἔχει ἀνάγκη ὁ ἀνθρώπος ὡς πολίτης, καθὼς ἔχει ἀνάγκη τῆς μικρᾶς, ὡς ἰδιώτης· ἐν αὐτῇ ζῶσιν οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ ὁμογενεῖς, οἱ ὁμόθρησκοι, μεθ' ὧν συνδέει ἡμᾶς ἀδελφότης, ἀλλ' ἀδελφότης συμπαθείας δεσμὸς δι' αὐτῆς ἀνήκομεν εἰς ἔθνος καὶ κεκτημένα τὰ διακριτικὰ τοῦτο προσὸν τῆς ἐν κοινῶν ὑπάρξεως, διότι ὅ,τι μάλιστα χαρακτηρίζει ἐν παντὶ τὸν ἀνθρώπον, μετὰ τὸ ἴδιον ὄνομα, εἶναι τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος· δι' αὐτῆς ὀρίζεται ἡ πρὸς τὴν ἄλλην ἀνθρωπότητα σχέσις ἡμῶν, καὶ καυχώμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτῆς, θλιβόμεθα δὲ ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασιν. Ἀγαπῶμεν δὲ αὐτὴν οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ποσάκις δὲν σὲ εἶδα συγχινούμενον ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀγωνισμάτων τῆς ἐν Μεσολογγίῳ φρουρᾶς, ἢ τῶν περὶ τὴν Σάμον ναυμαχιῶν τοῦ Μισούλη, ἢ τοῦ περὶ Καρρήα κατορθώματος! Ποσάκις δὲν σὲ ἤκουσα μεριμνῶντα φιλοστόργως περὶ τῆς ἐπερχομένης τύχης τῆς Ἑλλάδος! Βλέπεις λοιπὸν ὅτι ἀγαπᾷς τοὺς προπάτορας, τοὺς ὁποίους ποτέ δὲν εἶδες· ὅτι ἀγαπᾷς τὰς ἐλευσομένας τοῦ ἔθνους σου γενεάς, τὰς ὁποίας ποτέ δὲν θέλεις ἰδεῖν; διατί ἀπορεῖς, ὅτι οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνες ἀγαπῶσι τὴν ἐνεστῶσαν πατρίδα, τὴν ὁποίαν συνέπεσε νὰ μὴν ἰδῶσιν;

— Ἀπορῶ διότι ἤξεύρω τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν ἀνθρώπον ὁ υἱικός βίος καὶ τὰ υἱικά συμφέροντα. Οἱ ἐν ἀλλοδαπῇ ὁμογενεῖς, πλουτοῦντες καὶ καθεκάστην αὐξάνοντες τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἀπολαμβάνοντες ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολυτελεστέρου βίου, καὶ ἄκραν ἀσφάλειαν, καὶ πᾶσαν τοῦ νόμου προστασίαν, καὶ πᾶσαν παρὰ τοῖς ἀλλογενεῖσιν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ζῶσιν ὑπόληψιν· δὲν εἶναι φυσικὸν νὰ λησμονήσωσι κατὰ μικρὸν τὴν χώραν μετὰ τῆς ὁποίας οὐδὲν συνδέει αὐτοὺς θετικὸν συμφέρον καὶ ἴσως νὰ καταντήσωσι βαθμηδὸν νὰ θεωρήσωσιν ὡς πατρίδα τὴν γῆν ἐκείνην ἐκείνην ἐν ἧ καρποῦνται ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου;

— Ὅλα λέγεις; Καὶ λοιπὸν φρονεῖς ὅτι ὁ ἀνθρώπος πληροῖ ἀπάσας τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, ὅταν τρώγῃ καλῶς, καὶ πίνῃ καλῶς, καὶ περιδιαβάξῃ ἐπὶ ἀμάξης μαλακῆς, καὶ ψυχαγωγῆται τὰς ἑσπέρας εἰς

θέατρα λαμπρὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἡθιγήτρια; Σὺ λέγεις τούτο; Σὺ, ἐν ᾧ ἐνοικεῖ μία τῶν εὐγενεστέρων ψυχῶν ἐξ ὧσιν ἐγνώρισται ἐπὶ γῆς; Ἄλλα τὸ λέγεις βέβαια καίρων· διότι ἀνδρῶν ἕτερον, ἢ φιλοτιμία τοῦλάχιστον, ὡς ἤξεύρεις, μέγα ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου κράτος· καὶ ἡ φιλοτιμία αὐτὴ θέλει ἀείποτε συσφίγγει τοὺς δεσμούς τοὺς συνδέοντας τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους μετὰ τῆς γνησίας πατρίδος. Τί σημαίνει ἐπὶ τέλους ὁ πλουσιώτερος ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ ξένη; ἢ ἀσημαίνει τι, ἢ δύναται ποτέ νὰ τιμηθῇ αὐτόθι ὅσον ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἢ νὰ καταλίπῃ τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταλίπῃ εὐεργετῶν τὴν ἰδίαν πατρίδα; Τίς ἤθελεν ἐνθυμηθῆ μετὰ θάνατον τοὺς Ζωσιμάδας, καὶ τοὺς Ριζάρους, καὶ τὸν Ἀρσάκην, καὶ τοὺς Ἰωνίδας, καὶ αὐτὸν τὸν μεγαλόπλουτον Σίαν, ἀνευ τῶν δωρεῶν τὰς ὁποίας ἐπραξαν πρὸς τὸ ἔθνος; Ἐνῶ τὴν σήμερον, ἐνόσω ὑπάρχουσιν ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸ ὄνομα τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τὰ γράμματα τὰ Ἑλληνικά, ἐάν δὲ κρίνωμεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος σκοποῦ ἔχουσι νὰ ὑπάρξωσιν ἐπὶ πολὺν ἐτι χρόνον, τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα θέλουσι διατελεῖσαι ἀειμνήστα καὶ αἰνούμενα καὶ εὐλογούμενα εἰς γενεάς γενεῶν. Μὴ στοχασθῆς δὲ ὅτι μόνη ἡ φιλοτιμία παροτρύνει τὸν ἐν ἀλλοδαπῇ Ἑλληνα νὰ ἀνταλλάξῃ μέρος, πολλαχῆς ἐλάχιστον, τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀντὶ ὀνόματος πολλοῦ καὶ μεγάλου· παρὰ πολλοῖς ἐξ αὐτῶν εὐρίσκομεν ἐλαττήρια ἐτι λεπτότερα, ἐτι εὐγενεστέρα ἤθελον εἰπεῖν, ἐάν ἡ φιλοτιμία δὲν ἦτο ἡδὴ ἐν τῶν εὐγενεστάτων τοῦ ἀνθρώπου αἰσθημάτων. Βλέπεις τὰς πολλὰς ἐκείνας καὶ ταπεινάς ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ἡ εὐλαβῆς τῆς δουλείας ἐποχὴ ἤγειρε κατὰ πᾶν βῆμα σχεδὸν τῆς πόλεως ταύτης, ὡς ἀνὴρ ὑπομνήσκουσα ἀδιαλείπτως, ὅτι διὰ τῆς θρησκείας πρὸ πάντων ὑπῆρξε τὸ ἔθνος τούτο; Πολλὰ τούτων ἐκοσμήθησαν ἀπειρώς, δι' ἀμύριον μεγαλοπρεπῶν, καὶ δι' εἰκόνων ἀξιολόγων, καὶ διὰ σκευῶν πολυτίμων, ὑπὸ ὁμογενῶν, τὸ πλείστον ἐν Ῥωσίᾳ παροικούντων, ὧν τινὲς ἐν τῇ ταπεινότητι καὶ μετριοφροσύνη, αὐτῶν, οὐδὲ τὰ ἴδια ὀνόματα ἤβησαν ν' ἀποκαλύψωσι. Καὶ ἔπειτα ἀπορεῖς ὅτι ἀνθρώποι τοσοῦτον γενναῖα τρέφοντες αἰσθημάτων δὲν λησμονοῦσι τὴν γῆν τῶν πατέρων τῶν! Αἶ! φίλε μου, μέγα πρᾶγμα εἶναι ἡ πατρίς, μέγα δὲ ἡ θρησκεία· ἡ δύναμις αὐτῶν σὲ ἔλκει ἀπὸ τῶν περᾶτων τῆς οἰκουμένης, ὅχι μόνον ἀπὸ τῶν τῆς Εὐρώπης περᾶτων. Αὐτὰ τὰ ὁποῖα βλέπεις καὶ ἀκούεις εἶναι μικρὰ παραβαλλόμενα μὲ ὅσα θέλουσι γίνεαι. Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι πρωτεύουσα ὅχι τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἷον διέγραψαν αὐτὸ συνθήκαι· καὶ πρωτόκολλα, ἀλλὰ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς φυλῆς· οὐδ' ἀπελπίζομαι νὰ ἴδω ποτέ συρφετούσας ἐν αὐτῇ τὰς δεκάτας τῶν θησαυρῶν ὅσα ἡ Ἑλληνικὴ εὐφυΐα, βιομηχανία καὶ ἐμπορία συλλέγει ἀπανταχοῦ γῆς, καθὼς παλαιὰ συνέβησαν αἱ εἰσφοραὶ τῶν συμμαχιῶν πόλεων, αἱ κοσμήσασαι, καὶ ὀχυρώσασαι αὐτὴν, ὑπὲρ πάντων ἄλλων τῆς τότε γνωστῆς οἰκουμένης.

Ἐνταῦθα ἐσιωπήσαμεν ἐπὶ μικρὸν ἀμφοτέροι καὶ ἐπεκράτησε περὶ ἡμᾶς ἡ βαθεῖα σιωπὴ ἡ συνήθως βασιλεύουσα εἰς τὸ ἐνιαῖον ἐκεῖνο κενότατον ἀπαραμίλλου δόξης καὶ φιλοκαλίας. Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου εἶχον ἐγ-

καταλίπει τὸν ἀπὸ δυσμῶν, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρώνας, σφρανοδύνα τὴν πόλιν ἐλαιῶνα, καὶ ἀμαυρότερον κατεδείκνυσεν τὸ φῶς αἰμαυρόν αὐτοῦ χρωμα. Εἰς δὲ τὸ λοιπὸν Ἀττικὸν πεδῖον, κατὰ τὸ ἡμισυ σκιαζόμενον ἤδη, καὶ φωτιζόμενον ἐτι κατὰ τὸ ἡμισυ, σιωπηρὰ συνεχροτεῖτο μεταξὺ σκᾶς καὶ φωτός διαμάχη, καθ' ἣν τὸ φῶς προδήλως ἤττατο καὶ ἡ σκιά ἐθριάμβευε, καὶ ἐπροχώρει, καὶ ἐτοιμάζετο νὰ πολιορκῆσῃ τὸν ἀντίπαλον αὐτῆς, εἰς τὰ ἐσχατὰ αὐτοῦ χαρακώματα, εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. Ὁ σύντροφός μου ἐφαίνετο σύννομος καὶ τεταραγμένος συναμα· ἐπὶ δὲ τέλους,

— Οἱ λόγοι σου, μὲ εἶπε, μὲ παρηγοροῦσι καὶ χρηστῶν πληροῦσι τὴν καρδίαν μου ἐλπίδων· ἀλλὰ δὲν διαλύουσιν ἅπαντας τοὺς δισταγμούς μου. Καθὼς εἶπες, τὰ ὑπὸ τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος γενόμενα εἶναι μικρὰ, πολλὰ μικρὰ παραβαλλόμενα μὲ ὅσα οὗτοι ἠδύνατο νὰ πράξωσι. Μὲ λυπεῖ δὲ μάλιστα τούτο, ὅτι οἱ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίως οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ παροικούντες Ἑλληνες οὐδένα ἢ μικρὸν τοῦλάχιστον κατέχουσι τόπον εἰς τὸν κατάλογον τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους. Ὅπως ἀγαθῶν πρόξενος δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς καὶ μόνος τῶν βεθυπλοῦτων ἐκείνων ἀνδρῶν! Ὅπως δὲ ὄλοι ὁμοῦ, δι' ἐλαχίστης ὡς πρὸς αὐτοὺς θυσίας!

— Πῶς φαίνεται ὅτι εἶσαι νέος ἀκόμη. Ἰδοὺ σὺ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὑπερβολῆς πηδῶν εἰς τὴν ἄλλην· πρὸ μικροῦ(ἢ πόρεις διὰ τὰ ἡδὴ γενόμενα, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπορεῖς διὰ τὰ μὴ γενόμενα ἐτι. Ἄλλὰ μὴ μεμψιμοιρῆς καὶ μὴ ἀδικῆς τοὺς ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ Ἑλληνας. Ἐάν οἱ ἀνθρώποι οὗτοι δὲν συνέδεσαν ἐτι τὸ ὄνομα αὐτῶν μὲ τινὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἐπιχειρήσεων ὅσαι ἐκλείταν τὸ ὄνομα τῶν Ριζάρων τοῦ Ἀρσάκου καὶ τοῦ Σίαν, δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἀμέτοχοι τοῦ πανελληνικοῦ ζήλου περὶ οὐ πρὸ μικροῦ ἐλαλήσαμεν. Εὐεργετῆς τις τῆν πατρίδα οὐ μόνον ἐπιφανῆ ἐγείραν ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ καταστήματα, ἢ διακοσμῶν τοὺς ναοὺς ἐκείνους, ἐν οἷς οἱ Ἑλληνες ἀθροίζονται ἵνα δοξολογήσωσι τὸν Ὑψίστον διὰ τὰς ἀνεξαντλήτους αὐτοῦ εὐλογίας καὶ χάριτας· ἀλλὰ συντελῶν εἰς τὴν τῆς παιδείας καὶ τῆς ἠθικῆς διάδοσιν καὶ διὰ τῆς ἐμψυχώσεως πικρῶς εἶδους χρησίων συγγραμῶν, διὰ τῆς συντηρήσεως ὑποτρόφων, καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων τοιοῦτων μετριοφρονεστέρων, ἀλλ' οὐχὶ ἀλυσιτελεστέρων ἀγαθοεργῶν. Κατὰ δὲ ταῦτα τοῦλάχιστον οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἑλληνες δὲν ἐφάνησαν τῶν λοιπῶν ὑποδεέστεροι. Καὶ διὰ τὴν ἀναφέρειν ἐν οἰκείῳ, μεταξὺ πολλῶν παραδειγμάτων, εἰμφορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω, ὅτι τὸ παρ' ἡμῶν ἐκδιδόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον πολλὰς βεβαίως ἔχει ἐτι τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ, ἀλλὰ οὐδεὶς εὐσυνείδητος ἀνθρώπος δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι εἰς ποικίλας ἐπαρκεῖ τοῦ ἔθνους ἀνάγκας, καὶ τὸ ὁποῖον πρὸς τούτοις, ἔστω καὶ τοῦτο ἐν παρόδῳ εἰς γνῶσιν σου, ἀπὸ τῆς Καλκούττης αὐτῆς μᾶς ἐζητήθη κατ' αὐτὰς, οὐδαμῶς ἔτυχε τὸσαύτης ἐμψυχώσεως ὅσης παρὰ τοῖς ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενεῖσι. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν λησμονοῦσι τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ γνωρίζωσι τὴν ἐν αὐτῇ συμβαίνουσαν φιλολογικὴν πρό-

δοσιν, ὅτι ἀρπάζουσι πᾶσαν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ δώσωσιν εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν ἀνάγνωσιν Ἑλληνικὴν, διδάσκουσιν ἅμα καὶ τέρπουσιν· πάντα δὲ ταῦτα, ἤθελον ἀρκεῖται βεβαίως διὰ τὴν ὑποθάψωσιν τὰς ἐλπίδας σου, ἐάν ἐγίνωσκας ὁπόσην, μετὰ τῆς φιλογενείας, πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀναμιγνύουσι παιδείαν, καὶ κρίνουν ὀρθῶν, καὶ ἐκτίμησιν τοῦ καλοῦ ἀσφαλῆ. Τοιοῦτοι ἀνθρώποι εἶναι ἀδύνατον βεβαίως νὰ μὴ συντελέσωσιν ἐλευθεριώτερον ἐτι εἰς τὴν τοῦ γένους ἐπίδοσιν, ἀλλὰ τὰ μεγάλα κοινωφελῆ ἔργα ἀπαιτοῦσι γνῶσιν ἀκριβῆ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους, ἵνα μὴ δαπανῶνται τὰ χρήματα ἐν οὐ δέοντι, καθὼς πολλαχῆς συνέβη ἀσφαλῆ δὲ τῶν τοιοῦτων ἀναγκῶν γνῶσιν δὲν δύνανται νὰ ἐχωσιν οἱ Ἑλληνες ἐκεῖνοι οἱ μακρὰν τῆς πατρίδος ζῶντες. Τούτο βεβαίως εἶναι τὸ κυριώτατον αἴτιον, δι' ὃ δὲν ἔδωκαν μέχρι τοῦδε ἐπιστημότερα δείγματα τῆς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μερίμνης καὶ κηδεμονίας αὐτῶν.

— Ἄλλα· δὲν λέγετε ὑμεῖς, δὲν ἐξηγεῖτε τὰς ἀνάγκας ταύτας, τῶν ὁποίων κατεπεύγουσα καὶ ἀπαραίτητος εἶναι ἡ θεραπεία; ὑμεῖς οἱ σκεφθέντες βεβαίως περὶ τούτου πρὸ καιροῦ καὶ γνωρίζοντες αὐτὰς ἀναμφιβόλως ἀσφαλῶς;

— Μάλιστα· καὶ ἠδύναμην ἀμέσως νὰ σὲ ἀναφέρω ἐπιχειρήματα οὐκ ὀλίγα τὰ ὁποῖα ἠδύνατο μὲν τὰ μέγιστα νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν τοῦ ἔθνους βελτίωσιν, δὲν γίνονται δὲ δι' Ἑλλείψιν πόρων. Βλέπω ὅμως τὸν ἥλιον κρυπτόμενον ὀπισθεν τοῦ Κιθαιρώνας, καὶ αἰσθάνομαι τὸν ἀνεμὸν σφοδρότερον καὶ ψυχρότερον, δὲν ἐπιθυμῶ δὲ, σκεπτόμενος πῶς δύναται δραστηριώτερον νὰ θεραπευθῆ ἡ τοῦ ἔθνους ἀσθένεια, νὰ βάλω τὸν ἱατρὸν μου εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ σκέπτεται περὶ τῆς ἐμῆς θεραπείας. Ὅθεν εἰς ἄλλοτε τὰ περαιτέρω.

Καὶ κατήλθομεν ἀπὸ τῆς ἄκρας, θαυμάζοντες τὰς ἀνεκκαλήτους ἐκείνας χροιάς τὰς ὁποίας ὁ ἥλιος τῶν Ἀθηναίων ἀπερχόμενος καταλείπει ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς, καὶ τὰς ὁποίας, ὁ μὴ ἰδὼν αὐτὰς ἀνθρώπος, δὲν δύναται ποτέ νὰ φαντασθῆ.

K. II.

Ἀμμοσιεύομεν κατωτέρω τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Γ. Α. Σούτσου, καθηγητοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Ὀθωνεῖῳ Πανεπιστημίῳ, διότι μᾶς ἐστάλη ἐπὶ τούτῳ. Ἄλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν ἠθέλομεν θεωρήσει ἀξίας ἀπαρτήσεως τὰς περι ὧν ὁ λόγος ἐπικρίσει.

Πρὸς τοὺς Κ. Συντάκτας τῆς Πανδώρας.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 645 φύλλον τῆς Ἑλπίδος ἀνεγνων διατριβὴν τοῦ Κυρ. Ν. Γ. Σαριπόλου ἐν εἶδει ἐπιστολῆς πρὸς ἐμὲ διευθυνομένην καὶ πραγματευομένην περὶ τῆς κατ' αὐτὰς παρ' ἐμοῦ ἐκδοθείσης πραγματείας, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν Προλεγομένων αὐτῆς. Ἐμμένων εἰς τὴν ἀνεκαθεν ἀπόρασιν μου τοῦ νὰ μὴ καταβῶ εἰς οἰανδήποτε συζήτησιν μετὰ τοῦ συντάκτου τῆς διατριβῆς ταύτης, διὰ λόγους, οὓς νομίζω ἐπιεικῆς νὰ μὴ ἐκθέσω ἐνταῦθα, δὲν θέλω ἀ-

παντήσῃ εἰς τὰς ἐπικρίσεις αὐτοῦ, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ αἱ ἐπικρίσεις αὐταὶ καταδεικνύουσι προδήλως ἄνθρωπον, ἀδόκιμον οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν Οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἅπαντα τὰ φιλολογικὰ, ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ζητήματα, ὅσα ἐπεχείρησε νὰ ἐξετάσῃ. Διότι ἵτι σπουδαῖοι δαιολογῶν δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἄνθρωπον, ὅστις, παραβιάζων τοὺς ἀπλουστέρους κανόνας τῆς ἠθικῆς καὶ λογικῆς συζητήσεως, περὶ μὲν τοῦ συγγραφῆως πάντοτε ἀτέμνωσ ἐκφράζεται, τῶν δὲ λόγων αὐτοῦ, ὧν πρὸ πολλοῦ προμηλετᾶ καὶ χαλκεύει τὴν ἀνασκευὴν, οὐδόλως μνημονεύει; Τί ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς ἄνθρωπον ὅστις, ἀρχόμενος μὲν λέγει, ὅτι τὰ Προλεγόμενά μου εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ μεταφρασις τοῦ Βλαγκῆ, προῖων δὲ ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐτεροδόξῳ πρὸς τὸν Βλαγκῆν, ὁ αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγον ἐξυμνεῖ τὰς ἰδέας τοῦ Βλαγκῆ ὡς ἀξιολόγους καὶ ὀρθοτάτας, ἐπὶ δὲ τέλους, δι' ὅλης του τῆς διατριβῆς πρεσβεύει δόγματα ἀντίθετα πρὸς τὰ τοῦ σοφοῦ Οἰκονομολόγου; Τί πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις, καὶ γραμματικῶς καὶ κριτικῶς παρεξηγῶν τὰ κείμενα τοῦ τε Ἡσιόδου καὶ Πλάτωνος, παραγινώριζει ὁλόκληρον τὸν χαρακτῆρα τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων; Τί πρὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τοσοῦτον περὶ τῆς ἐπιβροῆς τῆς θρησκείας παραλογιζόμενον, ὥστε νὰ συμπεραίνῃ ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ μεταβαλὼν τὸν φυσικὸν κόσμον ἐκ προσώπου νοσούντος καὶ βουλομένου εἰς νοσητὸν ἀντικείμενον, ὁ ἀποσπάσας τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς κοινωνίας, ὁ ἀνορθώσας καὶ ἀγιάσας τὴν φιλοπονίαν, ὁ προκηρύξας διὰ τοῦ στόματος τοῦ Παύλου, « Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν ». καὶ « Εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μὴδὲ ἐσθιέτω » ὅτι ὁ χριστιανισμὸς, λέγω, οὐδόλως ἐπενήργησεν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἀν καὶ ὁμολογῆ κακοζήλωσ γράφων, ὅτι « συνετέλεσεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ψυχῆς »;

Τί πρὸς τὸν βλασφημῶσ ἰσχυρίζόμενον, ὅτι « τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀγαθὰ πάντα ἄλλη θρησκεία, (καὶ ἡ ἐπαγγελλομένη εἰς τὴν αἰμοβαρῆ καὶ καταστροφικὴν μάχαιραν τοῦ Μουσουλμάνου τὴν αἰωνίαν μακαριότητα,) ἦν καὶ εἶναι ἐπιτηδεῖα νὰ προμηθεύσῃ; »

Τί πρὸς τὸν γράφοντα θαρρόντως, τῷ 1851 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ τὸν κολοσσαῖον τοῦτον παραλογισμὸν, εἰς ὃν δὲν ἤθελε περιπέσει, πιστεύω, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἰουλιανὸς ὁ ἀποστάτης, ἀν ἔζη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν, παραλογισμὸν περιφανέστατον, ἐν ᾧ ἀψευδῶς ἐκτυποῦναι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ κριτικὴ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἰκανότης, ὅτι δηλ. ἐν τῇ ἀρχαιότητι « αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι τοσοῦτον ἐτελειοποιήθησαν, ὥστε δεκάκαιδεκα αἰῶνων Χριστιανισμὸς δὲν κατώρθωσεν ἐκπεσοῦσας νὰ ἀναβιάσῃ εἰς τὴν κοστάσασιν, ἦν (!) ἦσαν τὸ πᾶσι; » !!!

Τί τελευταῖον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς ἄνθρωπον, ὅστις, ὡς οἱ βασανισταὶ καὶ δῆμοι τοῦ Γαλιλαίου, ἀρνείται τὴν κίνησιν τῆς γῆς, ἀρνείται, λέγω, τὴν ἀπὸ τοῦ

Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τὰ πρότω πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω δὲ ἐξελέγχεται ὡς οὐδέποτε ἀσχοληθεῖς εἰς τὴν ἐπαγωγιάτην σπουδὴν τῆς ἱστορικῆς ἀναμορφώσεως τῶν φυσικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν περὶ ἧς πραγματεύονται τὰ προλεγόμενα, ὧν ἐπεχείρησε τὴν ἀνασκευὴν;

Ἐκτοσέων δὲ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὰ βέλη του κατ' ἐμοῦ, μὴ ὑποσχεθέντος νὰ προσφέρω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου τὰ πρωτόλεια τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ τὰς δοκιμωτέρας θεωρίας τῶν διδασκάλων αὐτῆς, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ καταφέρεται καθ' ὅλων, ὅσα περὶ ἀρχαιοτήτος καὶ Χριστιανισμοῦ ἐπρέσβευσαν οἱ διασημότεροι τῶν Ἀγγλῶν, Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ Γάλλων συγγραφέων.

Εὐχόμενος νὰ μὴ τύχῃ τὸ βιβλίον μου ἐπικρίσεων ἀξιοτέρων ἀπαντήσεως, βεβαιῶ, ὅτι περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἡ περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, οὐδέποτε οὐδέ λέξιν ἔγραψα.

Ἐν Ἀθήναις, 2 Σεπτεμβρίου 1851.

I. Α. ΣΟΥΤΣΟΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΤΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΤΟΥ.

Διαρκούσης εἰσέτι τῆς βραχείας τοῦ 1802 ἔτους εἰρήνης, ξένος τις ἦλθεν εἰς τὰς Ἡρακλείους στήλας (Gibraltar) κομίζων συστατήρια ἐκ μέρους ἐμπορικοῦ τινος οἴκου τῆς Ἰταλίας πρὸς ἄλλον τοιοῦτον τῆς πόλεως ταύτης, σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο ἡ σύνδεσις ἀμοιβαίων σχέσεων. Ὁ ἐμπορος τῶν Ἡρακλείων στήλων, ἀναγνούς τὰς ἐπιστολάς, ὑπέδεχθη μετὰ πολλῆς εὐμενείας τὸν κομιστήν, καὶ τὸν ἐθεώρησεν ὡς οἰκτεῖον, παρουσιάσας αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν διοικητήν. Ὁ ξένος ἐξέφρασε θαυμασμὸν διὰ τὰ κολοσσαῖα ὄχυρά, προσεπιφέρων ὁμοῦ παρατηρήσεις ἐξ ὧν ἀπεδεικνύετο εἰς ἄκρον ἀμαθῆς περὶ τὴν ὀχυρωματικὴν. Συγχρόνως εἶδε τὴν ἄλλως πολλὰ φυσικὴν περιέργειαν τοῦ νὰ ἰδῇ τὰ μᾶλλον ἀξιοπεριέργα τῆς πόλεως, εἰς ὃ καὶ συγκατέτεθῃ προθύμως ὁ διοικητὴς ἐισθιβάσας αὐτὸν εἰς διάφορα μέρη ὡς ὀληθῆς ὁδηγός. Ὁ παράδοξος θαυμασμὸς καὶ αἰγλοῖαι παρατηρήσεις τοῦ ἐμπόρου παρεῖχον ἀφορμὰς ἰκανὰς θυμηθῆς πρὸς τὸν διοικητήν, ὅστις, θαυμάσιος μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας νὰ ὀδηγῆ αὐτὸς μόνος τὸν ξένον, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ περιεργαζοῖται ἐλευθέρως τὸ φρούριον μετὰ τῶν σκοπῶν, οἵτινες συνείθισαν νὰ τὸν θεωρῶσιν οἰκτεῖον ὡς σκύλον τοῦ συντάγματός. Μετὰ τινῶν ἡμερῶν διατριβῆν, ἐνῶ ἐμελλε νὰ ἀναχωρησῇ, μεταβάς ὁ φιλοξενήσας αὐτὸν ἐμπορος, ὅστις συνείθιζε ν' ἀγοράζῃ μόνος τὰ καθημερινὰ ἐφόδια τῆς οἰκίας του, εἰς τὸ ἰχθυοπωλεῖον πρὸ τοῦ προγῶματός, εἶδεν ὅτι ἐφόρει κατὰ λάθος πῖλον ξένον καὶ παλαιότερον. Παρατηρήσας δὲ καλῶς αὐτὸν ἐγνώρισεν ὅτι ἦτο ὁ τοῦ Ἰταλοῦ ἐμπόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πῖλος αὐτὸς εἶχε τι ἀσύνθητος, τὸν ἐξίγχιλασε περιεργώτερον, καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἔνδυμα αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ δεύτερον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρύπτοντο σχῆμα καὶ ἄλλαι ἀξιοὶ λόγου σημειώσεις ἀφορᾶσαι τὸ

φρούριον, ἐξ ὧν προέκυπτεν ὅτι ὁ περὶ τὴν ὀχυρωματικὴν ἀμαθῆς ἐκεῖνος ἐμπορος, ἐγνώριζεν αὐτὴν κατὰ βάθος. Ὁ ἀνακαλύψας τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐπευσε ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν διοικητήν. Ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἄλλος, μὴ εὐρὼν τὸν πῖλόν του, καὶ ὑποπεύσας μὴ συνέβη τι ἀπευκταῖον ἰκανὸν νὰ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν προσωπικὴν του ἐλευθερίαν, ἔδραμε πρὸς τὸν λιμένα, ἐπέβη πλοιαρίου, καὶ πρὶν ἢ ὁ φίλος του ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀπεμακρύνθη τοῦ φρουρίου διευθυνόμενος πρὸς τὰ Γάδειρα. Ὅταν δὲ ἐφθασεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐπισκεφθεὶς τὸν Προξενὸν τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, διηγήθη πρὸς αὐτὸν τὸ αἴτιον τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς του ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ φρουρίου, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐγγράφων καὶ τῶν σχεδίων του. Ἄδιαφορον ὁμοῦ, προστέθηκε δακτυλοδεικτῆσας τὸ μέτωπόν του, τὰ ἔγω ὅλα ἐδῶ ἐντὸς αὐτοῦ ὀνομάζομαι Βερναρδόττης. Ἄς ἐνθυμηθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Ναπολεὼν, διαμένων ἐν τῇ Ἀγίᾳ Ἐλένη, ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον εἶχε τοῦ νὰ ἐκπορθῆσῃ τὰς Στήλας τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ποῖα μέσα ἐμελλε νὰ μεταχειρισθῇ, καὶ ὁποῖας δυνάμεις, καὶ ὅτι δὲν ἀμφεβάλλε διόλου περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ κεκοιμηθεὶς του προήρατο ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν ἐκεῖνος ὅστις ἔφερε μετὰ ταῦτα τὸ στέμμα τῆς Σουηδίας.

Ἐκ τῆς Naval and Military Gazette.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΝΤΙΔΟΤΟΝ ΑΠΤΑΙΤΟΝ κατὰ τῶν νόσων τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν.

Ὅτε ὁ Κ. Κόρουϊν, ὀνομάσθη κατὰ πρῶτον ὑπογραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργείου ἐν τῇ ἀρκτῶ Ἀμερικῇ, παρετήρησεν ὅτι ὅλοι οἱ ὑπηρετοῦντες παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τούτῳ, ἐνόσουν, κατὰ μέσον ὄρον, τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρισμένου πρὸς ἐργασίαν χρόνου, καὶ ὅτι, εἰ καὶ νοσοῦντες τοσοῦτω συνεχῶς, δὲν ἀπέθνησκον ὁμοῦ πώποτε εὐδαίεως ἐξ αὐτῶν. Ἡ τελευταία αὐτῆ παρατήρησις ἐπένευσε πρὸς αὐτὸν τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ αὐτοσχεδιασθῇ ἰατρὸς, καὶ νὰ ἐκδίδη συνταγὰς πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν.

Ἡ πρώτη του συνταγὴ διελάμβανε ὅτι, ὅστις τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν δὲν ἔλθῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ τινὰ ῥητὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἐξ αἰτίας νόσου, νὰ καθυποβάλλεται εἰς ἐλάττωσιν ἀνάλογον τοῦ μισθοῦ του ὅστις δὲ παρατείνῃ τὴν ἀπουσίαν του πλέον τοῦ χρόνου τούτου, νὰ ἀναγκάζεται ἢ νὰ ἀποθνήσκῃ, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θεραπείας κατώρθωσεν ἀμέσως τέρατα καὶ σημεῖα! διότι, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἰάθησαν, καὶ δὲν ἠσθένησε πλέον κανεὶς. Καὶ τὸ περιεργώτερον, ὁ Κ. Κόρουϊν διεκήρυξεν, ὅτι ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὑπῆρξαν

δημόσιοι ὑπηρεταὶ τόσῳ ὑγιεῖς καὶ τόσῳ ἐργοδιώκται ὅσοι οἱ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργείου.

Τὴν ἀποτελεσματικωτάτην ταύτην συνταγὴν συνίσταμεν θερμῶς εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος.

ΜΑΓΕΙΑ. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδίως ἡ Γαλλία, κομπάζουσιν ἀδιακόπως ἐπὶ σοφίᾳ καὶ προκοπῇ τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὁμοῦς πολλὰ πολλάκις συμβαίνουσιν ἐν αὐταῖς, ἄτινα οὐδὲ πιστεύονται παρ' ἡμῖν, οἵτινες καὶ ἀμαθέστεροι καὶ ἤττον πεπολιτισμένοι ἐκείνων εἴμεθα. Ἴδου τί ἀνέγνωμεν ἐν τισὶ τῶν τελευταίων Γαλλικῶν ἐφημερίδων

« Ἡ ἀστυνομία τῶν Παρισίων καταρίνεται εἰς τὴν ἀνάκρισιν ὑποθέσεως ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται μέχρι τίνος ἡ εὐπιστία καὶ ἡ γοητεία ἰσχύουσι καὶ κατὰ τὸν λεγόμενον σοφὸν τοῦτον αἰῶνα. Γυνή τις, Σ. . . . τὸ ὄνομα, κατοικοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν Ροσκοῦρ, κατεργίετο δημοσίᾳ, ὡς τοῦλάχιστον ἦτο γνωστὸν κατὰ τὴν συνοικίαν ἐκείνην, εἰς ἱατρικὰ καὶ μαγνητικὰ ἔργα ἄλλ' ἰδίως ἔλεγεν εἰς πολλοὺς ὅτι ἐκοινωνε μετὰ τῶν καταχθονίων πνευμάτων, ὅτι ἐξώρκιζε τὰ δαιμόνια, ὅτι συνετέλει εἰς τὸ νὰ εὐδοκίμησωσιν ἢ ν' ἀποτύχωσιν αἱ ἐπιχειρήσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα.

« Ἀλλ' ἄς μὴ νομίσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ πελατικὸν τῆς μάγου ταύτης συνέκειτο ἐξ ἀνθρώπων ἐνδεῶν πνεύματος καὶ χρημάτων ἐξ ἐναντίας, μετὰ τῶν προσερχομένων ἦσαν καὶ ἐμποροὶ, καὶ ἰδιοκτῆται, καὶ γυναῖκες ἐκ τάξεως ἐπιφανοῦς τῆς κοινωνίας. Δι' ἕκαστον δὲ συμβούλιον ἐλάμβανε δρ. 5. καὶ λ. 58, καὶ ἄλλας τῶσας συμπληρωτικὰς διὰ φιάλιον περιέχον θαυμασίον ἱατρικόν, τὸ ὁποῖον, ὑποβληθὲν εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν, ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀπλοῦν ὕδωρ πιτύρου.

« Ἡ ἀστυνομία, ἐνεργήσασα κατ' οἶκον ἐρευνᾶν, κατέσχε, πλὴν τοῦ θαυμασίου ἱατρικοῦ, πλήθη βιβλίων ἀλληγορικῶν, ὡς π. γ. Τὰ μυστήρια τῆς λευκῆς μάγείας, Τὸν κόκκινον δράκοντα, Τὸ κλειδίον τῶν ὀνείρων, καὶ ἄλλα παρόμοια. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀνέκρινε καὶ τινὰς τῶν πελατῶν αὐτῆς.

« Θέλομεν ἀναφέρει μίαν μόνην ἐξ ὅλων τῶν καταθέσεων, ἐπειδὴ αὐτὴ ἀρκεῖ νὰ πληροφορήσῃ τὸν ἀναγνώστην περὶ τοῦ εἶδους καὶ ὅλων τῶν ἄλλων. Κύριός τις, Δ. . . καλούμενος, ἰδιοκτῆτης, μαθὼν τὴν μυστηριώδη δύναμιν τῆς Σ. . . τὴν ἐσυμβουλευθῆ περὶ τῆς πενθερᾶς του ἧτις, καθὰ εἶπεν αὐτὸς, κατεσπαράσσετο ὑπὸ ὀπτασιῶν ὑπερφύων. Ἡ νόσος ἦτο σπουδαιοτάτη ἢ Κυρία Σ. . . συνδιελέχθη μετὰ τοῦ συνήθους πνεύματος ἄλλ' αὐτὸ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν εἶχεν ἰκανὴν ἰσχύν διὰ νὰ καταβάλλῃ τὸν πειράζοντα τὴν πενθερὰν δαίμονα. Ἀνάγκη ἄρα νὰ προστρέξωσιν εἰς ἀνωτέραν τινὰ δύναμιν μόνη δὲ δυσκολία ἦτο ὅτι ἔπρεπε νὰ δαπανηθῶσι πρὸς τοῦτο πλείοτερα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριος Δ. . . εἶπεν ὅτι ἦτο ἐτοιμὸς νὰ ὑποβληθῇ καὶ εἰς νέας θυσίας, ἀπερασίσθη νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπιούσαν.

Τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ Κυρία Σ. . . παρουσίασεν εἰς τὸν πελάτην τῆς ἀνθρωπίνου τινὰ φέροντα ἔνδυμα ἀλλόκοτον, εἰπούσα ὅτι ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Παναγιώτατος, ἐξετάσας μετὰ προσοχῆς τὰ μυστικά του βιβλία, ἀνέγνω ἐξωρκισμῶς,

καὶ διέταξε διάφορα φάρμακα, ἐπὶ πληρωμῇ 222 δραχμῶν. Ἄλλ' αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη δοκιμὴ, ἐπειδὴ τὰ συμβούλια καὶ οἱ ἐξορκισμοὶ ἐπανελήθησαν πολλαίς, καὶ ἐπὶ τέλους ἐδαπανήθησαν ἑννέα περίπου χιλιάδες δραχμῶν χάριν τῆς πενθερᾶς, ἥτις ὅμως ἔμεινεν ἀσθενής, εἰ καὶ δηλώσαντος τοῦ ἐπισκόπου ὅτι ἐλυτρώθη τῶν πειρασμῶν τοῦ σατανᾶ.

Ἴσως νομίζει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ γοητεία αὐτὴ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κυρίου Δ. . . Ἐξ ἐναντίας, λυπούμενος ὅτι ὠραιότητὴ τις οἰκία ἀνήκουσα εἰς αὐτὸν δὲν ἐνοικιάζετο παρεκάλει τὴν Κυρίαν Σ. . . ἡ ἀπαλλάξη αὐτὴν τῆς δυσμενείας τῆς τύχης. Ἡ κυρία δὲν ἐδίστασε νὰ εἰτακούσῃ τὴν αἰτησιν, καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιδείξεως ἐνήργησε διάφορα μαγικά τεχνάσματα· ἔλαβε δὲ δι' αὐτὰ 2,300 περίπου δραχμῶν, βεβαίωςασα ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ οἰκία δὲν ἤθελε πώποτε στερηθῆ ἐνοικιαστῶν. Ἡ προφητεία δὲν ἐπληρώθη, καὶ ὅμως ἡ ἀστυνομία κατέβαλε πολλοὺς ἀγῶνας ἕως οὗ καταπέσῃ τὸν Κύριον Δ. . . νὰ διηγηθῇ τὰ διατρέξαντα, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, ἐξακολουθεῖ πιστεύων.

ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΛΟΓΙΣΤΗΣ. Ὑπάρχει σήμερον ἐν Λονδίῳ Γερμανὸς τις τοῦ ὁποῖου ἡ λογιστικὴ ἰκανότης φαίνεται ὅτι ὑπερβαίνει καὶ τὴν τοῦ περιφήμου Γεωργίου Βίττερ. Ἐσπέραν τινα κατὰ τινα συναναστροφήν, ἐρωτηθεὶς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔκτακτος λογιστῆς ποῖον τὸ ἐξαγόμενον πέντε ἀριθμῶν πολλαπλασιαζομένων δι' ἄλλων πέντε, ἀπήντησεν ἐν ἀκαρεῖ δούξ ἀκριβεστάτην λύσιν. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὑπῆρξεν ἐπὶ τινος τραπέζης κινώτιον περιέχον σφαιρῆ· ἠρώτηθη δὲ ἀν' ἐδύνατο νὰ εὔρῃ διὰ μιᾶς πόσος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀφοῦ τὰ ἔχυσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶπεν ἀμέσως ὅτι ἦσαν ἐξήκοντα καὶ ὀκτώ καὶ τῶνόντι ἦσαν τσαῦ-α. Μετὰ ταῦτα εὔρεν ἀμέσως τὸ ἐξαγόμενον δύο ἀριθμῶν ἐκ δώδεκα στοιχείων συγχειμένων, ἐπολλαπλασίασεν αὐτοὺς διὰ τοῦ 7 καὶ χωρὶς διόλου ν' ἀπατηθῆ εἶπε τὸ ὀλίγον τῶν ἀριθμῶν τούτων ἐξαγόμενον. Μετ' ὀλίγον ἠρωτήθη ποῖος ὁ κύβος τοῦ 457, ἀπεκρίθη δὲ διὰ μιᾶς 95,443,993. Δύναται ἐπίσης νὰ διαιρέσῃ ἕνα ἀριθμὸν δι' ἐνὸς ἄλλου συγχειμένου ἐκ δύο ἢ τριῶν στοιχείων καὶ νὰ γράψῃ ἀμέσως τὸ πηλίκον εἰς μίαν γραμμὴν χωρὶς τὴν ἐλαχίστην δυσκολίαν. Ἦθέλομεν δαπανῆσαι ἄπειρον χρόνον ἂν ἐξεθέτομεν ἀνὰ μίαν τὰς καταπληκτικὰς ἀποδείξεις τοῦ ἐξαισίου τούτου λογιστικοῦ πνεύματος· ἀπλῶς μόνον ἀναφέρομεν ὅτι, διὰ νὰ εὔρῃ ἀκριβῶς τὸ ἐξαγόμενον δύο ἀριθμῶν συγχειμένων ἐκ δώδεκα στοιχείων, ἐχρειάσθη μόνον ἐν λεπτῶν καὶ τρία τέταρτα.

ΚΑΤΑΠΟΤΙΟΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΟΝΟΜΑΧΟΥΣ.

Φαρμακοπώλης τις ἐν τινι θεάτρῳ Ἀγγλικῷ, μὴ θελήσας νὰ παραχωρήσῃ εἰς τινα ἀξίωματικόν τὴν θέσιν του, ἐπροσκαλέσθη εἰς μονομαχίαν. Καὶ ἐσπευσεν μὲν νὰ παρευρεθῆ ἀκριβῶς κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν ἐν τῷ τόπῳ τῆς μονομαχίας, ἐπρότεινε δὲ τρόπον νέον εἰς λύσιν τῆς διαφορᾶς. Ἐσυρεν ἀπὸ τοῦ θυλάκιον τοῦ κύτιον περιέχον καταπότια, καὶ λα-

βῶν δύο ἐξ αὐτῶν εἶπε πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του — «Ὡς τίμιος ἄνθρωπος, κύριε, δὲν ἐπιθυμοῦμαι βεβαίως νὰ συνάψῃς μάχην ἄνισον μὲ ἐμέ. Ἴδου σὲ παρουσιάζω δύο καταπότια, τὸ μὲν ἐν συγχείμενον ἐκ τῶν πλέον θανατηφόρων δηλητηρίων, τὸ ἑ ἄλλο πάντῃ ἀβλαβές. Ἄς καταπῆ λοιπὸν ἀνὰ ἐν ἕκαστος ὑμῶν· σὺ ἐκλέγεις πρῶτος ὁποῖον θέλεις, ἐγὼ δὲ ἐπόσχομαι νὰ λάβω τὸ ἄλλο. Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ διαφορὰ ἐλύθη διὰ μεγάλων καγχασμῶν.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ. Ἀντικείμενον ὠραιότατον καὶ ὄλων πρωτοφανὲς κατεσκευάσθη ἐν Λονδίῳ διὰ τὴν παγκόσμιον ἐκθεσιν. Ἐπιτηδεύτατός τις γλύπτης ἐχάραξεν ἐπὶ σμικροτάτου τεμαχίου χρυσοῦ, ἴσου μὲ κεφαλὴν συνήθους καρφίδος, τὴν κυριακὴν προσευχὴν (Πάτερ ἡμῶν). Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀναγινώσκειται διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν, ἐτέθη παρ' αὐτῷ λαμπρὸς διοπτρὴ διὰ τοὺς περιέργους. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, καὶ τοὶ τὸ σμικροτάτον ὄλων τῶν ἐκτεθέντων, δὲν εἶναι βεβαίως τὸ ἥττον περιέργον. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐν τασούτῳ ὅτι Μυρμηκίδης ὁ Μιλήσιος, ὅστις ἤμασε πρὸ δύο χιλιάδων καὶ τριακοσίων ἐτῶν, κατεσκευάζε τέθριππα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐκαλύπτετο ὑπὸ μυίας, καὶ ἐπέγραψε δίπτυχον ἐλεγείον ἐπὶ σπασάμου.

ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΑΓΓΛΟΥ. Ἐν τῷ ΛΔ' φυλλαδίῳ τῆς Παρθώρας, ὁμιλοῦντες περὶ ἀλέκτορος, εἶπομεν ὀλίγα τινα ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τῆς ἄκρας κλίσεως τῶν Βρετανῶν εἰς τὸ στοιχηματίζειν, ἢ περιιδιόσθαι, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἀλλὰ τὸ πάθητα τινος ἐξ αὐτῶν στοιχηματίσαντος ἐσχάτως ἐν Παρισίῳ, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη λύσις τῶν στοιχημάτων, πλὴν τῆς συνήθους, πολλὰ περιέργως. Γευόμενος μίαν τῶν ἡμερῶν ἐν τινι ξενοδοχείῳ, ἔλαβε συνομιλίαν μετὰ τινων γειτόνων αὐτοῦ, αἵτινες, ὡς ἐκ τοῦ ἐνδύματος, ἐφαίνοντο κωπηλάται· Ἐπόμενον ἄρα ἦτο νὰ συνδιαλεχθῶσι περὶ γυμνασίων ναυτικῶν καὶ περὶ κολυμβήματος. Ὁ Ἀγγλος ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἄλλος Δῆλιος κολυμβητῆς, καὶ δισχυρίζετο ὅτι ἔμεινεν ἀκινδύνως πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας εἰς τὸν μυχὸν τῆς θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ κωπηλάται ἐδίσταζον, ἐκεῖνος μὲν ἐπρότεινε νὰ στοιχηματίσωσι δρ. 560, οὗτοι δὲ ἐδέχθησαν.

Μετέβησαν λοιπὸν πρὸς τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ ἐν Ἀσνιέρῃ σχολεῖον τῆς κολυμβητικῆς, καὶ ὁ Ἀγγλος ἀποδυθεὶς ἔπασεν εἰς τὸν ποταμόν. Μετὰ κατάδυσιν διαρκέσαν ἐξ λεπτὰ τῆς ὥρας, ἀνέβη νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος. Ἄλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκστασίς του ὅταν παρατηρήσας πανταχοῦ δὲν εἶδεν οὔτε τοὺς ἀντιπάλους του, οὔτε τὸ χρυσοῦν καὶ ἀδαμαντοκόλλητον ὠρολόγιόν του, οὔτε τὸ πλῆρες βαλάντιόν του, οὔτε αὐτὰ τὰ ἐνδύματά του. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ κερδής τὸ στοιχημα εἰδίασθη νὰ παρουσιασθῆ ὅπου ἔδει διὰ νὰ καταγγεῖλῃ τοὺς κλέπτας, φορῶν μόνον τὸ ἐνδύμα τὸ ὁποῖον ἐρυθρίωσι νὰ προσφέρωσιν ἢ ν' ἀκούτωσι προσερόμενον αἰ συμπολιτίδες του.